

Education and Global Studies

Collection of scientific articles

RSCI / РИНЦ
Science Index

Submitted for review in
Conference Proceedings Citation Index -
Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH)

 THOMSON REUTERS

Editoria di Modena
Rome, Italy
2019

Editoria di Modena, Rome, Italy**Education and Global Studies****Reviewers:*****Valery Babich,****Doctor Hab. in Economics, Professor,
Association of Russian scientists of Massachusetts (Boston, USA)****Dr. Reena Agrawal,****PhD in Entrepreneurship, Assistant Professor Accounting,
Jaipuria Institute of Management, Lucknow (India)***Science editor:*****Drobyazko S.I.****Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Doctor of Science, honoris causa, Professor of RANH*

Education and Global Studies: Collection of scientific articles. - Editoria di Modena, Rome, Italy, 2019. - 164 p.

ISBN 978-2-5494-0322-6

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, candidates and doctors of sciences, research workers and practitioners from Europe, Russia, Ukraine and other countries. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern economy and state structure. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern economic science development.

ISBN 978-2-5494-0322-6

© 2019 Copyright by Editoria di Modena
© 2019 Authors of the articles

CONTENT

NATIONAL ECONOMICS AND MANAGEMENT	5
Dudová Iveta, Stanek Vojtech. SOCIAL ENTERPREURSCHIP AND SOCIAL SERVICES	5
Jaroš J., Hrudkay K., Čorejová A., Šramová V. INTELLIGENT TRANSPORT SYSTEMS AND ELECTROMOBILITY IN SR.....	9
Vagin V. D. PRIORITIES PROVIDE THE CUSTOMS AUTHORITIES RUSSIAN FEDERATION ECONOMIC SECURITY	13
Mykhaylov Anrey, Kapinos Nataliia, Golovach Tetiana. MANAGEMENT OF LAND RESOURCES UNDER CONDITIONS OF TERRITORIAL COMMUNITIES	17
Ryabenko Galina, Grisenko Vitaliy, Sherstyuchenko Oleg, Nofenko Alina. GOVERNANCE OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF MYKOLAYIV DISTRICT IN MODERN CONDITIONS	20
WORLD ECONOMY.....	24
Konstantinova O.V. BRICS +, BEAMS - WAYS OF INTERNATIONAL AFRICA INTEGRATION.....	24
Mutafchieva-Bakalova V.L. POSITION AND ROLE OF AUTOMOBILE TRANSPORT IN THE NATIONAL TRANSPORT SYSTEM.....	28
Mutafchieva-Bakalova V.L. GUIDELINES FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF AIR TRANSPORT	32
Panov A.V. CUSTOMER SERVICES IN THE E-COMMERCE MARKET.....	35
ENTERPRISES ECONOMICS AND MANAGEMENT	39
Hrynko Pavlo. THE IMPACT OF REVOLUTIONARY CHANGES IN DIGITAL BUSINESS TECHNOLOGY ON THE WORK OF ORGANIZATION MANAGERS.....	39
Prykhodko O.N., Drozdova T. STRATEGIC PROVISION OF THE ENTERPRISE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT PROCESS	43
Anastasiia Koval. MANAGING INSTITUTIONAL MEMORY	47
Pchelianska Galyna, Rekuliak Vladislav. IMPROVEMENT OF THE LOGISTIC CONCEPT OF ENTERPRISE IN MODERN MARKET CONDITIONS.....	50
Miahkykh Iryna, Shkoda Mariana. THE CONCEPT, ESSENCE AND BASIC COMPONENTS OF ECONOMIC SAFETY OF ENTERPRISES	54
Yatsykovskyy B.I. MINING INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE	58
PRODUCTIVE FORCES DEVELOPMENT AND REGIONAL ECONOMY	62
Gisheva S.Sh., Kurmalieva Z.X., Bakhova A.P., Meretukova S.K. FINANCIAL TRIGGERS OF ECONOMIC GROWTH: REGIONAL ASPECT	62
ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT	67
Eleonora Stancheva-Todorova, Nadya Velinova-Sokolova. ARE INSURANCE COMPANIES READY FOR IFRS 17 IMPLEMENTATION?.....	67
Nadiia Kovalevska, Irina Nesterenko. IT-AUDIT OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ACTIVITIES: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS	74
TAXATION AND ACCOUNTING SYSTEM	77
Anatolii Chynchyk. TAX POLICY: SCIENTIFIC DISCUSSIONS IN THE FOCUS ON THE IMPACT ON THE MODERNIZATION OF THE ECONOMY.....	77
STATE ADMINISTRATION, SELF-GOVERNMENT AND GOVERNMENT SERVICE ...	81
Ivanyk O.G. IMPROVEMENT OF THE CIVIL SERVICE MOTIVATION SYSTEM.....	81

Prykhodko O.N., Lukashenko M.L. MANAGEMENT ACTIVITIES OF THE STATE GOVERNOR IN THE FRAMEWORK OF IMAGE FORMATION	85
Lozynska T.M., Kompanets O.I. HR-TECHNOLOGIES IN THE PERSONNEL POLICY OF EXECUTIVE AUTHORITIES	89
Katerina Manuilova. COMBATING CORRUPTION UNDER DECENTRALIZATION OF UKRAINE'S AUTHORITIES: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES (2014 – 2018)	93
LAW	96
Borovykh L.M. LEGAL PRINCIPLES OF ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN TASCAL SERVICE	96
Pimakhova Dina. TOPICAL ISSUES OF EMPLOYMENT OF FOREIGNERS IN UKRAINE. LEGAL REGULATION	100
TOURISM ECONOMY	105
Naumik-Gladka K.G., Ivanova K.O. IT AND SMM AS A TOOL AND CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF THE E-ECONOMY OF THE SERVICE SECTOR AND PERSONNEL MANAGEMENT: UKRAINIAN EXPERIENCE	105
MANAGEMENT	109
Borislav Kolarić. THE ROLE OF TRUST IN ORGANIZATIONAL CHANGES PROCESS	109
Snejana Georgieva. STRATEGIC PR MANAGEMENT AS AN ELEMENT OF MONITORING PUBLICIES AND PROGRAMS	113
MARKETING	117
Snigir B.L., Kutlina I. Yu. ENTERPRISE MARKETING COMPLEX	117
PSYCHOLOGY, PEDAGOGY, EDUCATION, PHILOSOPHY AND PHILOLOGY	120
Mahira Huseynova. MODALITY IN THE SYNTAX OF AZERBAIJANI AND ENGLISH LANGUAGES	120
Enida Kume. STUDY ON JOB SATISFACTION AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS IN PUBLIC ELEMENTARY SCHOOLS IN ALBANIA	125
Aysel Shukurova. THE STATIC AND DYNAMIC ASPECTS OF CONCEPTS	130
Yurji Arsenev, Tatyana Davydova, Marina Cherkasova, Valeria Bolokina. CONSCIENCE: ONTOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS IN THE ACTIVITY OF PERSONALITY AND SOCIETY	134
Goncharova M.V., Goncharov A.I. INCLUSIVE EDUCATION AS A HUMAN CAPITAL INCREASE FACTOR	138
Dmytro Zaiets. RELEVANT ISSUES OF READINESS FORMATION OF FUTURE BACHELORS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS FOR COACHING	141
Myroslava Kostiuik. FORMING PROCESS OF FUTURE ARTISTS' FOREIGN MULTICULTURAL COMPETENCE	145
SOCIOLOGY AND POLITICAL SCIENCE	153
Prykhodko O.N., Abuladze O.V. STATE SUPPORT OF FAMILIES WITH CHILDREN IN UKRAINE	153
Prykhodko O.N., Taran Y.V. REGIONAL SOCIAL POLICY: FEATURES OF FORMATION AND IMPLEMENTATION	157

NATIONAL ECONOMICS AND MANAGEMENT

Dudová Iveta,

Associate Professor, Ph.D. in Economics,

School of Economics and Management in Public Administration, Bratislava, Slovakia

Stanek Vojtech

Ph.D. in Economics, Professor

School of Economics and Management in Public Administration, Bratislava, Slovakia

SOCIAL ENTERPREURSCHIP AND SOCIAL SERVICES

Abstract. *Local development using the social economy to overcome growing public discontent with existing economic and social development, with significant regional differentiation. In social services, we are moving towards deinstitutionalisation and a more intensive focus on self-government and municipal services..*

Key words: *Social policy, social economy, social assistance, social services, self-governing bodies, local development.*

ÚVOD

Nezamestnanosť sa znižuje, mzdy rastú, hospodárstvo napreduje. A my stále nie sme spokojní, šťastní. Pocity neistoty najmä v určitých regiónoch narastajú. Zaznamenávame rôznu mieru vnímania spoločenských hodnôt, reality v zdravotných a sociálnych službách, v systéme sociálnej ochrany. V trhovej ekonomike jednotlivec svojou aktivitou nevyhnutne ovplyvňuje blaho ostatných, a preto je potrebná určitá regulácia, solidarita, aktívny štát. Práve štát je tou platformou kde by sa mali stretávať záujmy rozličných jednotlivcov, skupín s cieľom rastu kvality života, slobody, sociálnych istôt.

Nespokojnosť občanov s politickým, hospodárskym, environmentálnym stavom, k tomu globálne megatrendy digitalizácia, starnutie populácie, migrácia, demografické a klimatické zmeny, automatizácia vyžadujú posilnenie riadenia na všetkých stupňoch a efektívnu decentralizáciu.

ROZVOJ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Sociálne služby sú jednou z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii. Štát prostredníctvom nich podporuje sociálne začlenenie občanov a uspokojovanie sociálnych potrieb ľudí.

Sociálna ekonomika spája ekonomickú činnosť s uspokojovaním spoločenských potrieb najmä u najzraniteľnejších skupín občanov v spoločnosti. Prispieva k znižovaniu negatívnych dopadov trhovej ekonomiky. Sociálna ekonomika ako súhrn aktivít občianskych iniciatív sa historicky formovala spolu s ľudovými zhromaždeniami a družstvami, ktoré tvorili jej základ.

U nás sa sociálna ekonomika spája predovšetkým s rozvojom tretieho sektora. Tento sektor slúži na označenie všetkých mimovládnych non profit organizácií. Z hľadiska charakteristiky jeho vlastností môžeme uviesť nasledujúce: neziskový, dobrovoľnícky, nezávislý, mimovládny, pôsobí medzi štátom a trhom, charitatívny, humanitárny, solidárny, svojpomocný, oslobodený od daní. Vnútorne môžeme organizácie tretieho sektora členiť na tie ktoré 1) slúžia úzkemu okruhu členov-vzájomne prospešné, a 2) ktoré nemajú pôsobnosť vymedzenú členstvom v danej inštitúcii – verejne prospešné. V našich podmienkach v sociálnej oblasti pôsobia

neštátne sociálne subjekty vnímané ako organizácie tretieho sektora. Pod neštátne sociálne subjekty teda patria združenia, neziskové organizácie, neinvestičné fondy nezávislé od vlády, ich poslanie je obhajovať, rozvíjať humanitné a sociálne záujmy na neziskovom princípe.

Zákom č.112/2018 Zb. sa sociálna ekonomika integrovala do .našej legislatívy. Sociálna ekonomika sa spája s ideologickým a politickým pluralizmom. Problémy štátov s trhovou ekonomikou viedli k hľadaniu riešení významných sociálno-ekonomických problémov ako sú nezamestnanosť, nezamestnanosť mladých, chudoba, sociálne vylúčenie, choroba, výrazná sociálna a ekonomická diferenciácia regiónov, dostupnosť zdravotných služieb, kvalita života dôchodcov a podobne.

Európska únia akceptuje sociálnu ekonomiku ako sociálneho partnera a jedného z aktérov pri plnení cieľov Lisabonskej stratégie. Európska komisia uskutočnila dve iniciatívy v tejto oblasti a to Iniciatívu pre sociálne podnikanie a Nariadenie o európskych fondoch sociálneho podnikania.

Sociálna ekonomika je integrovaná v mnohých politických dokumentoch EÚ a jej podpora je zabezpečená viacerými finančným i nefinančnými nástrojmi. Centralizovaný plánovitý systém národného hospodárstva do roku 1989 bol typický v usporiadaní sociálnych služieb tým, že tieto boli inštitucionalizované s dominantným poskytovaním služieb ústavnou formou s výhradným zabezpečením verejným sektorom.

V podmienkach Slovenska sa výraznejšie občiansky aktivizmus objavuje po roku 1989, kedy sa rozrástol tretí sektor, ktorý je nosný v sociálnej ekonomike. Počet neziskových organizácií na Slovensku je 3 840. Občianskych združení, ktoré patria do neziskového sektora je 50 042 a sociálnych podnikov podľa MPSVaR je 24. V súčasnosti rozhodujúcim dokumentom pre rozvoj sociálneho podnikania je Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch z januára 2019. Cieľom dokumentu okrem jasnej nezávislej interpretácie sociálnej ekonomiky, je pozitívny sociálny vplyv, čo znamená napĺňanie verejného alebo komunitného záujmu vo vymedzených oblastiach. Sociálna ekonomika v praxi sa prejavuje v rôznych úrovniach fungovania štátu. Oblasť riešenia sociálnych problémov a sociálnych potrieb patrí do sociálnych služieb. Tieto služby vnímame ako súčasť systému sociálnej ochrany štátu, existujúceho systému sociálneho zabezpečenia v rámci podsystemu sociálnej pomoci. V sociálnej pomoci a jej pôsobení sa v najširšej podobe prejavuje aspekt združovania, dobrovoľnosti, solidarity, vzájomnej pomoci, starostlivosti štátu a môžeme to považovať za spoločný prienik sociálnej ekonomiky a sociálnych služieb.

Oblasť sociálnych služieb má svoje historické základy z ktorých sa vyvíjala ich súčasná podoba. V súčasnosti sú sociálne služby súčasťou sociálnej politiky štátu a majú riešiť najmä hmotnú a sociálnu núdzu, znevýhodnenie jednotlivcov či skupín obyvateľov. Sociálne služby vnímame ako integrálnu súčasť komunálnej sociálnej politiky a v najširšom zmysle ako súčasť sociálno-ekonomického rozvoja obce, mesta, regiónu, krajiny. V trhovej ekonomike nie je rozhodujúce postavenie štátu ako poskytovateľa služby ale je len jeden z viacerých poskytovateľov. Sociálne služby sú cielenou podpornou činnosťou, ktorá sa poskytuje v nepriaznivej sociálnej situácii pri

sociálnej integrácii alebo reintegrácii, je to určitá ochrana pred sociálnou exklúziou a znižovaním kvality života.

K základným faktorom ovplyvňujúcim rozvoj sociálnych služieb patrí politické a spoločenské prostredie, legislatívny rámec, ekonomická úroveň a rozvoj, dostupné verejné zdroje, stupeň rozvoja občianskej spoločnosti, schopnosť a kvalita implementovať sociálnu službu. Z hľadiska historického môžeme vidieť v sociálnych službách viaceré prístupy od najširšieho charitatívneho cez medecínsky, normalizačný až občiansky, ktorého charakteristickou črtou je poskytovanie sociálnych služieb v súlade s ľudskými právami. Reforma verejnej správy znamenala odovzdanie kompetencií k sociálnym službám zo štátu na samosprávu.

V posledných 20 rokoch v systéme sociálnych služieb zaznamenávame výrazné zmeny. Zaviedli sa rôzne nové formy a druhy služieb, zavádzajú sa iné než ústavné formy starostlivosti ako je ich poskytovanie ambulantnou či terénnou formou s uprednostňovaním v domácom prostredí. Zákon o sociálnych službách určuje, ktoré služby sa poskytujú v akej sociálnej situácii resp. akej cieľovej skupine a v akom prostredí. Z toho možno odvodiť ich klasifikáciu na druhy a formy. Na zabezpečovaní sociálnych služieb sa podieľa okrem verejného aj súkromný a občiansky sektor. V praxi sa prostredníctvom sociálnej práce poskytujú sociálne služby. Z hľadiska odbornosti môžeme charakterizovať sociálne služby ako odborné, obslužné a ďalšie činnosti.

Druhy sociálnych služieb poznáme :1. sociálne služby krízovej intervencie, 2. sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, 3.sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie, 4. sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, 5. podporné služby. Verejnými poskytovateľmi sú subjekty územnej samosprávy obec a VÚC, ako aj právnické osoby nimi založené alebo zriadené.

Financovanie sociálnych služieb spočíva vo využívaní kombinácie viacerých zdrojov. Vychádza zo základných princípov sociálnych služieb a to spoluúčasť štátu aj občana ako aj zodpovednosti územnej samosprávy. Financovanie závisí aj od typu poskytovateľa. Oba systémy verejný a neverejný poskytovatelia okrem príspevkov zo štátneho rozpočtu majú možnosť využiť príjmy z podnikateľskej (neverejní) alebo vedľajšej hospodárskej činnosti (VÚC, obec) alebo na základe darovacej zmluvy. Zdrojom verejných poskytovateľov sociálnych služieb môžu byť aj prostriedky združovania obcí VÚC aj združenia osôb v súlade s princípom partnerstva. Môžu to byť u oboch skupín poskytovateľov aj prostriedky zo zisku sociálneho podniku.

ZÁVER

Sociálne podnikanie ale i koncepcia sociálnych služieb úzko súvisia so sociálnou ekonomikou, spájajú ich spoločné hodnoty a ciele. Sociálne služby slúžia na pomoc tým, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii, ktorú nevedia sami riešiť. Sociálne služby majú široký rozsah z hľadiska cieľových skupín, na ich zabezpečovaní sa podieľa štát, podnikateľský i neziskový sektor. V rámci sociálnej politiky sme svedkami ďalších procesov zmien najmä v systéme sociálneho zabezpečenia a tým v štátnej sociálnej podpore a sociálnej pomoci. V sociálnych službách zmeny smerujú k reálnej deinštitucionalizácii a intenzívnejšej orientácii na samosprávu a komunitné služby. Takéto služby sú akousi osobitnou prierezovou kategóriou sociálnych služieb, ktorá zahŕňa všetky formy domácich, rodinne orientovaných ale i iných služieb na úrovni komunity.Co bráni samospráve aby sa tak

z hľadiska kvantity ale i kvality realizovala v oblasti sociálnych služieb? Je to vo financiách, kompetenciách či určitej pohodlnosti konania. Samospráva sa musí u nás starať o miestnu ekonomiku a sociálne záležitosti tak, ako to funguje vo vyspelejších ekonomikách.

References:

1. Dudová, I. – Stanek, V. – Polonyová, S. (2018). Sociálna politika. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-8168-866-9
2. Hamalová M. - Belajová A. - Šebová M. (2011). Komunálna ekonomika a politika. Bratislava : Sprint dva, 2011. ISBN 978-80-89393-38-1
3. Konečný, S. – Konečný, B. (2009). Otvorená komunálna politika. Teória a prax. Bratislava: Mayor s. r. o 2009. ISBN 978-80-969133-3-6
4. Repková K. (2011). Analýza vývoja v zabezpečovaní nových kompetencií na úseku sociálnych služieb na Slovensku v rokoch 2009-2010. Bratislava : IVPR, 2011
5. Stanek V. a kol. (2011). Sociálna politika: teória a prax. Bratislava : Sprint dva , 2011. ISBN 978-80-89393-28-2

Jaroš J.,

PhD of economic sciences

University Science Park, University of Zilina

Hrudkay K.,

PhD of economic sciences

University Science Park, University of Zilina

Čorejová A.,

PhD of economic sciences

University Science Park, University of Zilina

Šramová V.

PhD of economic sciences

University Science Park, University of Zilina

INTELLIGENT TRANSPORT SYSTEMS AND ELECTROMOBILITY IN SR

Abstract. *Thanks to the European Commission, the electromobility in the Slovak Republic seems to develop significantly in the near future. The Slovak Government approved the Action Plan for Electromobility. Approval is a great starting point for the development of electromobility. Electrification in transport is a clear direction chosen by car manufacturers. Dozens of incoming models, tens of billions of investments in electromobility innovation are a huge opportunity, but also a challenge for the country. Especially given the dependence of our economy on this sector. There is now a need for honest and patient implementation of all measures.*

Keywords: *ITS – Intelligent Transportation Systems, low emission cars, alternative fuels*

Action plan for electromobility in SR

The Action Plan for the Development of Electromobility in the SR is linked to the document approved by the Government of the SR on the Strategy of the Development of Electromobility in the SR and its Impact on the National Economy of the SR (resolution no. 504/ 2015), and some other documents, namely National Policy for the Implementation of Infrastructure for Alternative Fuels in the Slovak Republic (resolution no. 505/2016) and the National Policy Framework for the Development of the Alternative Fuels Market (resolution no. 504/2016).

The Action Plan is a follow-up to the three clean mobility packages adopted. The Action Plan proposes measures to ensure that low-emission mobility is perceived by consumers as smooth, also considering the terms of fast implementation of relevant infrastructure. The measures reflect the objectives ensuing from the above strategic documents, which are commitments of the Slovak Republic (Directive of the European Parliament and of the Council 2009/28 /EC on the promotion of the use of energy from renewable sources, Directive of the European Parliament and the Council 2014/94/EU on the implementation of the infrastructure for alternative fuels).

The recent development has been significantly influenced by the first project of direct support for the purchase of vehicles with alternative propulsion - National support of the Ministry of Economics of the SR and ZAP SR for the use of highly environmentally friendly low-emission vehicles that are not exclusively powered by an internal combustion engine – in order to obtain these vehicles for process testing during their subsequent processing. The project provided contributions for the purchase and registration of vehicles of categories M1 and N1 of the BEV (Battery

Electric Vehicle) or PHEV (Plug-in Hybrid Electric Vehicle) types. There was a positive impact on the growth of sales of electric vehicles and the support was used by 831 applicants, the number of registered electric vehicles in 2017 increased annually by 350 %.

The action plan measures are as follows:

- inclusion of the electromobility in all relevant national strategies and policies,
- a continuity of direct support for the use of low-emission vehicles,
- a long-term financial mechanism to support the development of charging infrastructure,
- support for research, development and production of batteries,
- an information campaign,
- implementation of legal, technical and business environment for electromobility in Slovakia,
- accelerated depreciation of electric vehicles and charging stations for electric vehicles,
- indirect financial support for electric vehicles,
- an application of the principles of green public procurement when purchasing vehicles,
- a distinctive marking of electric vehicles,
- use of dedicated lanes by electric vehicles,
- low emission zones,
- a simplification of the administrative process for the construction of charging infrastructure,
- development of charging infrastructure for the construction of new parking spaces,
- installation of charging station in public car parks,
- an adaptation of the electrical qualification for the production and servicing of electric vehicles.

National Policy for the Implementation of Infrastructure for Alternative fuels in the condition of SR (UV 505/2016)

The main alternative fuels with long-term oil substitute potential are defined as electricity, hydrogen, biofuels, synthetic and paraffin fuels, natural gas and liquefied petroleum gas (LPG), also with regard to their possible concurrent and combined use, e.g. systems of dual-fuel technologies.

The national policy defines the technical specifications for charging stations as follows:

Charging stations for conventional alternating current (AC) charging for electric vehicles shall, for interoperability purposes, be equipped with at least female outlets or connectors of type 2 vehicles according to EN 62196-2.

High power alternating current (AC) charging stations for electric vehicles shall, for interoperability purposes, be equipped with at least type 2 connectors according to EN 62196-2.

High power direct current (DC) charging stations for electric vehicles shall, for interoperability purposes, be equipped with at least the 'Combo 2' charging system connectors according to EN 62196-3.

DC fast charging standards and car manufacturers using them

(Source: http://www.deq.state.ok.us/AQDnew/vwsettlement/comments/INCOG_2.pdf)

National Policy Framework for the Development of the Alternative Fuels Market (UV 504/2016)

Considering the electromobility (electricity is the fuel), the document aims to support the development of the alternative fuels market in the transport sector and the development of the relevant infrastructure, focusing on the following measures:

- an assessment of the current state and future development of the alternative fuels market in the transport sector,
- national targets and targets for biofuels, electricity supply for transport, gas supply for transport and, where appropriate, hydrogen supply for road transport, including the deployment of alternative fuels infrastructure,
- measures needed to ensure that national targets and objectives are met and measures that may support the deployment of alternative fuels infrastructure in public transport services,
- identification of urban/suburban agglomerations, other densely populated areas and networks, where, depending on market needs, publicly accessible charging stations shall be installed following the electricity supply requirements for transport.

Support for the development of alternative fuels in the SR may bring:

- reduced greenhouse gas emissions, pollutants and reduced dependence on oil and oil products,
- a reduction of noise emissions,
- a reduction of the incidence of carcinogenic, cardiovascular and pneumatological diseases and the related costs of their treatment,
- increasing investment in innovative technologies, infrastructure and state-of-the-art vehicles,
- an increasing number of job positions,
- increasing self-sufficiency and reducing energy dependence.

The document also defines a set of measures relevant to electromobility:

- stimulation of the promotion of low-emission vehicles for all types of use (private sector, municipal fleets operating municipal waste collection vehicles, postal operators and fleets of public transport and public passenger transport services),
- support for alternative fuel infrastructure,
- 50 % reduction of the registration fee for vehicles in the SR for motor vehicles using alternative fuels,
- an introduction of low emission zones,
- ensuring that road users are informed about the location, type and equipment of charging and charging stations through ITS systems,
- education in schools; awareness of new skills and knowledge in education.

Conclusions

In the foreseeable future, we can look forward to renewing subsidies for the purchase of electric vehicles in Slovakia and supporting the development of charging infrastructure (especially in cities). In the medium-term horizon, however, Slovakia must develop innovations and place them in real production. Whether in the field of batteries, materials, drives of other measures needed in the automotive industry. Electric cars together with autonomous cars are a clear trend and Slovakia must not miss this opportunity.

Acknowledgements

1. “This publication was realized with the support of Operational Program Research and Innovation in frame of the project: ICT products for intelligent systems communication, code ITMS2014+ 313011T413, co-financed by the European Regional Development Fund”.

References:

1. Resolution of the Government of the Slovak Republic no. 110 from 13 March 2019 on the draft of the Action Plan for the Development of Electromobility in the Slovak Republic
2. Resolution of the Government of the Slovak Republic no. 504 of 9 September 2015 on the Strategy for the Development of Electromobility in the SR and its Impact on the National Economy of the SR
3. Resolution of the Government of the Slovak Republic no. 504 of 9 November 2016 on the draft of the National Policy Framework for the Development of the Alternative Fuels Market
4. Resolution of the Government of the Slovak Republic no. 505 of 9 November 2016 on the draft of the National Policy for the Implementation of Infrastructure for Alternative Fuels in the Slovak Republic
5. ČUBOŇ, P., HRUDKAY, K.: Systémový prístup k elektromobilite v koncepte Smart City, In: Dopravné inžinierstvo 2017 [elektronický zdroj] : zborník z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie : 14.-15. november 2017, Žilina. - Žilina: Žilinská univerzita, 2017. - ISBN 978-80-554-1394-5. - CD-ROM, s. 28-36.
6. HRUDKAY, K., ČUBOŇ, P., JAROSLAV, J.: Lokálny akčný plán e-mobility pre mesto Senec, online: https://www.senec.sk/userfiles/file/dokumenty/uzemny%20plan/LAP_e-mobility_mesta_Senec.pdf [cit.: 4.9.2019]

Vagin V. D.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Russian Academy of National Economy and State Service
Under the President of Russian Federation

PRIORITIES PROVIDE THE CUSTOMS AUTHORITIES RUSSIAN FEDERATION ECONOMIC SECURITY

Вагин В.Д.,

к.э.н., доцент

*Российская академия народного хозяйства и государственной службы
при Президенте Российской Федерации*

ПРИОРИТЕТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ТАМОЖЕННЫМИ ОРГАНАМИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Abstract. *The article deals with issues related to the provision of economic security by the customs authorities, highlights the main priorities of activities to ensure economic security by customs authorities, provides a normative definition of economic security.*

Keywords: *economic security, threats to economic security, priorities of customs authorities, the role of customs authorities, electronic customs, customs of actual control, fully functional customs.*

Аннотация. *В статье рассматриваются вопросы, связанные с обеспечением таможенными органами экономической безопасности, выделены основные приоритеты деятельности по обеспечению экономической безопасности таможенными органами, приведено нормативное определение экономической безопасности.*

Ключевые слова: *экономическая безопасность, угрозы экономической безопасности, приоритеты деятельности таможенных органов, роль таможенных органов, электронная таможня, таможни фактического контроля, полнофункциональные таможни.*

Проблемы обеспечения экономической безопасности Российской Федерации (далее – РФ) приобрели особое значение в связи с обострением внешних угроз. При этом данные проблемы рассматриваются исследователями исключительно сквозь призму социально-экономического положения России. Поэтому совершенно очевидно, что обеспечение экономической безопасности принадлежит к числу важнейших национальных приоритетов и реализуется системой мер, имеющих, несомненно, важное значение для защиты экономических интересов государства и стабильного его экономического роста.

Безусловным является тот факт, что в системе мер по обеспечению экономической безопасности государства ключевую роль в предупреждении и ликвидации важнейших угроз играют государственные органы, обеспечивающие в пределах своих полномочий и компетенций экономическую безопасность.

При этом под угрозой экономической безопасности государства понимается совокупность условий и факторов, создающих прямую или косвенную возможность нанесения ущерба национальным интересам РФ в экономической сфере [1].

Одно из важных мест среди государственных органов исполнительной власти занимают таможенные органы РФ, которые являются федеральными органами исполнительной власти, осуществляющими многогранные функции по обеспечению безопасности государства. Однако заметим, что таможенные органы призваны стоять на страже, прежде всего, экономических интересов государства и защищать экономическую его безопасность, что является одной из главных приоритетных задач в деятельности таможенных органов.

Согласно Стратегии экономической безопасности РФ на период до 2030 года экономическая безопасность – это такое состояние защищенности национальной экономики от внешних и внутренних угроз, при котором обеспечиваются экономический суверенитет страны, единство ее экономического пространства, условия для реализации стратегических национальных приоритетов РФ [2].

Следовательно, можно говорить о том, что таможенное дело, осуществляемое таможенными органами РФ, находится в прямой зависимости от экономических интересов государства, обеспечивая реализацию внешнеэкономической деятельности (далее – ВЭД), что несомненно снижает риски от ее осуществления.

При этом ключевыми приоритетами деятельности таможенных органов РФ в сфере обеспечения экономической безопасности РФ – это перевод всех таможенных операций в безбумажную среду, сосредоточение проведения таможенного контроля на участниках ВЭД категории высокого уровня риска, создание национальной системы прослеживаемости товаров и максимальный перенос проведения таможенного контроля на этап после выпуска товаров.

Так, например, в 2018 году к участникам ВЭД низкого уровня риска было отнесено свыше 9 тысяч декларантов. На их долю пришлось 63% от общего количества поданных деклараций и 82% объема таможенных платежей. Проведение таможенного контроля в отношении участников ВЭД с низким уровнем риска осуществлялось лишь в отношении 0,5% товарных партий. Вместе с тем также в 2018 году созданы первые электронные таможи, начали функционировать центры электронного декларирования, в которых оформляется порядка 50% декларационного массива.

По мнению руководителя ФТС России В. Булавина полная автоматизация работы таможенной службы пока невозможна, но ведутся работы по снижению ограничений в этом направлении. ФТС России намерено довести количество автоматически регистрируемых деклараций до 70% по экспорту и 60% по импорту в 2019 году, автоматически выпускаемых – до 60 и 50% соответственно.

При этом руководитель ФТС России пояснил, что полная автоматизация невозможна, пока существует система запретов и ограничений, которые таможенные органы должны соблюдать (экспортный контроль, товары двойного назначения и т.п.).

В 2019 году запланировано открытие еще нескольких электронных таможен и продолжится концентрация деклараций в центрах электронного декларирования. К концу 2019 года планируется также открытие центров электронного декларирования. [3]

Приказом ФТС России № 988 о создании единой сети электронных таможен и центров электронного декларирования [4]:

- утвержден поэтапный план мероприятий по реформированию системы таможенных органов (далее – дорожная карта);
- распределена ответственность подразделений таможни и должностных лиц за подготовку и проведение отдельных этапов преобразований;
- предусмотрено создание четкой структуры взаимодействия электронных таможен, центров электронного декларирования, таможен и таможенных постов фактического контроля при совершении таможенных операций.

Так, в соответствии с «дорожной» картой реформирование таможенных органов с целью создания единой сети электронных таможен и центров электронного декларирования проводится в три этапа [4]:

I этап (2018 год): создание электронных таможен в Приволжском, Уральском, Северо-Кавказском таможенных управлениях, а также концентрация декларационного массива Владивостокской, Московской областной и Калининградской областной таможен в центрах электронного декларирования соответствующей таможни. На I этапе в структуре таможенных органов появились такие таможенные органы как электронные таможни (е-таможни), основной задачей которых является обеспечение процесса декларирования товаров исключительно в электронной форме.

II этап (2019 год): создание электронной таможни в Сибирском таможенном управлении, Авиационной электронной таможни, центров электронного декларирования Центральной акцизной, Центральной энергетической, Новороссийской таможен и концентрация декларирования товаров на Балтийском центре электронного декларирования Балтийской таможни.

III этап (2020 год): создание электронных таможен в Центральном, Дальневосточном, Северо-Западном и Южном таможенных управлениях. При этом заметим, что по окончании III этапа полномочиями совершения таможенных операций, связанных с помещением товаров под определенную таможенную процедуру будут обладать исключительно центры электронного декларирования электронных таможен.

Предполагается создание 8 электронных таможен и 16 центров электронного декларирования. При этом заметим, что важным шагом на пути создания электронных таможен стал эксперимент ФТС России по концентрации электронного декларирования в центрах электронного декларирования, которые заработали в январе 2011 года.

Необходимо обратить внимание, что к концу 2020 года на территории РФ будут функционировать три категории таможен [5]:

- фактического контроля;
- электронные таможни;
- полнофункциональные таможни.

Таможни фактического контроля и подчиненные им таможенные посты будут проводить фактический таможенный контроль перемещаемых через таможенную границу товаров, а также таможенное декларирование отдельных

категорий товаров. Так, например, в регионе деятельности Северо-Западного таможенного управления таможенными фактическим контролем должны стать Карельская (к которой присоединят Архангельскую и Мурманскую таможни), Выборгская, Кингисеппская, Пулковская и Псковская таможни [6].

Электронные таможни (и центры электронного декларирования) будут непосредственно осуществлять электронное декларирование.

Полнофункциональные таможни будут проводить как электронное декларирование, так и фактический таможенный контроль товаров.

Таким образом, главная задача таможенных органов в обеспечения экономической безопасности будет заключаться в дальнейшем снижении угроз, которые могут иметь место в сфере ВЭД. При этом переход ФТС России к центрам электронного декларирования и электронным таможням, безусловно, будет являться одним из основных векторов развития таможенной службы и одним из актуальных направлений цифровизации таможенного администрирования. Однако остается проблема синхронизации работ электронных таможен, центров электронного декларирования и таможен фактического контроля и полнофункциональных таможен.

Литература:

1. Указ Президента РФ от 31.12.2015 № 683 «О Стратегии национальной безопасности Российской Федерации».
2. Указ Президента РФ от 13.05.2017 № 208 «О Стратегии экономической безопасности Российской Федерации на период до 2030 года».
3. На коллегии ФТС России подвели итоги работы таможенных органов в 2018 году и поставили цели на 2019 год [Электронный ресурс] // Федеральная таможенная служба. URL: http://www.customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=27222:-2018-2019-&catid=40:2011-01-24-15-02-45 (дата обращения: 07.04.2019).
4. Приказ ФТС России от 26.06.2018 № 988 «О создании единой сети электронных таможен и ЦЭД» [Электронный ресурс] // Альта-Софт. URL: <https://www.alt.ru/tamdoc/18pr0988/> (дата обращения: 07.04.2019).
5. ФТС России представила первые итоги работы электронных таможен [Электронный ресурс] // CUSTOMSFORUM.RU. URL: <https://customsforum.ru/news/business/fts-rossii-predstavila-pervye-itogi-raboty-elektronnykh-tamozhen-549908.html> (дата обращения: 07.04.2019).
6. Таможня и бизнес: на пороге перемен / Таможенные новости [Электронный ресурс] // CUSTOMSFORUM.RU. URL: <https://customsexpert.ru/articles/tamozhnya-i-biznes-na-poro.htm> (дата обращения: 07.04.2019).

Mykhaylov Anrey,
Doctor of Economics, Professor
Sumy National Agrarian University (Ukraine, Sumy)
Kapinos Nataliia,
Ph.D., Senior Lecturer
Sumy National Agrarian University
Golovach Tetiana
Student
Sumy National Agrarian University

MANAGEMENT OF LAND RESOURCES UNDER CONDITIONS OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Михайлов А.М.,
доктор економічних наук, професор
Сумський національний аграрний університет
Капінос Н.О.,
кандидат економічних наук, старший викладач
Сумський національний аграрний університет
Головач Т.О.
студентка
Сумський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Abstract. *The article deals with the theoretical aspects of land management in the context of the reform of decentralization of power. The concept of land management of the united territorial communities in the conditions of decentralization of power is disclosed. Land management in this context is today an important theoretical and methodological problem at different levels of government. The main reasons for land disposition of territorial communities that were created are considered.*

Key words: *land resources, land management, integrated territorial communities, decentralization.*

Анотатція. *У статті розглянуто теоретичні аспекти управління земельними ресурсами в умовах реформи децентралізації влади. Розкрито поняття управління земельними ресурсами об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади. Управління земельними ресурсами в даному контексті сьогодні є важливою теоретико-методологічною проблемою на різних рівнях управління. Розглянуто основні причини розпорядження землями територіальних громад, які були створені.*

Ключові слова: *земельні ресурси, управління земельними ресурсами, об'єднані територіальні громади, децентралізація.*

Проблема управління земельними ресурсами завжди була актуальною, оскільки земля є основою будь-якого виробництва. Правда, якщо в несільськогосподарській сфері землі відводиться пасивна, другорядна роль, то в сільськогосподарському і лісовому господарстві вона виступає головним засобом виробництва. Це й свідчить про велике її значення.

Земля має й інші особливості, які відрізняють її від інших засобів виробництва: 1) земля – продукт природи; 2) просторова обмеженість; 3)

постійність місця розташування; 4) правильне використання землі в сільському господарстві супроводжується зростанням її родючості і продуктивності тощо [1].

На жаль, в Україні земля як чинник добробуту і зростання, як природний ресурс досі залишається недооціненою. Особливо значущими постають питання землекористування в умовах децентралізації влади України. Це пов'язано з управлінням земельними ресурсами на сучасному етапі земельної реформи, яка відбувається в країні при практично безконтрольному становленні ринкових відносин у земельній сфері, суперечливості земельного законодавства. Виникає небезпека втратити земельні території як соціально-культурне, екологічне, економічне й політичне надбання [2].

Здійснювана в Україні реформа адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування шляхом децентралізації влади і розширення місцевого самоврядування на основі добровільного об'єднання територіальних громад охоплює всі сфери життєдіяльності територіальних громад, включаючи й планування територій та використання земель з огляду на їх функціональне призначення як головного засобу виробництва у сільському і лісовому господарстві, просторового територіального базису, об'єкта природи і основи формування національної екологічної мережі [3].

Реформа децентралізації передбачає створення нової ланки в системі адміністративного устрою в Україні шляхом запровадження нової адміністративно-територіальної одиниці – об'єднаної територіальної громади (ОТГ). Вони утворюються внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад, сіл, селищ, міст та відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [4]. Добровільне об'єднання дозволяє органам місцевого самоврядування отримати нові повноваження та ресурси, які раніше мали міста обласного значення.

Одним з основних завдань реформи децентралізації є посилення ролі ОТГ із наданням їм права самим розпоряджатися землями, котрі перебувають як у межах населених пунктів, так і поза ними [1].

Так в умовах децентралізації ОТГ набувають додаткові прав в галузі землеустрою, таких як: розпорядження землями державної власності, передача земельних ділянок державної власності у власність громадян та юридичних осіб; зміни цільового призначення земельних ділянок приватної власності; продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної та комунальної власності для потреб, визначених Земельним кодексом України; вилучення для суспільних та інших потреб земельних ділянок із земель державної та комунальної власності.

Розширення прав ОТГ на розпорядження земельними ресурсами має як позитивні так негативні сторони. З одного боку, розширення прав надає територіальним громадам самостійності в розпорядженні та використанні земельних ресурсів. З іншого боку, на даному етапі проведення реформи децентралізації існує проблема неврегульованості законодавчої бази.

Земельні ресурси являються одним із основних видів прибутку для новостворених ОТГ. В цьому контексті питання управління земельними ресурсами набуває важливого значення. На сьогодні назріла невідкладна

необхідність розробити і прийняти на законодавчому рівні нову сучасну ідеологію державної земельної політики, виробити нові підходи до управління земельними ресурсами, створити систему публічного управління земельними ресурсами за європейськими чи кращими світовими стандартами, особливо увагу приділивши управлінню землями сільськогосподарського призначення.

Удосконалення управління земельними ресурсами, і особливо землями сільськогосподарського призначення, наразі є нагальною необхідністю для збереження насамперед селян і села [5]. Для цього потрібно забезпечити підвищення ефективності використання земель та прибутковості галузі сільського господарства загалом, а це можливо лише за правильного управління сільськогосподарським виробництвом, особливо в аспекті управління земельними ресурсами, організації різних форм господарювання.

Література:

1. Таратула Р. Б., Ковтуняк І. Теоретичні аспекти управління земельними ресурсами територіальних громад. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 16 частина 2 С. 121-124.
2. Малоокий В.А. Територіальні аспекти дослідження управління земельними ресурсами територіальних громад URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua>. (дата звернення 22. 10. 2019 р.)
3. Ущатовська О. Правові форми планування земель в умовах об'єднання територіальних громад в Україні. Земельне право. 2018. № 3. С. 68-73.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закону України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення 22. 10. 2019 р.)
5. Богіра М.С. Шляхи удосконалення системи управління земельними ресурсами в сільському господарстві. Збалансоване природокористування. 2018. № 1. С. 130-134

Ryabenko Galina,
Ph.D., Associate Professor

Grisenko Vitaliy,
Master

Sherstyuchenko Oleg,
Master

Nofenko Alina
Master

Mykolayiv National Agrarian University (Ukraine, Mykolayiv)

GOVERNANCE OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF MYKOLAYIV DISTRICT IN MODERN CONDITIONS

Рябенко Г. М.,
канд. екон. наук, доцент

Гриценко В. В.,
магістрант

Шерстюченко О. О.,
магістрант

Нофенко А. М.
магістрант

Миколаївський національний аграрний університет (Україна, Миколаїв)

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ТА ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Abstract. *The article explores theoretical and practical principles for improving the management of socio-economic development of agrarian enterprises to improve the efficiency of their management..*

Key words: *management, economic development, social development, agricultural enterprises, resources, efficiency.*

Анотація. *У статті досліджено теоретичні та практичні засади щодо вдосконалення управління соціально-економічним розвитком аграрних підприємств для підвищення ефективності їх господарювання..*

Ключові слова: *управління, економічний розвиток, соціальний розвиток, сільськогосподарські підприємства, ресурси, ефективність.*

Постановка проблеми. Формування комплексу соціально-економічних умов, що забезпечують функціонування аграрного сектору економіки, стає актуальною проблемою практично у кожній країні світу. Негативні тенденції розвитку української економіки (руйнація інфраструктури, урбанізація та вимирання сіл, диспаритет цін не на користь сільськогосподарської продукції, зниження її якості та обсягів виробництва тощо) спонукають до винесення цього питання до пріоритетних і вкрай необхідних напрямків розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціально-економічного розвитку аграрних підприємств досліджували провідні вчені

України: О.М. Бородіна, Ю.Е. Губені, О.Ю. Єрмаков, В.Я. Месель-Веселяк, В.П. Рябоконь, П.Т. Саблук, Н.В. Стоянець, В.В. Юрчишин, К.І. Якуба та інші.

Метою дослідження є розробка теоретичних основ та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління соціально-економічним розвитком аграрних підприємств для підвищення ефективності їх господарювання.

Виклад основного матеріалу. У результаті дослідження встановлено, що високоефективне управління соціально-економічним розвитком є на сьогодні найголовнішим напрямом удосконалення сільськогосподарського підприємства. Воно забезпечує поєднання конкурентоспроможного ведення бізнесу із ефективним, раціональним та сучасним використанням трудового потенціалу підприємства, що проявляється у розвитку інтелектуального, людського та соціального капіталів.

Управління соціально-економічним розвитком сільськогосподарського підприємства дає можливість виділити окремі складові елементи, а саме: оцінювання; вибір напрямів; планування і регулювання соціально-економічного розвитку. Для соціально-економічного розвитку сільськогосподарського підприємства, необхідно всебічно підходити до розгляду та аналізу діяльності сільськогосподарського підприємства.

Управління сучасним сільськогосподарським підприємством необхідно передбачати як у довгостроковій, так і в короткостроковій перспективі можливі опосередковані фактори впливу на формування рівня економічної ефективності виробництва. Досягнення даної цілі, передбачає комплексне дослідження, систематизацію та обґрунтування наявних опосередкованих факторів впливу на економічну ефективність сільськогосподарського виробництва підприємств, з метою доповнення або формування принципово нових підходів щодо оцінки рівня економічної ефективності сільськогосподарських підприємств у майбутньому [2].

Одним із основних шляхів підвищення економічного розвитку підприємств є запровадження у виробництво нових технологій, сучасних форм автоматизації та інформаційних технологій, які передбачають використання досягнень науки та передового досвіду. Вони викликають суттєві зміни у технічному рівні і продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організації трудових процесів.

Основними чинниками підвищення управління економічним розвитком підприємства є розширення й поглиблення асортименту, удосконалення цінової політики підприємства, застосування реклами для стимулювання продажів, використання знижок та інші. Зростанню ефективності комерційної діяльності із закупівлі товару сприятиме ефективний вибір постачальників, співробітництво із якими забезпечує максимальну винагороду і мінімальний ризик.

Для підвищення управління економічним розвитком сільськогосподарських підприємств необхідно орієнтувати підприємство на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці; вивчити резерви подальшого вдосконалення господарської діяльності підприємства на основі впровадження досягнень науково-технічного

прогресу, вдосконалення технологій та покращення організації виробництва; створити дієвий механізм підвищення ефективності господарювання.

Для діагностики підприємства, необхідно проводити аналіз їхнього внутрішнього середовища системно, з урахуванням не тільки стану елементів і підсистем, а й виявленням їх взаємозв'язків та інтегрованого впливу на можливості досягнення стратегічних цілей. Показники, що у загальному вигляді допомагають відобразити цілі сільськогосподарських підприємств Миколаївського району є наступними: цілі виробництва – масштаб виробництва та динаміка приросту; рівень витрат; рівень якості; упровадження нових методів виробництва; маркетингові цілі показують загальний обсяг продажу; приріст обсягів продажу; приріст частки ринку; рівень цін; фінансові цілі – фінансова стабільність, оптимальна структура капіталу; динаміка обігового капіталу; приріст інвестицій; кадрові цілі – оптимальний рівень чисельності та структури персоналу; рівень кваліфікації персоналу; рівень продуктивності та оплати праці [4].

Створення ефективного механізму управління формуванням та розвитком інноваційно-інвестиційним потенціалом сільськогосподарських підприємств дозволить приймати обґрунтовані рішення у сфері управління на стратегічному рівні, знизити ризики інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищити ефективність використання наявних ресурсів підприємства.

Високий рівень заробітної плати на підприємстві сприяє зниженню плинності кадрів, що дає змогу скоротити витрати на пошук та навчання персоналу, дає можливість залучення кваліфікованих та досвідчених працівників, а також стимулює підвищення якості робочої сили. У цьому випадку заробітна плата виступає чинником активізації ефективності трудової діяльності та показником стабільності підприємства [1].

На рівні підприємств необхідне проведення ряду організаційно-економічних заходів, спрямованих на пошук шляхів підвищення рівня заробітної плати та посилення її стимулюючої функції. Для цього необхідно: нарощувати обсяги виробництва та капіталу; підвищувати продуктивність праці; здійснювати заходи щодо покращення якості робочої сили шляхом удосконалення професійного навчання та підвищення кваліфікаційного рівня працівників; ліквідувати заборгованість з виплати заробітної плати; виключити можливість марнотратства та запровадити системи матеріального заохочення ресурсозбереження.

Необхідно удосконалювати системи оплати праці з метою набуття ними найбільшої стимулюючої функції шляхом встановлення прямої залежності оплати праці від результатів праці і внеску у результати діяльності виробництва. Ефективним інструментом матеріального стимулювання працівників аграрних підприємств є додаткова оплата за перевиконання сезонних завдань або змінних норм продуктивності за підвищеними розцінками. Також доцільним є стимулювання працівників за виконання сезонних завдань у визначений термін. Отже, впровадження оплати за виконання та перевиконання виробничих завдань є ще одним елементом ефективної системи матеріального стимулювання.

Надання працівникам соціальних виплат і заохочень надасть змогу сільськогосподарським підприємствам Миколаївського району досягати таких цілей: сформувати позитивний імідж і бренд роботодавця на ринку праці; залучити і закріпити компетентних працівників; поліпшити результати праці за рахунок посилення мотивації працівників та зменшення кількості захворювань; поліпшити якість трудового життя, матеріальний добробут найманих працівників і членів їхніх родин; зміцнити лояльність працівників до підприємства, знизити плинність; оптимізувати витрати на соціальне забезпечення працівників, отримати податкові пільги, зменшити непередбачувані фінансові витрати; поліпшити соціально-психологічний клімат; зменшити кількість конфліктів, судових позовів, тощо [3].

Висновки. Таким чином, ефективне управління соціальним та економічним розвитком аграрних підприємств повинно забезпечувати довгострокове збільшення конкурентних переваг. При цьому важливим елементом буде постійне співвідношення між змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищах. Необхідною складовою стає дотримання сучасних вимог економічної системи в цілому, орієнтованих на відповідальне відношення з усіма сторонами.

Література:

1. Гедз М.Й. Сутність та структура соціально-економічного потенціалу модернізації регіонів / М.Й. Гедз // Фінансовий простір. – 2016. – № 5. – С. 33 – 38.
2. Коваль П.В. Особливості управління аграрними підприємствами за концепцією ощадного виробництва / П.В. Коваль // Економіка АПК. – 2012. – № 5 – С. 91 – 98.
3. Прядко В. В. Теоретико-методичні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва / В. В. Прядко // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 69 – 77.
4. Східницька О.В. Теоретичні основи формування системи стратегічного управління у діяльності сільськогосподарських підприємств / О.В. Східницька // Молодий вчений. – 2016. – № 3. – С. 212 – 216.

WORLD ECONOMY

Konstantinova O.V.

Candidate of economic Sciences, Researcher

Institut of African Studies Russian Academy of Sciences, Russia

BRICS +, BEAMS - WAYS OF INTERNATIONAL AFRICA INTEGRATION

Константинова О.В.

кандидат экономических наук, научный сотрудник

ФГБУН Институт Африки РАН, Россия

BRICS +, BEAMS - ПУТИ МЕЖДУНАРОДНОЙ АФРИКАНСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Abstract. *The article discusses the prospects for international economic integration, thanks to the action of the BRICS + format and the formation of the BEAMS platform on its basis, which will strengthen economic ties between each BRICS country and large integration associations, such as: BIMTEK - an initiative for diversified technical and economic cooperation of countries Bay of Bengal; EAEU - Eurasian Economic Union; AU - African Union; MERCOSUR - common market of South American countries; The SCO - is the Shanghai Cooperation Organization, which will help harmonize the development of the global economy and create the conditions for more effective global governance.*

Keywords: *BRICS +, Africa, integration, global management*

Аннотация. *В статье рассматриваются перспективы международной экономической интеграции, благодаря действию формата «БРИКС+» и образования на его основе платформы BEAMS, которая послужит укреплению экономических связей между каждой страной БРИКС и крупными интеграционными объединениями, такими как: БИМТЭК - инициатива по многоотраслевой технико-экономической кооперации стран Бенгальского залива; ЕАЭС - Евразийский экономический союз; АС - Африканский союз; МЕРКОСУР - общий рынок стран Южной Америки; ШОС - Шанхайская организация сотрудничества, что будет способствовать гармонизации развития мировой экономики и создаст условия для более эффективного глобального управления.*

Ключевые слова: *«БРИКС+», Африка, интеграция, глобальное управление*

В мире происходят глубокие изменения глобальной структуры, идет смещение сил между Севером и Югом. И по мере того, как некоторые крупные державы используют в своей политике протекционизм, преднамеренные акты торговой войны, мировое сообщество сталкивается с вызовами экономической глобализации, с растущей нестабильностью в экономике, международной политике, безопасности. На фоне этих вызовов укрепление единства и сотрудничества между БРИКС и развивающимися странами является единственно верным решением [4].

В 2017 г. Китай представил инициативу на саммите стран БРИКС в Сямене – «БРИКС+». Этот формат призван расширить круг партнеров БРИКС в развивающихся странах. И подтверждение тому – заключение в 2016 г. преференциального торгового договора между Южноафриканским таможенным союзом (во главе с ЮАР) и МЕРКОСУР (крупной страной-участницей является Бразилия) и открытие в 2017 г. первого регионального офиса Новым банком развития (НБР) в ЮАР.

В 2018 г. ЮАР председательствовала в БРИКС и формат «БРИКС+» способствовал укреплению региональной роли страны на континенте и усилению интеграции африканских государств в мировую экономику благодаря более тесному взаимодействию со странами БРИКС.

Инициатива «БРИКС+Африка» может основываться на сотрудничестве региональных интеграционных объединений Африки, таких как: Общий рынок Восточной и Южной Африки, Западноафриканский экономический и валютный союз и ряд других, с соответствующими региональными интеграционными объединениями с участием стран БРИКС (Евразийский экономический союз, МЕРКОСУР, ЮАТС и другими), что может способствовать более эффективному привлечению большинства стран континента.

В этой связи отметим, что в итоговой декларации саммита «Россия–Африка», состоявшегося 23-24 октября сего года было отражено намерение развивать торгово-экономическое сотрудничество между ЕАЭС и африканскими странами. Что, несомненно, будет способствовать укреплению региональной интеграции и расширению сотрудничества между Африкой и Евразийским экономическим союзом [1].

Перспективным проектом в Африке в формате «БРИКС+» может стать китайская евразийская инициатива «Один пояс, один путь», которая способна усилить региональную экономическую интеграцию и содействовать экономическому объединению Африки, основываясь на внутренних импульсах развития регионального взаимодействия. Также перспективным видится сотрудничество БРИКС со странами Африки посредством региональных банков развития – Африканский банк развития, Банк развития Южной Африки, в которых представлена ЮАР. НБР БРИКС с его региональным центром в ЮАР мог бы координировать региональные и национальные институты по расширению региональных связей, например по развитию инфраструктуры, объединяющей различные субрегионы Африки, что может стать одной из приоритетных целей развития стран континента в ближайшем обозримом будущем [2].

На наш взгляд заслуживает внимания идея Программного директора Международного дискуссионного клуба «Валдай», члена Экспертного совета при Правительстве России и Бреттон-Вудского комитета Ярослава Лисоволика, который считает, что появление мегаблока BEAMS (БИМТЭК, ЕАЭС, АС, МЕРКОСУР и ШОС) основанного на контактах, созданных странами БРИКС, может сформировать «...фундамент для появления первого мегаобъединения в развивающемся мире, которое бы обладало достаточным весом, чтобы составить конкуренцию другим мегапроектам, включая Транстихоокеанское партнерство (ТТП) и Трансатлантическое торговое и инвестиционное партнерство (ТТИП)» [3, С.4].

Аббревиатура BEAMS образуется при сложении на латинице первых букв БИМТЭК, ЕАЭС, АС, МЕРКОСУР и ШОС, что можно перевести с английского языка как «балка, бревно, перекладина». Это можно интерпретировать как образование «несущей конструкции», основанной региональными блоками, в которые входят страны БРИКС. А аббревиатура БРИКС в переводе – «кирпичи», создает более объемное представление: «балки и кирпичи» [3, С.6].

BEAMS может стать платформой для продвижения межрегионального интеграционного сотрудничества и иметь более масштабную систему «БРИКС+», которая представляла бы двусторонние/многосторонние объединения государств и региональных сообществ развивающегося мира. Что позволило бы экономикам «глобального Юга», устранив препятствия на пути инвестиций и торговли получить значительные преимущества от либерализации торговли [3, С.4].

По данным Всемирного банка и Международного валютного фонда (МВФ) за 2016 г., на страны BEAMS (БИМТЭК, ЕАЭС, АС, МЕРКОСУР, ШОС) приходилось 27,4% мирового ВВП, а совокупная квота в МВФ превышала 15%, при охвате 66% мирового населения. В то время как страны БРИКС имели несколько меньшие показатели: 22,3% мирового ВВП, менее 15% квоты МВФ и 42% от всего населения мира [3, С.17].

BEAMS представляет собой итог встреч в 2013 – 2017 гг. региональных партнеров на саммитах БРИКС, что явилось результатом применения БРИКС новых подходов по налаживанию связей с «глобальным Югом» [3, С.8].

В настоящее время у BEAMS/«БРИКС+» находится на стадии разработки или уже заключены порядка 80% двухсторонних соглашений [3, С.13]. Поэтому система BEAMS/«БРИКС+» уже имеет определенную основу для дальнейшего развития.

Развитие торговых соглашений «БРИКС+» будет способствовать усилению экономической интеграции по линии Юг-Юг, что до настоящего времени не было четко оформлено и структурировано в сравнении с интеграционными объединениями развитых стран [3, С.15].

На наш взгляд, развитие взаимодействия «БРИКС+Африка», BEAMS послужит более динамичному развитию стран, позволит усилить экономическую интеграцию, создаст более благоприятные условия для сотрудничества, в первую очередь по линии Юг-Юг, что благоприятно скажется на развитии всей мировой экономики, а Африканский континент, в свою очередь, займет достойное место в масштабном проекте BEAMS, что создаст благоприятные условия для экономического и политического развития Африки, послужит укреплению ее позиций в мире и усилит процессы интеграции Африки в глобальное экономическое пространство.

Литература:

1. Декларация первого саммита Россия – Африка / Новости / Саммит Экономический форум Россия – Африка URL: <https://summitafrica.ru/news/deklaratsija-pervogo-sammita-rossija-afrika/> (Дата обращения 25.10.2019).
2. Лисоволик Я. «БРИКС+ для Африки: развитие региональных связей» // Валдай. Международный дискуссионный клуб/ Аналитика/ Мнения экспертов 04.12.2017 URL: <http://ru.valdaiclub.com/a/highlights/briks-dlya-afriki-razvitie-regionalnykh-svyazey/> (дата обращения 31.05.2018).
3. Лисоволик Я. БРИКС и BEAMS: кирпичи и мегаблоки новой глобальной экономической архитектуры // Доклад Международного дискуссионного клуба «Валдай», декабрь 2018 г. URL: <http://ru.valdaiclub.com/files/24280/> (дата обращения 21.12.2018).

-
4. Songtian L. BRICS Cooperation Ushers in the Second Golden Decade / CHINAFRICA
URL: http://www.chinafrica.cn/The_Latest_Headlines/201805/t20180503_800128508.html
(Accessed 19.11.2019)

Mutafchieva-Bakalova V.L.

Doctor of Economics, Professor

University of National and World Economy, Bulgaria

POSITION AND ROLE OF AUTOMOBILE TRANSPORT IN THE NATIONAL TRANSPORT SYSTEM

Abstract. *The purpose of the present article is to define the important and topical role automobile transport plays in the development of national economy. This is in direct correlation with its main characteristics which determine its place and role in Bulgaria's transport system. The importance that automobile transport holds for Bulgaria's regional development also plays a vital role in the context of the studied problems.*

Key words: *automobile transport, national transport system, transport infrastructure, regional transport systems*

Automobile transport holds great significance for establishing numerous economic connections on a national and global scale. When it comes to defining the essential functions of automobile transport, as well as its place and role in the national transport system, its main techno-economic characteristics should also be determined.

Automobile transport has considerable advantages in terms of carrying out cargo and passenger freights, which primarily come down to:

- High maneuverability due to the possibility for providing customers who use transport services with direct access to warehouses, as well as when passenger freights are carried out without utilizing vehicles from other types of transport;
- Cargo delivery deadlines in Bulgaria are considerably higher under current conditions compared to those carried out through other types of transport, excluding air transport. This is also valid in terms of travel time when passenger freights are carried out through this type of transport;
- There are possibilities for carrying out freights under comparatively bad road conditions, which is in direct correlation with the adaptability of automobile freights regarding the realization of specific communications on a regional level;
- What also holds great importance is the fact that costs for initial-final operations are significantly smaller compared to those for the other types of transport;
- Automobile transport has numerous advantages in terms of transporting small cargo shipments, which is very important when it comes to servicing trade in Bulgaria;
- One particularly important advantage of this type of transport is that it is comparatively easy to organize in all regions of the country due to the smaller necessity for investments in transport machinery and equipment compared to the other types of transport that form the national transport system;
- Another typical feature is the presence of a certain degree of flexibility in technology and freight organization, which is especially topical when it comes to carrying out cargo and passenger freight activities. This is in direct

correlation with the organization of a dense route network in all regions of the country.

Despite the aforementioned advantages, automobile transport also has certain fundamental flaws, namely:

- The consumption of large quantities of liquid fuels, which is in direct correlation with the harmful influence it has on the environment;
- The productivity of the rolling stock, as well as the productivity regarding the use of staff, is smaller compared to the other types of transport;
- Traffic costs regarding the execution of freight activities are larger compared to railway and water /sea and river/ transport;
- Delivery investments and repair costs per 1 ton of carrying capacity for automobile transport are higher compared to the ones provided for vehicles from other types of transport, taking the respective indicators for that into account, etc.

Despite the aforementioned flaws, it should be noted that automobile transport has a certain place on the transport market when it comes to carrying out cargo and passenger freights. Without its vital and topical participation in the national transport system, a number of sectors in Bulgaria's economy would be unable to function. In that regard, it is also necessary to emphasize the role it plays in the country's regional development.

Given the present-day state of the national economy, when a number of territorial units are included in the country's economic turnover, it should be taken into account that automobile transport is vital to servicing individual regions in Bulgaria. In regards to evaluating the regional effectiveness of its freight activity, it is necessary to take the following functions into consideration:

- Possibilities for satisfying transport needs in each specific region of the country;
- Having a certain degree of influence on the activity of the national transport system on a regional scale.

The manifestation of these functions is determined by the level of each region in our country, as well as its territorial position.

In that regard, it should be noted that regional transport systems can be defined as sectional and regional. More specifically, sectional transport systems are differentiated within the respective geographical regions in Bulgaria, which are as follows: Northwestern, Northern Central, Northeastern, Southeastern, Southern Central and Southwestern.

The transport systems of Vidin, Vratsa and Montana operate within the Northwestern Region, with automobile transport playing a particularly vital role in the conduction of the transport activity in the region.

Within the Northern Central Region certain activities are developed in terms of carrying out freights in Veliko Tarnovo, Gabrovo, Lovech, Pleven, etc. It can be emphasized that automobile transport carries out effective cargo and passenger freights within this region of the country.

The Northeastern Region includes the transport systems of the Varna, Dobrich, Razgrad, Silistra, Targovishte and Shumen districts. This region also features good transport communications carried out through automobile transport resources.

Bulgaria's Southeastern Region also showcases certain connections when it comes to carrying out automobile freights in the Burgas, Sliven and Yambol districts which form its structure. The construction of the "Thrace" ("Trakia") highway is another important factor that should be emphasized in terms of carrying out the freight activity of automobile transport. This reinforces the important role automobile transport plays in the development of regional communications on a national and global scale.

The Southern Central Region includes the Kardzhali, Pazardzhik, Plovdiv, Smolyan, Stara Zagora and Haskovo districts. The important role that automobile transport plays in the transportation of cargo and passengers in this region should also be taken into account. Another thing that needs to be taken into consideration is the freight activity of automobile transport in the Smolyan district where there are no possibilities for using vehicles from other types of transport that form the national transport system.

In regards to the functioning of the Southwestern Region of our country, it is also necessary to use the possibilities for carrying out automobile freights in specific districts which should be serviced, namely: Blagoevgrad, Pernik, Kyustendil and Sofia.

It is appropriate to emphasize that several types of transport function within all economic regions. The state of railway and road infrastructure, however, is especially important for regional development in Bulgaria. This is in direct correlation with the formation of regional transport systems. As such, it is necessary to take into account that investments in this field should be assessed, which necessitates an evaluation of complexity of the country's transport network. In that regard, it is necessary to determine the length of the road network which falls on 1000 km² and 10 000 residents. It can be emphasized that the analysis of these indicators is particularly important in terms of the role of automobile transport in the country's regional development which can be the subject of study in projects involving its activity and its role for Bulgaria's regional development.

It should be noted that automobile transport functions in all districts in Bulgaria, which is determined by the presence of road networks in them. With the exception of the Smolyan district, all other districts have functioning railway transport, as well as a number of other important vehicles of the national transport system – sea, river, air, etc.

The correlation and interaction between automobile and railway transport are also essential to the functioning of regional transport systems under current conditions. In that regard, it is necessary to organize optimal development for railway and road networks in individual territorial units in Bulgaria. Construction of new railroads under current conditions is not profitable, which has been proven as a result of a number of techno-economic studies in Bulgaria. It can be underlined that in recent years several railways which have had to be decommissioned due to significant drops in cargo and passenger freight traffic. This determines the development of automobile transport in a number of regions in Bulgaria, especially

the ones with smaller transport network density. In that regard, the perfection of road infrastructure is particularly imperative. The topicality of the issue is directly related to providing optimal correlation between the size and structure of the transport necessities of the national economy and the transport resources required for the satisfaction of said necessities. This will result in the creation of specific prerequisites for more rational allocation of freights among individual types of transport in the scope of the national transport system. In that regard, the effective participation of automobile transport will have a direct reflection on the functioning of regional transport systems in the Republic of Bulgaria.

Conclusion

Automobile transport has a number of techno-operating and economic advantages when it comes to carrying out cargo and passenger freights in Bulgaria. Although it is not particularly suitable in ecological terms compared to railway transport – which is its main competitor – its high maneuverability and adaptability should be taken into account when it comes to servicing the national economy. In terms of cargo and passenger freight indicators, it can be emphasized that automobile transport holds first place compared to the other types of transport, which determines the important role it plays in the functioning of the national transport system.

References:

1. Mutaſchieva – Bakalova, V.L., Hr. Parvanov, Hr. Nikolova, Sv. Tzvetkova, B. Arnaudov, T. Minkov, I. Gatovski, D. Yordanov. Transport and Insurance, S., UNWE's Publ. Complex, 2016.
2. Bakalova, V., V. Makedonska. State and Trends in the Development of European Transport, UNWE Research Papers, Vol. 1, 2007.
3. Bakalova, V., Hr. Nikolova. Transport Economy, S., "Stopanstvo" Publ. House, 2010.

Mutafchieva-Bakalova V.L.

Doctor of Economics, Professor

University of National and World Economy, Bulgaria

GUIDELINES FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF AIR TRANSPORT

***Abstract.** The purpose of the present article is to determine the guidelines for increasing the competitiveness of air transport under current conditions. This is in direct correlation with improving the quality of transport services when passenger and cargo freights are carried out by this type of transport on a national and global level, as well as uncovering possibilities for optimizing the operating costs of flights.*

***Key words:** competitiveness, air transport, quality of transport services, low-cost airlines*

Competition in air transport is strongly expressed due to the deregulation and liberalization of the transport market – processes which began in the late 20th Century. The main economic prerequisites for increasing the competitiveness of airlines involve improving the quality of transport services and reducing transport expenses.

The indicators which characterize the quality of transport services in air transport include: security and safety of freights; flight regularity; vehicle speed; convenience and comfort during travel; preserving the consumer value of cargo. In that regard, it should be taken into account that air transport holds first place in terms of evaluating the aforementioned indicators compared to the other types of transport.

Improving the quality of transport services is the most important prerequisite for increasing the competitiveness of airlines, seeing how air transport freights are characterized with high prime costs and comparatively limited possibilities for reducing expenses.

It should be emphasized, along those lines, that in recent years all trade restrictions for airlines operating in the EU have been abolished, allowing them to carry out freights along every route within the Union, resulting in improved quality of transport services, which is vital to consumers and airlines alike. What the European Commission pursues is the global-scale realization of the benefits of home market liberalization, with the EU's policy following the “regulated competition” approach. In that regard, the conclusion and update of the following agreements should be taken into account:

- Multilateral agreements with neighboring states /“All-European Aviation Space”/.
- Altering existing bilateral agreements between member-states and third parties in order to guarantee equal access of all EU air carriers to third-party markets /the so-called “horizontal” agreements/.
- Global air transport agreements /“Open Sky” type/ between the European Commission and countries which are considered strategic partners of the EU, i.e. the USA, Canada, Australia, New Zealand, China and India. The purpose of global agreements is removing the barriers to expanding the markets of air

carriers from the EU, as well as encouraging the development of aeronautical services between the territories of the respective country and the EU.

In recent years a trend of increased participation by low-tariff airlines on the air transport services market has been observed on a global scale. This involves increasing the competitiveness of air transport as a result of reducing operating costs and offering comparatively low freight prices.

The perspectives for development of low-tariff air carriers involve, first and foremost, the liberalization of air transport in Europe. They are expected to comprise about 35% of the European market for air transport services in the next 10 years; this trend will have a particularly strong manifestation in Germany, Scandinavian countries and Eastern Europe. In recent years there have been normative changes in the field of low-tariff air freights which primarily involve protecting the environment when carrying out flights, implementing higher security standards, improving airport activity through more rational organization and allocation of airports' capacity, etc.

The implementation of low freight prices results in filling a specific niche on the market for air transport services – namely, reaching out to low-solvency passengers. Purchasing tickets without using the services of travel agencies results in reduced expenses for carrying out air transport freights. The main inference that can be made in that regard is that air carries of the “low cost” type should strive for development along those lines with a view to covering the specific regions.

Additional services are also supplied when flights are carried out on the North America market, with an emphasis on reducing flight prices. The mastering of certain market niches also holds great importance when flights are carried out in Europe; special attention should be given to Eastern European countries. It should be noted that about 50 low-tariff airlines operate in Europe, providing flights along approximately 220 routes from Germany alone. In regards to the activity of low-tariff air carriers, opportunities for development should also be provided for the ones in Asia in order for them to realize their full potential and thus offer competitive transport services.

Special attention should also be given to the creation of optimal strategies for development based on lower costs when flights are carried out, as well as concentration of airports with additional freight capacity in regards to carrying out individual and business trips, which are sensitive when it comes to the price of offered transport services.

In light of the emergence of low-tariff air carriers on the transport market, it should be noted that traditional airlines offer various approaches of counteraction in order to retain their market share, namely:

- Developing and using a business model related to the organization and management of flights. It involves the pooling of activities when it comes to the price-formation of the respective company when carrying out regular and charter flights. More specifically, competitive price-formation methods are implemented for this purpose, with a view to attracting more passengers.
- Using the advantages of organizing regular flights along certain routes by implementing specific pricing methods in the short run.

- Expanding the passenger and cargo traffic network, thus optimizing the basis for servicing customers by increasing the productivity of air transport via direct marketing.
- Reducing costs in the long run due to the supply of higher-quality transport services.

Simultaneously, in recent years the activity of low-tariff air carriers has been aimed at implementing specific approaches for overcoming the competition in the field of air transport, namely:

- functioning on the basis of creating subsidiary companies in regards to carrying out freights; there is a strive toward covering and servicing specific routes and customers as a result of the implementation of specific studies and business models;
- detailed research on current market niches in terms of servicing cargo and passengers;
- implementing options for organizing alternate routes in order to reduce losses from activity along certain lines, etc.

In the future, low-tariff air carriers are expected to be consolidated on a global scale due to the intensified and growing competition in the field of air transport, which is primarily determined by the counteraction of traditional airlines, as well as carriers that carry out land freights. In that regard the activity of low-cost companies needs to be regulated to a certain degree in order to balance out the strong competition between them and traditional airlines.

Conclusion

Air transport is indisputably an industry whose rapid development will continue in the future. This is predetermined by the current dynamic development of economy, technology and the growing demand for tourist and passenger services.

When it comes to improving their competitiveness, air companies need to select the most beneficial services when carrying out their activities. This is in direct correlation with improving the quality of freights and reducing costs, thus increasing gains and profitability. The implementation of effective management and successful marketing strategies are of great importance in that regard.

References:

1. Mutaftchieva-Bakalova, V., Hr. Parvanov, Hr. Nikolova, T. Minkov et al., Transport and Insurance, S., UNWE's Publ. Complex, 2016.
2. Nikolova, Hr., International Transport and Shipping, S., 2011.
3. Bakalova, V., T. Minkov, Economic Analysis of Transport Enterprises, S., 2012.
4. Bakalova, V., V. Makedonska, State and Trends in the Development of European Transport, UNWE Research Papers, Vol. 1, 2007.
5. Bakalova, V., Hr. Nikolova, Transport Economy, S., "Stopanstvo" Publ. House, 2010.
6. Airtransport Council International - <http://www.aci.aero> [6.] Eurostat 2017 - <http://bg.wikipedia.org>.
7. Eurostat – official site.
8. Ministry of Transport, Information Technology and Communications, Bulgaria.

Panov A.V.

Candidate of Sciences

The «BIOMED» center

Laboratory of «Artificial intelligence and intangible resources»

Lomonosov Moscow State University, Moscow, Russia

CUSTOMER SERVICES IN THE E-COMMERCE MARKET

Панов А.В.

кандидат экономических наук

Центр «БИОМЕД»

Лаборатория «Искусственного интеллекта и нематериальных ресурсов»

Московский Государственный Университет им. Ломоносова, Москва, РФ

КЛИЕНТСКИЕ СЕРВИСЫ НА РЫНКЕ E-COMMERCE

Abstract. *The aggregation of the original data - i.e. a grouping in accordance with the criteria, creates the arrays; the arrays represent an intangible resource. This article analyzes the processes of data aggregation against the background of the development of client services and Internet technology. Statistical and initial information on market segments is analyzed. Services and services are shown in the section.*

Keywords: *data, e-commerce, intangible resource, market, e-commerce.*

Аннотация. *Агрегирование исходных данных, - т.е. их объединение в соответствии с критериями, создает их массивы; массивы данных представляют собой нематериальный ресурс. В данной статье проведен анализ процессов агрегации данных на фоне развития клиентских сервисов и технологии Интернет. Проанализирована статистическая и исходная информация по сегментам рынка. Показаны сервисы и услуги в разрезе.*

Ключевые слова: *данные, e-commerce, нематериальный ресурс, рынок.*

Введение. Сегодня, это популярное словосочетание «агрегация данных» набирает обороты и внедряется во все сервисы. Вы это встречаете в рекламе, в банковских продуктах, услуг корпораций, компаний и прочее. Агрегация - процесс объединения элементов в одну систему¹. Происходит объединение посредством технологических средств связи и коммуникаций. В отчетах We Are Social [1, 3] со ссылкой на Hootsuite о глобальном состоянии цифровых технологий на 2019 год указано, что сегодня в мире 5,11 миллиарда уникальных мобильных пользователей, аудитория интернета насчитывает 4,39 миллиарда человек, и 3,26 миллиарда человек заходят в социальные сети с мобильных устройств [2]. «Согласно последним исследованиям Digital Market Outlook компании Statista, расходы в сфере электронной коммерции выросли на 14% по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. По оценкам компании, за весь 2018 год только на потребительские товары было потрачено 1,78 триллиона долларов США» [1].

Результаты. По категориям, распределение в сегментах рынка e-commerce следующее (табл.1).

¹ Академик. Словари и энциклопедии. Русско-английский словарь математических терминов // https://dic.academic.ru/dic.nsf/rus_eng_mathematics/98/%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F

Таблица 1

**Оценка объема рынка по категориям для торговли через сеть Интернет,
январь 2019 г. [1]**

№	Наименование категории	Объем сегмента (млрд. долл. США)
1	Мода, красота	529,9
2	Электроника	392,6
3	Еда, питание	209,5
4	Крупные предметы быта	272,5
5	Игры, хобби	386,2
6	Путешествия, поездки	750,7
7	Цифровые медиа	12,05
8	Видео игры	70,56

Объем рынка e-commerce в России на то же время, оценивается в 80,1 млн. активных покупателей с приростом в 1,1% за год, что составляет 56% от населения. Объем рынка товаров определен в 17,23 млрд. долл. США, что в среднем составляет 215 долл. США на человека в сегменте e-commerce.

Что отличает сегмент e-commerce и с чем его можно сравнить. Отличия в них, в случае сравнения между он-лайн агрегаторами товаров (AliExpress, Amazon, YandexMarket) заключаются в приоритетной клиентской базе. В случае первых агрегаторов выделяется два критерия: 1. удобная поставка товара для клиента, известная платформа; 2. Площадка обеспечивает неограниченному кругу лиц доступ к ресурсам данных о товарах/работах/услугах. Принципиальная схема заключается в том, что размещение оплачивают торговые точки (источники результата). Во втором же случае, оплату производят с покупки «чеков» клиентов. Например, кешбек платформы (LetyShops, Switips, Kopikot и пр.). Также, для таких платформ характерна частично – закрытая система привилегий, обеспечивающая клиентскую базу лояльных сервису пользователей. «Cashback (англ.): Кэшбэк — термин, который используется в сферах интернет-торговли, банковского дела и игорного бизнеса в качестве обозначения разновидности бонусной программы для привлечения клиентов и повышения их лояльности»².

Система работает следующим образом. Клиент, обратившийся за товаром или услугой оплачивает её полную стоимость. А затем, как правило, в течении определенного времени, продавец (торговая точка) делает возврат части суммы (как правило, от 5% до 15 %, и может достигать до 90%). В данном случае, для магазина это как обычная скидка и позволяет показать более высокий оборот и привлечь клиентов модным словом «кешбек».

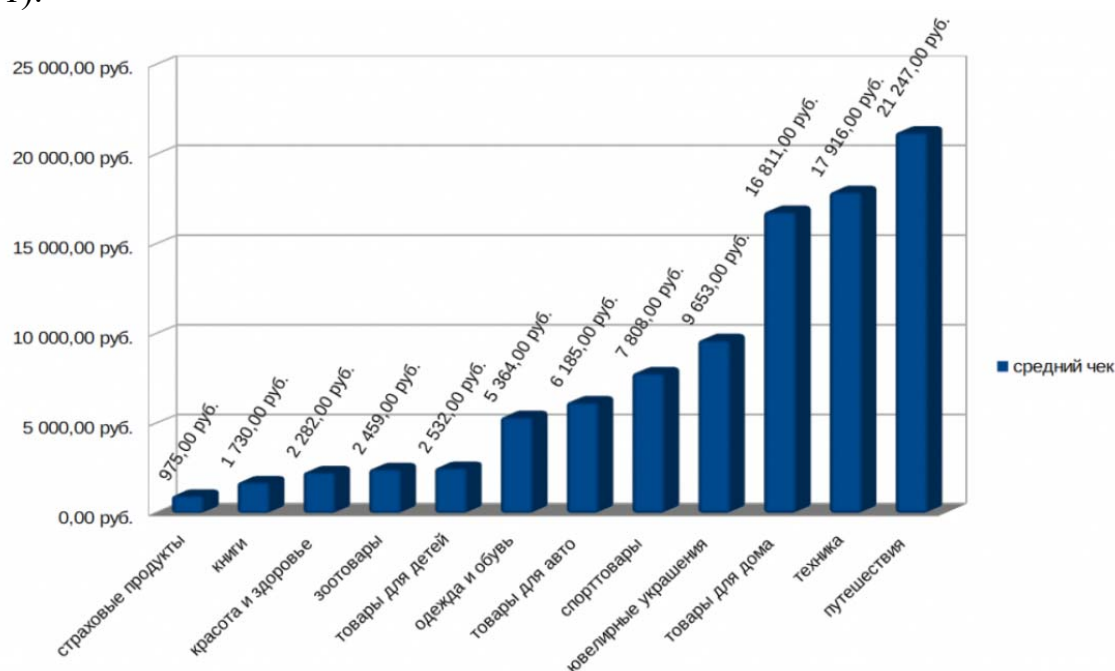
В случае агрегаторов – платформ это система более интересна как для торговых точек, так и для клиентов. Как правило, клиенты подключаются к системе с целью получить возврат с какой-либо покупки. При этом, они устанавливают ПО (приложение или используют он-лайн версию программы) с авторизацией, т.е. с участием в системе. Используя установленные версии они

² Кэшбэк. Википедия свободная энциклопедия <https://ru.wikipedia.org/wiki/Cashback>

просматривают не только товар или магазин для которого они подключились, а также и остальные предложения платформы.

Внедрение происходит по всем направлениям рынка. Эта форма лояльности включается в банковские продукты, он-лайн средства и платформы – агрегаторы клиентов. В банковских продуктах они распространяется на условиях с ограничениями и лимитами. Например, программы лояльности CitiBank, КранБанк и пр. Ограничение по количеству возвращаемых средств, максимальной суммой; также могут действовать ограничения по сроку действия программы. Для он-лайн сервисов это могут быть как акции или программы конкретных магазинов, так и мульти платформенные решения.

Однако, комплексной статистики по сервисам нет. Есть некоторые обзоры от агрегаторов и платформ. И данные по среднему чеку для сервиса (рис. 1).

**Рис. 1. Средний чек по покупкам в кешбек-сервисе в 2018 г.
E-commerce Parnters Network [3]**

Это объясняется тем, что сервисы еще достаточно молоды, и многие из них действуют в рамках своих платформ. Разнородность их статистических данных может быть отражена косвенно, и не быть связанной с основными платежными эмитентами карт.

Выводы

В представленном материале отражен процесс агрегации клиентских данных по сегментам e-commerce в интернет торговле. Показан процесс наращивания пользователей Интернет, социальных сетей и выхода в интернет с мобильных платформ. Сделаны вывод, на основе подходов в работе платформ кешбек сервисов о том, что формирование базы покупателей с их включением в систему с регистрацией он-лайн или с помощью приложения, позволяет сделать «привязку» клиента к платформе, как это делают крупные сервисы AliExpress, Amazon и т.п.

Литература:

1. We Are Social Ltd. <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates> М.,-2019 Дата обращения: 20.11.2019.
2. World Cash Report 2018. G4S Global Cash Solutions <https://cashesentials.org/app/uploads/2018/07/2018-world-cash-report.pdf> , -2018. Дата обращения: 20.11.2019.
3. ePN Cashback представил статистику по итогам 2018 года // https://new-retail.ru/novosti/retail/epn_cashback_predstavil_statistiku_po_itogam_2018_goda_7859/ , -2018. Дата обращения: 21.11.2019.
4. The Best Cash Back Cards Available In 2018 // Forbes. <https://www.forbes.com/sites/thepointsguy/2018/07/14/the-best-cash-back-cards-available-in-2018/#6289b53f42cc> – 2018. Дата обращения: 20.11.2019.
5. Куценко А.А., Панов А.В., Ляпунцова Е.В. / Операции с нематериальным ресурсом. // Вестник развития науки и образования. №4, С.122-128 - М., 2013.

ENTERPRISES ECONOMICS AND MANAGEMENT

Hrynko Pavlo

Ph.D., Associate Professor

Kharkiv State University of Food Technology and Trade (Ukraine, Kharkiv)

THE IMPACT OF REVOLUTIONARY CHANGES IN DIGITAL BUSINESS TECHNOLOGY ON THE WORK OF ORGANIZATION MANAGERS

Гринько П.Л.

канд. екон. наук, доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ЗМІН ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ БІЗНЕСУ НА РОБОТУ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

Abstract. *The importance of intellectualization of work in organizations in the digital economy is considered in the article. The factors that in the "digital age" have a significant impact on the process of attracting workforce and encourage new qualities and areas of responsibility have been identified. The influence of development of changes in the digital economy on the work of the managers of the organization is determined.*

Key words: *intellectual potential, digital economy, management system, factors, personnel, intellectualization of work of managers*

Анотація. *У статті розглянуто значимість інтелектуалізації праці в організаціях в умовах цифрової економіки. Визначено чинники, що в «цифрову епоху» надають суттєвий вплив на процес залучення робочого персоналу та спонукають до формування нових якостей та сфер відповідальності. Визначено вплив розвитку змін в умовах цифрової економіки на роботу менеджерів організації.*

Ключові слова: *інтелектуальний потенціал, цифрова економіка, система управління, чинники, персонал, інтелектуалізація праці менеджерів.*

Одним із основних факторів успіху розвитку організації у цифровій економіці є ефективне використання її інтелектуального потенціалу (ІП). «Інтелектуальна праця слугує основою та базою для функціонування інноваційної праці та в даному контексті виступає фактором та животворним началом створення інновацій, так само як і сприятливі умови інноваційної діяльності, у свою чергу, слугують потужним стимулом для формування інтелектуальної праці. Тому її поширення (як і відповідної форми капіталу) можливо в рамках інноваційного шляху розвитку, а отже передбачає всебічну структурну перебудову економіки України» [1, с.13]. Під ІП організації ми розуміємо наявні у розпорядженні організації знання, здібності, навички, а також практичний досвід її співробітників, які обумовлені соціально-економічними та інституційними умовами і можуть бути використані для досягнення стратегічних цілей розвитку організації у цифровому середовищі.

Як показують проведені дослідження, доцільно виділити два ключових чинники, які в «цифрову епоху» надають суттєвий вплив на процес формування найму/залучення робочого персоналу. По-перше, значно зросла завдяки інтернету і спеціальним веб-сервісам транспарентність інформації як про

компанії, які наймають на роботу персонал, так і про потенційних кандидатів-претендентів. Найвідомішим із згаданих веб-сервісів на поточний момент є Glassdoor, який публікує персональні відгуки співробітників майже з 500 тисяч компаній всього світу. У свою чергу, значну роль відіграють різні соціальні мережі, з яких можна почерпнути чимало корисних відомостей про роботодавців і працівників. Другим фактором стає конкуренція, яка помітно посилилась між компаніями у сфері пошуку та залучення найбільш талановитих і кваліфікованих фахівців.

Проведені дослідження показують, що спостерігається й очевидний зворотний ефект, - все більш помітним стає «Розрив у цифрових знаннях» (digital skills gap) між різними поколіннями. Так, відповідно до одного з останніх досліджень, вже у 2022 року приблизно 22% нових робочих місць в глобальній економіці буде створено завдяки цифровим технологіям (новим «цифровим професіями», digital positions) [2]. Те, що і сьогодні, і в доступному для огляду майбутньому основна ставка буде здійснюватись на рекрутуванні персоналу, що володіє необхідними цифровими навичками, з готовністю визнають і самі топ-менеджери компаній-наймувачів. Більш того, 73% недавно опитаних CEO (Chief Executive Officer) менеджерів вже сьогодні відчувають серйозні проблеми під час пошуку таких кваліфікованих спеціалістів [3].

З методологічних міркувань ми розуміємо, що управління ґрунтується на систематичному науковому узагальненні практики управлінської діяльності, що управління являє собою складне суб'єктивно-об'єктивне співвідношення. І незважаючи на те, що управлінська діяльність усе більш стає науково обґрунтованою завдяки розвитку теорії організації і управління, ця діяльність залишається також сферою творчості, мистецтва. Як і у всякій іншій сфері інтелектуальної і практичної діяльності людей, науковість управління і мистецтво управління не суперечать одне одному. Тобто інтелектуальний потенціал відіграє основну роль в інноваційному розвитку організації.

Саме тому у менеджерів повинні формуватися деякі нові якості, виникати нові сфери відповідальності. Якщо говорити про управлінську та технологічну складові в ролі менеджерів, то для успіху їх роботи необхідні два зустрічні процеси в моделі управління, в якій одна людина займається вирішенням стратегічних завдань і модернізацією виробництва, більшою мірою приділяючи увагу інформації та системам, ніж технології та інфраструктурі, а інша - бере на себе обов'язки технологічного директора, займаючись технікою, інфраструктурою та виробничими процесами. Дослідники також відзначають, що фахівцям з інформаційних технологій належить освоїти дві порівняно нові ролі. Перша- «майстер змін»: лідер в організації, управлінні й підтримці змін у сфері бізнесу. Друга і найбільш важлива- «бізнес-стратег», який здійснює безпосередній вплив на стратегію розвитку підприємства, що відповідає за технологічні аспекти цифровізації.

Отже, вплив змін проявляється в появі нових ролей для ІТ-менеджера, і ці ролі перейшли до нього від загального менеджменту організації. Їхні взаємини з цифровими технологіями повинні зміщатися з області саморозвитку технологій в область покращення бізнесу за рахунок його інтелектуалізації та нових можливостей, що надаються технологіями (рис. 1).

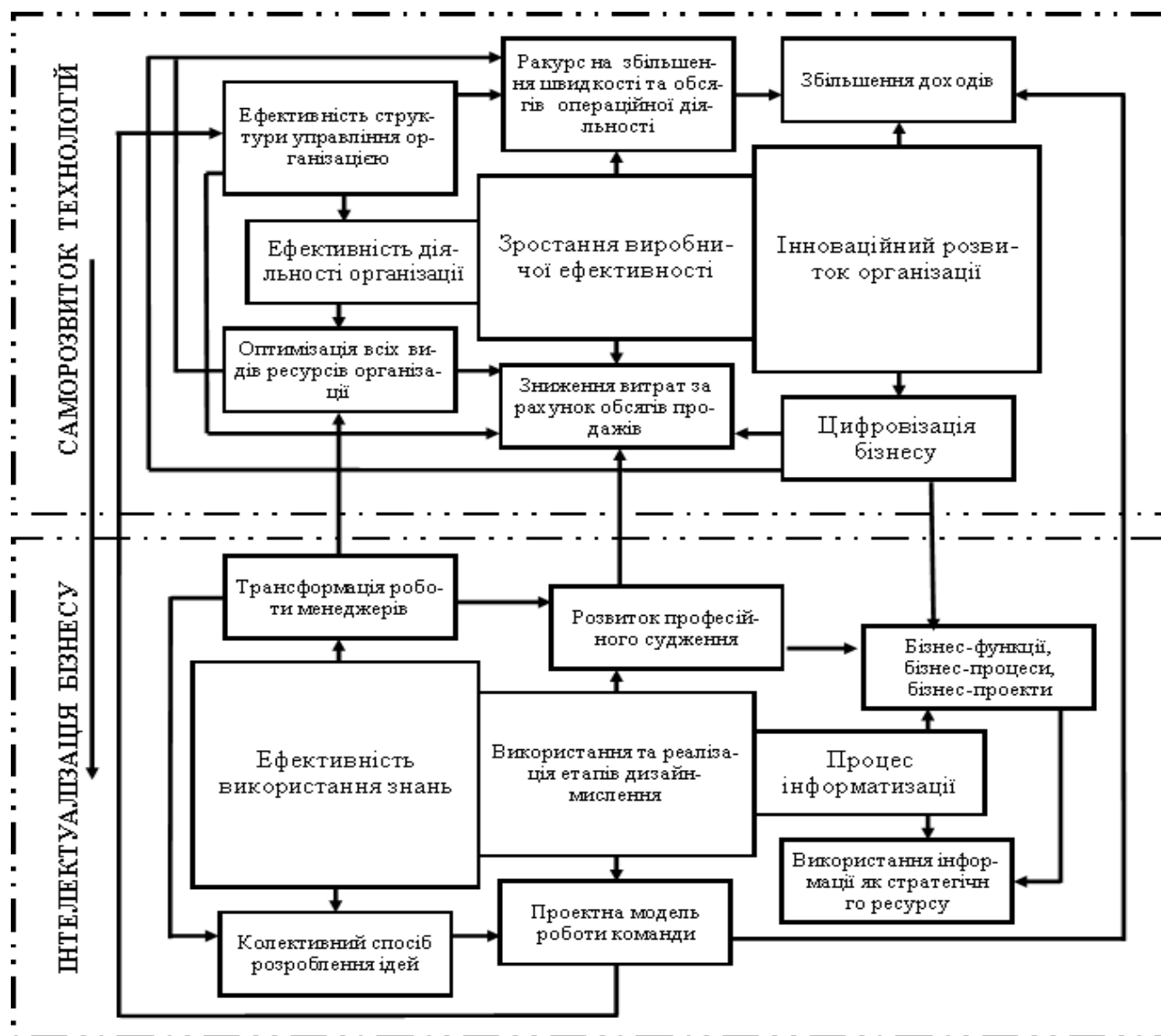

Рис. 1. Вплив розвитку змін в умовах цифрової економіки на роботу менеджерів організації

Зараз ці два процеси формування нового класу менеджерів уже відбуваються: у рамках професійного зростання самих менеджерів, зміни їх ролі в організації, в умовах іншого характеру взаємодії.

Таким чином, епоха цифрових технологій перевертає свідомість менеджерів і диктує необхідність пошуку нових і адаптації наявних моделей управління, які є основою майбутньої конкурентоспроможності. Нові бізнес і HR-стратегії, в основу яких закладено Digital-технології, підвищують ефективність управлінських рішень: автоматизований рекрутинг, перехід на віртуальні робочі місця, індивідуалізація- створення для кожного співробітника середовища для самореалізації та розвитку, управління HiPo і залученістю, HR -аналітика та управління ефективністю. Однак, які б пріоритети в підходах і технологіях не використовувалися, ключове значення має саме людський потенціал організації - люди, здатні їх генерувати і ними керувати.

Література:

1. Проблеми та перспективи ринково-орієнтованого управління підприємствами: теорія, методологія, практика: кол.мон. Під редакцією Ю.М. Сафонова. Національний університет «Києво-Могилянська академія», К.2015. 534с.
2. Accenture, The future digital skills needs of the UK economics, 2015
3. PWC, People strategy for the digital age- A new take on talent, 2015

Prykhodko O.N.,
Candidate in Public Administration, Associate Professor
Drozdova T.
master's degree student
Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine

STRATEGIC PROVISION OF THE ENTERPRISE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT PROCESS

Приходько О.М.,
кандидат наук з державного управління, доцент
Дроздова Т.
магістр
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Abstract. *The main principles of strategic support of the process of management of the system of financial and economic security of the enterprise are investigated in the article.*

Keywords: *security, organization, management, economic security.*

Анотація. *У статті досліджено головні засади стратегічного забезпечення процесу управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.*

Ключові слова: *безпека, організація, управління, забезпечення економічної безпеки.*

Зовнішнє середовище функціонування та розвитку суб'єктів господарювання стає більш динамічним та нестабільним, для якого характерне значна кількість ризиків, небезпек та загроз (неплатоспроможність партнерів, недобросовісна конкуренція, недружні злиття і поглинання, комерційний шпіонаж тощо). Все це зумовлює потребу в ефективній організації та управлінні їх фінансово-економічною безпекою, вдосконаленню його методів та механізмів. Розгляд фінансово-економічної безпеки будь-якої системи необхідно починати з її здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей. А це неможливо без формування відповідної системи фінансово-економічної безпеки. Для кожного суб'єкта господарювання першочерговим завданням стає забезпечення стабільного функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Це, в свою чергу, забезпечує необхідність постійного дотримання високого рівня економічної безпеки підприємства, який буде залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і функціональні підрозділи будуть здатні запобігати та протистояти можливим загрозам та ризикам, зможуть ліквідувати наслідки об'єктивних і суб'єктивних негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Безпечне функціонування підприємств забезпечується за допомогою двох важливих системних і комплексних економічних категорій: фінансова та економічна безпека підприємства. Економічна безпека характеризується повноцінною оцінкою спроможності економічного суб'єкта до життєздатності

та передумов розвитку, динамічної економічної стійкості і конкурентоспроможності. Фінансова безпека характеризує забезпеченість, захищеність та ефективність політики формування, використання і розвитку важливого чинника виробництва - капіталу, виступаючи таким чином найбільш важливою функціональною складовою економічної безпеки.

Система управління фінансово-економічною безпекою підприємства складається з таких компонентів:

- організаційна структура, яка відображає склад і підпорядкованість різних елементів, ланок і рівнів управління фінансово-економічною безпекою;
- суб'єкти управління - працівники, що здійснюють функції управління або сприяють їхньому здійсненню;
- механізм управління - сукупність головних елементів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень для забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів підприємства;
- об'єкт управління - система діяльності людей, виділених із соціального середовища, що вимагає спеціального механізму управління (наприклад, управління фінансами, збутом, персоналом тощо);
- функції управління - особливі види діяльності, які виражають напрямки або стадії здійснення цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління;
- процес управління - вплив суб'єктів управління на об'єкт управління за допомогою обраних методів для досягнення запланованих цілей [1].

Стратегія фінансово-економічної безпеки - це розроблення довгострокового плану для забезпечення втілення мети, завдань та цілей підприємства, зокрема забезпечення фінансової та економічної безпеки, а також прогнозування розподілу ресурсів в умовах постійної зміни зовнішнього середовища, для захисту підприємства від впливу загроз, ризиків і досягнення ефективного та безпечного його функціонування.

Стратегічна орієнтація діяльності підприємства є важливою передумовою його функціонування, особливо в змінних ринкових умовах. Стратегічне управління повинно стосуватися всіх напрямів діяльності підприємства, зокрема й фінансово-економічної безпеки, незважаючи на нестабільність зовнішнього та внутрішнього середовища, яке ускладнює цей процес.

Отже, роль стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є істотною, адже разом із корпоративною стратегією окреслює мету, напрямок і перспективи більш передбачуваного розвитку підприємства, що, у свою чергу, є основою гарантування ефективності та стабільності функціонування. На сьогодні теоретико-методичне забезпечення стратегічного планування фінансово-економічної безпеки підприємства залишається недостатньо обґрунтованим. Так, можна відшукати лише окремі підходи, зокрема Т. Іванюта та О. Заїчковський пропонують лише три типи стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства [2]:

- 1) раптового реагування на загрози;
- 2) прогнозування небезпек та загроз (включаючи цілеспрямоване дослідження економічної та криміногенної ситуації як всередині підприємства, так і в навколишньому середовищі);

3) відшкодування завданих збитків. Слабким місцем цього підходу є обмеженість типів стратегії та нечіткість критеріїв їх відокремлення.

У той же час П. Кравчук пропонує використовувати підхід, згідно з яким для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства слід користуватися трьома стратегіями: договірною, матричною, комплексною. Головними критеріями диференціації стратегічних підходів до управління фінансово-економічною безпекою підприємства є такі чинники [3]:

1) стан фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання на момент розробки (коригування) стратегій;

2) фінансові можливості підприємства щодо політики безпеки.

Аналіз середовища звичайно вважається вихідним процесом стратегічного управління, тому що забезпечує базу для визначення як місії і цілей фірми, так і для виробітку стратегій поведінки, що дозволяють фірмі виконати місію і досягти своїх цілей.

Дослідивши стратегічний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, необхідно здійснити комплексну оцінку стратегічної позиції фінансово-економічної безпеки підприємства. Наступним етапом є варіантна розробка загальної стратегії (власне стратегічне планування). На цьому етапі розробляються альтернативні варіанти стратегічних планів, програм і дається їхня порівняльна оцінка, аналізуються і підтверджуються вищою ланкою управління стратегічні розробки підрозділів, забезпечується узгодженість різних планів, програм та інвестиційних рішень. Широко використовується методика «портфельного планування», коли формується не один варіант стратегії, а складається пакет (портфель) можливих стратегій, що розробляється для стратегічних господарських центрів. З такого портфеля і робиться відбір найкращої для конкретних умов стратегії.

На основі загальної стратегії формується стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки. Для цього необхідно сформулювати стратегічні цілі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, розробити цільові стратегічні нормативи та прийняти основні стратегічні рішення у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки. Обирається одна з домінантних сфер стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, а також фінансова політика та формується портфель стратегічних альтернатив для реалізації поставлених цілей. Наступним етапом при розробці та реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки є оцінка розробленої стратегії згідно економічних параметрів, встановлених підприємством.

Коригування планів забезпечує безперервний циклічний характер стратегічного планування, його орієнтацію на максимальне врахування змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Отже, для обґрунтування системи стратегій забезпечення економічної безпеки необхідно детально проаналізувати внутрішній стан підприємства та загрози зовнішнього середовища. Лише маючи достатню кількість інформації про конкурентний статус підприємства, особливості зовнішньої взаємодії та внутрішньої будови керівництво підприємства може визначити стратегію, що сприятиме досягненню намічених стратегічних цілей. Головною метою управління фінансово-економічною безпекою підприємства є досягнення

високої фінансової стійкості підприємства та захист його фінансово-економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення стійкого розвитку в довгостроковому періоді.

Література:

1. Данилишин Т.Р Фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємств / Т.Р. Данилишин, Ж.В. Галак // Економікс. - 2010. - № 12. - С. 13.
2. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 256.
3. Кравчук П. Я. Формування системи корпоративної безпеки: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Павло Ярославович Кравчук; [Терноп. держ. екон. унт]. - Тернопіль, 2006. - С. 232.

Anastasiia Koval

Candidate of economic sciences, Docent

*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine***MANAGING INSTITUTIONAL MEMORY**

Abstract: *The article considers phenomenon of institutional memory and its effect on the company's competitiveness. The definition of institutional memory as a part of intellectual capital is investigated and ways of its evaluation and management are discussed.*

Key words: *institutional memory (IM), knowledge management, intellectual capital, explicit knowledge, tacit knowledge, embedded knowledge.*

Introduction

In the times of the constant rapid changes there is a strong demand for consecutive knowledge transition that allows companies to pass its best practices, technological and operational know-hows. A set of such collective knowledge and learned experiences that enables the company to compete at the market is often referred to as institutional memory [1, p. 25]. Its influence on the companies' value and market success is rarely investigated and only comes into researchers' views under the knowledge management discipline. Another obstacle from the research standpoint is that "institutional memory" is rarely assessed from the economic standpoint and there are no generally accepted practices of its evaluation in the financial statements of the companies.

Thus, the main goal of the research is to outline theoretical approaches of institutional memory definition to be applied in the enterprise management practices.

Research Outcomes

Nowadays there are more than 70,000 patents registered in Ukraine. Among those there are unique proposals that could revolutionize the nuclear industry, physics, engineering, and other branches of the national economy [2, p. 42]. At the same time there is only 0.2% of scientists are involved in production processes in Ukraine, whereas in economically developed countries - more than 80%, only 0.6% of inventions reach the stage of production, while in the most European countries more than 30% [3, p.152].

One of the main reasons for such disproportion is that Ukrainian companies failed to manage its institutional memory effectively and transfer its intellectual capital into increased revenue or global market share.

Let us consider definitions and elements of institutional memory.

Institutional memory lays in the category of intellectual capital and intangible assets. Institutional memory is a new quality that can be provided by the knowledge base, which determines the competence of the expert system.

If the knowledge base is developed in the course of interaction with the leading experts of an institution, department, or headquarters, then it represents the current policy and ways of action of this group of people. This set of knowledge becomes a collection of highly qualified opinions and a constantly updated directory of best strategies and methods used by staff. Leading experts may leave the company, but their experience remains.

One of the major prerequisites for managing institutional memory is that an organization understands what experience and knowledge it has and where it is coming from. Subsequently, it may be necessary to perform an ‘audit’ that defines an organization’s existing knowledge sources, while also potentially discovering hidden intellectual capital that might be held within the existing data. It is important to keep in mind that knowledge can reside both internally and externally, so it is critical to consider both sides of the equation.

There are a few different types of knowledge capital that organizations often possess:

- **Explicit knowledge:** Articulated knowledge that is expressed and recorded documents, reports and and other easily communicated formats. It is achieved via document management, intelligence gathering, data mining, etc. However, it is also dependent on the accuracy of articulated needs, sharing processes, and completeness of the sources.
- **Tacit knowledge:** Held by humans and includes understandings derived from emotions, experiences, insights, and intuitions. It is usually collected through knowledge surveys, questionnaires, interviews, focus groups and similar. Corporate culture is particularly important here [4, p.120].
- **Embedded knowledge:** Locked in processes, products, culture, and similar. It is summarized via observation, analysis, reverse engineering, and modeling. A major role in a number of these processes plays information technologies and enterprise resource planning systems [5, p.62].

It is important also to organize and assess the knowledge that organization possess by mapping, categorizing, indexing, and evaluating intangible assets [6, p.42].

Different types of data will have different methodologies for the most effective management, analysis, and sharing. For example, with embedded knowledge, it may be more helpful to run workflow analyses, whereas with tacit knowledge, focus groups and knowledge coordinators may be more effective. Many of these tasks require systems that are capable of complex categorization and retrieval mechanisms. Currently, numerous vendors are offering easy to use solutions to categorize and retrieve internal data [7, p. 199].

Conclusions & Application

Management of institutional memory, when executed effectively, can ultimately lead to increased revenue, cost savings, and reduced risk. Some additional benefits associated with it are:

1. Rapid access to information and knowledge, allowing employees to be more efficient and productive.
2. An improved decision making process by access to the right knowledge, in the right format, when it’s necessary.
3. Higher innovation and collaboration; enabling the whole organization to access perspectives of different business units.
4. More streamlined business processes.
5. Increased customer satisfaction as a result of all of the above working together to create an ideal product and buying experience.

References:

1. Kidd, T. T. (2009). Handbook of Research on Technology Project Management, Planning, and Operations (pp. 1-610). Hershey, PA: IGI Global. doi:10.4018/978-1-60566-400-2
2. Valyukh A., Gvozhdzhievich S. (2016) Intellectual property: textbook. tool. - Warsaw, Education-Science-Development MII. - 182p.
3. Gwoździewicz S., Prokopowicz D., (2016) Social and Economic Determinants of Effective Development of Entrepreneurship and Innovation in Selected Countries of Europe, J. Szablowski (ed). University of Finance and Management in Białystok, ISBN 978-83-60432-93-7. Białystok 2016. (p. 151-170).
4. Proctor, J. (2019). Knowledge Management for Collection Development: Transforming Institutional Knowledge into Tools for Selectors. *The Serials Librarian*, 76(1-4), 118-122.
5. Valyukh A. (2015) Intellectualization of the World Economy: Assessing the Signs of the Knowledge Economy. *International Journal of New Economics and Social Sciences (IJONESS)*, No. 1 (1) - P. 59-64
6. G., Bhojaraju (2005). KNOWLEDGE MANAGEMENT: WHY DO WE NEED IT FOR CORPORATES. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, [S.l.], v. 10, n. 2, p. 37-50. ISSN 1394-6234
7. Nedelko, Z., & Jevšenak, S. (2019). Strategies and tools for knowledge management in innovation and the future industry. The role of knowledge transfer in open innovation (pp. 179-202). IGI Global.

Pchelianska Galyna,
Ph.D., Associate Professor
Rekuliak Vladislav
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics (Ukraine, Vinnytsia)

IMPROVEMENT OF THE LOGISTIC CONCEPT OF ENTERPRISE IN MODERN MARKET CONDITIONS

Пчелянська Г.О.,
канд. екон. наук, доцент
Рекуляк В.С.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ

Abstract. *The article deals with the peculiarities of forming the logistic concept of enterprise management, which involves the implementation of SCM management system, business processes and smart- logistics.*

Key words: *logistics, logistics concept, business processes, logistics chain, . Supply Chain Management, smart- logistics.*

Анотація. *У статті розглянуто особливості формування логістичної концепції управління підприємством, яка передбачає впровадження системи управління SCM, бізнес-процесами та смарт-логістики.*

Ключові слова: *логістика, логістична концепція, бізнес-процеси, логістичний ланцюг, Supply Chain Management, смарт-логістика.*

В сучасних умовах господарювання важливим фактором виживання та успіху підприємств на ринку є впровадження логістичної концепції в операційну діяльність. Логістична концепція управління підприємством передбачає управління логістичною системою (системами постачання, зберігання, виробництва, складування та розподілу) таким чином, щоб досягнути поставлених цілей підприємства з найменшим рівнем логістичних витрат.

Серед основних передумов впровадження та розвитку системного логістичного підходу до управління підприємством в сучасній теорії та практиці логістики виділяють[1]:

- нові тенденції розвитку ринкових відносин, що обумовлюють використання логістики як стратегічного елементу забезпечення високого рівня конкурентоспроможності суб'єкта господарювання;
- розвиток сучасних умов інтеграції учасників господарських операцій між собою, розгалуженість зв'язків та взаємовідносин між ними;
- необхідність зниження рівня витрат, пов'язаних з рухом матеріальних та інформаційних потоків, що досягається за допомогою застосування

інноваційних технологічних можливостей у сфері управління логістичними системами.

Для вдосконалення логістичного підходу до управління підприємством необхідна підвищена увага до якості та ефективності бізнес-процесів, що відбуваються в операційній діяльності. Бізнес-процес є впорядкованою сукупністю логічних операцій та послідовних дій, а його кінцевим результатом є готова продукція або технологічно завершений компонент, необхідний споживачу (зовнішньому або внутрішньому). Для ефективного управління бізнес-процесами застосовується Supply Chain Management (SCM) – нова концепція бізнесу, застосування основних аспектів для управління логістичними ланцюгами.

Управління логістичними ланцюгами – це інтеграція восьми ключових бізнес-процесів[2]:

- 1) управління взаємовідносинами з споживачами;
- 2) обслуговування споживачів;
- 3) управління попитом;
- 4) управління виконанням замовлень;
- 5) підтримки виробничих процесів;
- 6) управління постачанням;
- 7) управління розробкою продукції і її доведенням до комерційного використання;
- 8) управління поворотними матеріальними потоками.

Деякі вітчизняні дослідники розглядають SCM як логістичну координацію, як впорядкування різних логістичних операцій і правил їх виконання.

У процесі управління логістичними ланцюгами виділяють 5 етапів: планування, закупівля, виробництво, збут, післяпродажне обслуговування (сервіс). Для досягнення значних результатів по виділеним напрямкам, необхідно вирішити такі завдання:

- скоротити цикл і горизонт планування на основі використання ефективних інформаційних систем;
- оптимізувати витрати за рахунок оптимального вибору закупаваних виробів і їх постачальників, взаємодії з ними в режимі реального часу;
- знизити трансакційні витрати через оптимізацію потоків продукції і оперативного обміну інформацією між контрагентами;
- знизити складські витрати за рахунок приведення обсягів виробництва, відповідно до попиту;
- підвищити якість обслуговування споживачів за рахунок оперативності та гнучкості процесу постачання.

Основні положення концепції SCM[2]:

- вартість товару формується протягом усього логістичного ланцюга, і «проявляється» тільки на останній стадії – при продажу споживачеві;
- на вартість товару впливає загальна ефективність операцій, у т. ч. транспортних і маркетингових, усього логістичного ланцюга, а не тільки конкретно продажу;

- найбільш керованою, з точки зору вартості, є початкова стадія – виробництво, а найбільш чутливою – останній продаж. Завдання, які вирішуються модулем SCM: – формування структури мережі складів сировини і готової продукції для зниження операційних логістичних витрат;

- оптимізація схеми транспортних операцій / маршрутів (з точки зору витрат);

- вибір виробника товару для поставки на конкретний регіональний ринок. Таким чином, модуль SCM і відповідні фінансові інструменти дозволяють створити «віртуальний бізнес» з розподіленої системи декількох компаній, що охоплює повний життєвий цикл товару, або навпаки розділити одну компанію на кілька «віртуальних бізнесів».

Основний об'єкт логістичного управління, а саме матеріальні потоки можуть знаходитися у двох протилежних станах: динамічному і статичному. У випадку, коли матеріальні потоки розглядаються у визначений момент часу, вони утворюють запаси. Традиційний підхід до управління запасів розглядає запас як кількість матеріальних цінностей, яка необхідна для забезпечення безперервності процесу виконання певних господарських операцій. Впровадження ж логістичних концепцій, зокрема «Just in time», передбачає скорочення запасів (в ідеалі «нульовий запас») як фактор підвищення ефективності підприємства в цілому. Вплив обсягів запасів на ефективність виявляється у витратах на запаси та в капіталі, замороженому в запасах. За місцем продукції в логістичному ланцюгу виділяють такі види запасів: запаси матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва, готової продукції, тари та зворотних відходів [3].

Використання хмарних технологій на підприємствах обумовило появу нового підходу в логістичному управлінні – смарт-підходу. Смарт-підхід в управлінні з'явився як підхід на засадах витримування цільових критеріїв, до основних правил якого слід віднести [4]: мета, вимірність процесу, досяжність результату, адекватність розв'язування задач, терміни виконання. В логістиці дані критерії є основними складовими з позиції побудови системи чітких правил, що здатні працювати як в режимі встановленої градації відповідальності виконавців, так і в процесному управлінні технологічними операціями.

Саме смарт-підхід дозволяє в логістиці поєднати точність електронних датчиків та пристроїв з формуванням стратегічних (або оперативних) планів бюджетування витрат. Запровадження схем процесного управління дозволяє визначити центри відповідальності, а забезпечення їх оперативними (точними) даними покладено на сучасні інноваційні смарт-засоби.

На думку науковців, смарт-логістика – це логістика, функціонування якої будується на смарт-підході в управлінні оптимальними ресурсними потоками з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Складовими елементами функціонування смарт-логістики є використання смарт-технологій [5].

Таким чином, основними напрямками вдосконалення логістичної концепції підприємств в сучасних умовах виступають: управління бізнес-процесами застосовується Supply Chain Management (SCM) та смарт-логістика.

Література:

1. Бондаренко Світлана, Ткач Микола. Ретроспективний аналіз логістичних концепцій управління ресурсними потоками. *Social development & Security*. 2019. № 9(4), 21-40.
2. Лазоренко Т. В., До Тхі Мінь Тхао. Концептуальні засади організації управління бізнес-процесами сучасних логістичних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип.23. С.148-153.
3. Пудичева Г.О. Оцінка впливу логістичних факторів на показник рентабельності активів підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 2 (66). С.99-110.
4. Петруня Ю.Є., Пасічник Т.О. Вплив новітніх технологій на логістику та управління ланцюгами поставок. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С. 130 – 139.
5. Потапова Н. А. Смарт-логістика: концептуальні засади та практика реалізації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/44569/2/2018n892_Potapova_N_A-Smart_logistics_conceptual_179-188.pdf

Miahkykh Iryna,

Professor, Ph.D, D.Sc. (Ec.) of the Entrepreneurship and Business Department
Kyiv National University of Technologies and Design

Shkoda Mariana

PhD, Associate Professor of the Entrepreneurship and Business Department
Kyiv National University of Technologies and Design

THE CONCEPT, ESSENCE AND BASIC COMPONENTS OF ECONOMIC SAFETY OF ENTERPRISES

Abstract. *In modern market conditions, most enterprises operate in uncertainty, unpredictability. The unstable political and socio-economic situation prevailing in Ukraine only increases the risk of the correctness of management's decision-making and the functioning of the enterprise as a whole. This instability requires a constant search for new and improvement of already known methods, tools and means of ensuring the economic security system of the enterprise.*

Keywords: *security, economic security, risk, internal threats, external threats.*

INTRODUCTION

Translated from Greek, “security” means “to own a situation”, that is, security is such a state of a subject in which the probability of a change in the qualities and parameters of its external environment inherent in this subject is negligible, less than a certain interval [1].

Economic security is the state of the national economy, in which economic stability to internal and external threats is maintained and the needs of the individual, society, and the state are satisfied [2].

The economic security of an enterprise (firm) is a state of protection of the vital interests of the enterprise from internal and external threats (sources of danger), which is formed by the administration and the collective of the enterprise through the implementation of a system of legal, economic, organizational, technical and socio-psychological measures [3].

To achieve the highest level of economic security, an enterprise needs to direct its forces and capabilities precisely to ensure the maximum security of its main functional components.

The functional components of the economic security of the enterprise is a combination of the main directions of economic security, significantly different from each other in content [4].

An analysis of the literary sources of many scientists regarding the concept, essence and main components of the economic security of enterprises allowed to highlight and focus on its internal and external threats (Fig. 1).

Taking into account both external and internal factors affecting the functioning of the business activity of an economic entity (social, economic, technological, political and others), individual functional components of economic security should be considered (Fig. 2).

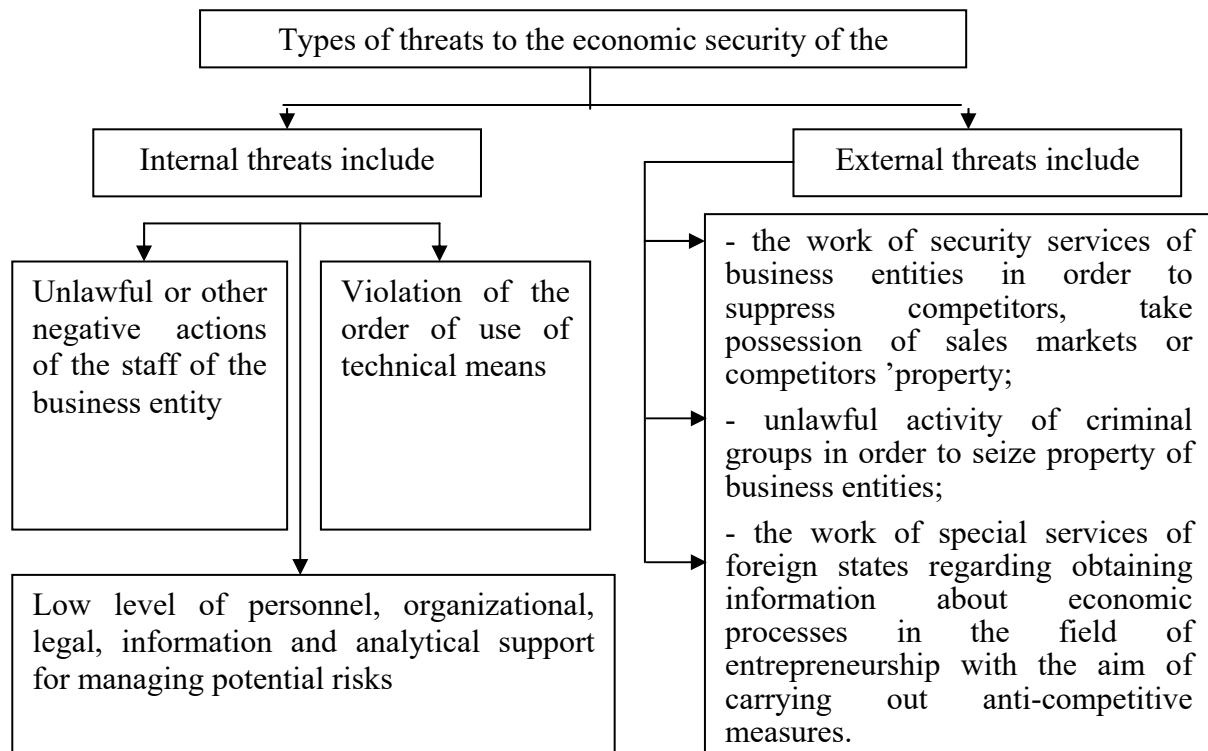

Figure 1. Threats to the economic security of the enterprise

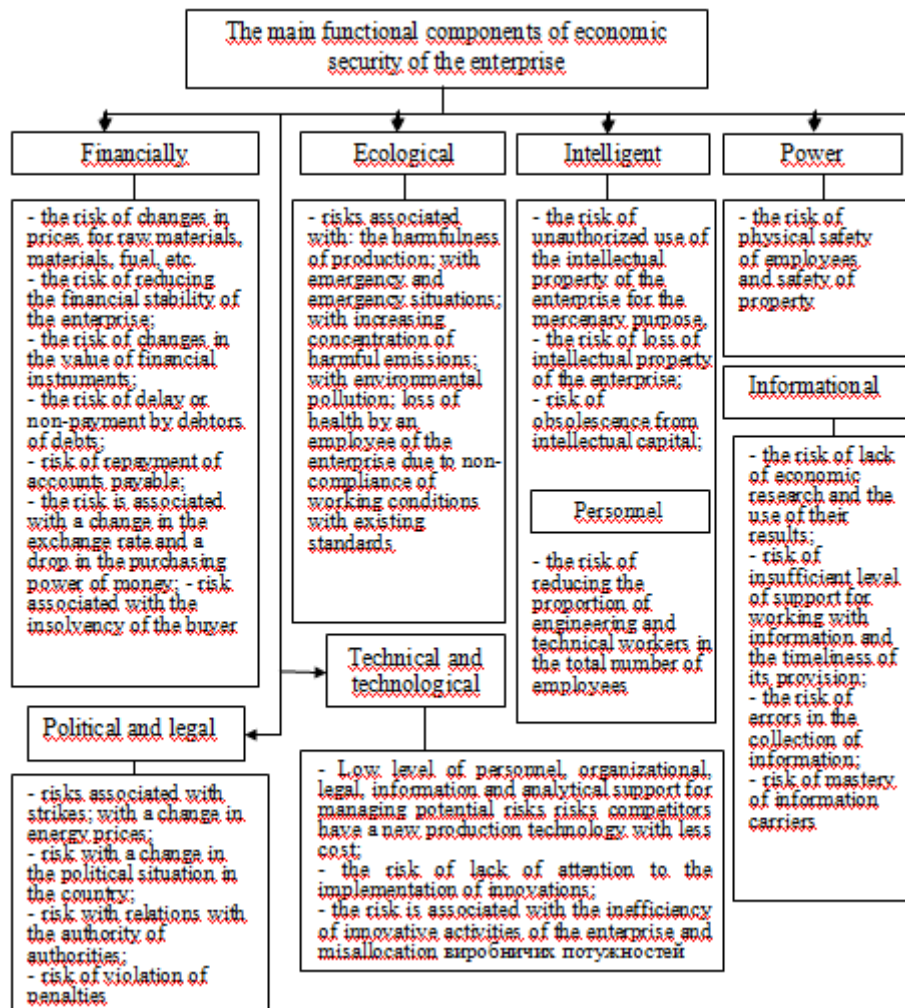

Figure 2. The main functional components of the economic security of the enterprise [1-7]

A study of the functional components of the economic security of the enterprise shows that all of them are aimed at reducing risks and ensuring the effective functioning, competitiveness and further development of the enterprise. So, for example, the financial goal is to achieve the effective implementation of management decisions adopted not only on the functioning of the enterprise, but also on its further development. The technical and technological component provides for the possibility of applying the latest technologies at the enterprise that meet the best world analogues and their use could affect the optimization of resource costs. The purpose of the intellectual component and the personnel component is the preservation and development of the enterprise's potential, as well as the effective management of its personnel. The environmental component is responsible for compliance by the entity with applicable environmental standards and minimization of costs from environmental pollution. In terms of the information component, its main task is the effective information and analytical support of the enterprise.

The political and legal component and the power component also occupy not the last place in the list of functional components of the economic security of the enterprise, since the political and legal one provides for the legal support of the enterprise and compliance with current legislation, and the power component ensures the physical security of the enterprise's employees and preservation of its property.

So, having examined the components of economic security and their risks, it can be noted that in addition, there is a close relationship between the economic security of the state and enterprises, that is, the economic security of the state contributes to the economic security of enterprises. The competitiveness of the enterprise determines national economic security ensuring the prestige of the state in the world market. On the other hand, the economic security of the state is the basis for determining the security of individual production units with content [5].

Thus, summarizing the above, we can conclude that the economic security of the enterprise in the broad sense is a complex characteristic, which is understood as the level of protection of all types of enterprise potential from internal and external threats, ensures stable functioning and effective development, and requires management by the enterprise's management. Systematization of approaches to the interpretation of the concept of economic security of an enterprise will contribute to a better understanding of the essence of the concept, facilitate its study and analysis, and will also create the basis for developing an effective system of managing economic security at the enterprise.

Therefore, the prospects for further scientific research in this direction lie in the need to improve the theoretical and methodological approaches to the creation and implementation of an integrated mechanism for managing economic security, which would ensure both the stability of the enterprise as a whole and the timely neutralization of internal and external threats that arise in relation to each of the components of the economic security of the enterprise.

References:

1. Arefieva Olena V., Miahkykh Iryna M., Shkoda Mariana S. Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences, 3, 8-17 (2019)

2. Ganushchak-Efimenko, L.M., Shkoda, M.S., Nifatova, O.M. (2018). Strategic approach to managing the risk of the company's business portfolio. *Management*, Vol. 27, No. 1, P. 111–118. DOI: <https://doi.org/10.30857/2415-3206.2018.1.10>.
3. Гичка С. Г. Економічні ризики: сутність, еволюція, підходи до класифікації / С.Г. Гичка, М. С. Шкода //Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні – К., 2017. – С. 270–275.
4. Дж. Р. Хикс Стоимость и капитал. М., “Прогресс”, “Универсал”, 1993. - 488с.
5. Сухорукова Т.Г. Концептуальный взгляд на экономическую безопасность предприятия //Залізничний транспорт України. – 1998. №2-3. – С.9-12.

Yatsykovskyy B.I.

Candidate of Economic Sciences (Ph.D.)

Deputy Chairman of the State Commission of Ukraine on Mineral Resources

Economic Development and International Activities

MINING INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Яциковський Б.І.

к.е.н., заступник голови Державної комісії України

по запасах корисних копалин з економічного розвитку та міжнародної діяльності,

Державна комісія України по запасах корисних копалин

ГІРНИЧОДОБУВНА ГАЛУЗЬ У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Abstract. *The systematization of the conceptual and terminological basis of research of the mining industry in the national economy structure in the article was made. The content of the economy and its structural properties were revealed. The place of the mining industry in the structure of the Ukrainian economy according to NACE-2010 was clarified. The overview of the scientific-discussion and legislatively regulated definitions of mining was conducted. The content of the economic development of the mining industry in the context of ensuring its sustainability and competitiveness was substantiated.*

Keywords: *mining industry, economy structure, economic development of mining industry, sustainable development of mining industry, minerals, fuel and energy complex.*

Анотація. *У статті здійснена систематизація понятійно-термінологічної основи дослідження гірничодобувної галузі в структурі національної економіки. Розкрито сутність економіки і її структурного властивості. Здійснено обґрунтування змісту економічного розвитку гірничодобувної галузі в контексті забезпечення її стійкості і конкурентоспроможності.*

Ключові слова: *гірничодобувна галузь, структура економіки, економічний розвиток гірничодобувної галузі, сталий розвиток гірничодобувної галузі, корисні копалини, паливно-енергетичний комплекс.*

Гірничодобувна галузь у структурі економіки є однією з ланок, що визначає її конкурентоспроможність та здатність ефективно використовувати природно-ресурсний ресурсний потенціал. Термін «економіка» в загальному сенсі може розглядатись як наука або як діяльність людини (суспільства) з приводу використання ресурсного потенціалу, що націлений на задоволення потреб. Однією з головних характеристик економіки є її структура. Структура економіки визначається різними критеріями – галузевим (залежно від сфер, галузей, видів економічної діяльності, які її формують), технологічним (залежно від технологічного укладу), відтворювальним (залежно від продукування засобів виробництва і продуктів споживання), територіальним (залежно від економічних особливостей різних територій) та ін. Найбільш поширеним та практично доцільним є галузевий розподіл структури економіки.

Дане дослідження розвиває напрацювання інших українських авторів з питань структурування економіки (Ж. Анпілогова, С. Іщук, М. Мальська, К. Наконечна, Ю. Орловська, Н. Петришина, А. Прокопюк, Н. Скірка,

А. Ходжаян й ін.) та особливостей гірничодобувної галузі (О. Амоша, Ю. Григор'єв, М. Жикаляк, М. Коваленко, В. Ковальчук, В. Короткий, О. Логвиненко, В. Ляшенко, В. Лукінов, В. Медяник, М. Мороз, Н. Осадча, М. Шафоростова, І. Юркова й ін.).

Метою даного дослідження є з'ясування місця гірничодобувної галузі в структурі економіки з точки зору її стратегічного значення та регламентування класифікатором видів економічної діяльності для України.

В Україні класифікація галузей економіки отримала правову площину з 1993 року. Останні зміни 2010 року регламентують сучасний розподіл видів економічної діяльності, які дозволяють поділяти ті, що мають відношення до гірничодобувної галузі [2; 3; 4]. Удосконалення класифікації здійснювалось у рамках тривалої реалізації Концепції побудови національної статистики України та Державної програми переходу на міжнародну систему обліку і статистики (підготовчий, перехідний і заключний етапи, коли має досягнути інтеграція всіх сфер статистичної діяльності та довіра до її результатів на підставі прямих і постійних контактів статистичних органів України із статистичними підрозділами ООН та її спеціалізованими органами, іншими міжнародними і національними організаціями [1]).

Гірничодобувна галузь згідно КВЕД-2010 належить до *Секції В «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів»*, перебуваючи, при цьому в тісному взаємозв'язку з іншими галузями економіки, особливо з [5]:

- переробною промисловістю, слугуючи джерелом сировинної основи для подальшої переробки:

- при виробництві напоїв – 11.07 «розлив у пляшки природних і мінеральних вод із природних джерел і свердловин»;

- при виробництві харчових продуктів – 10.84 «виробництво солі, придатної для споживання людьми (наприклад, йодованої солі), неденатурованої солі, придатної для безпосереднього побутового чи промислового використання (наприклад, як приправи чи консерванту для харчових продуктів)»;

- при виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення – 19.10 «експлуатація коксових печей для виробництва твердого палива», 19.20 «виробництво кам'яновугільних брикетів», «виробництво буровугільних брикетів», «виробництво рафінованих нафтопродуктів», «одержування зріджених нафтових газів (пропан-бутанових фракцій) у процесі рафінації нафти»;

- при виробництві хімічних речовин і хімічної продукції – 20.11 «виробництво промислових газів»;

- при ремонті і монтажі машин і устаткування – 33.12 «спеціалізований ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування добувної промисловості»;

- постачанням електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря;

- водопостачанням, каналізацією, поводження з відходами – 36.00 «одержування питної води випарюванням солоної води»;

- транспорт, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю – 49.50 «функціонування трубопровідного транспорту», 52.12

«скраплювання та регазифікація природного газу для його транспортування, які здійснюють поза місцем добування»;

сільським господарством (20.15 «виробництво хімічних добрив і азотних сполук», «виробництво сумішей для садіння горщикових рослин з торфу, природного ґрунту, піску, глини, мінеральних добрив тощо»;

будівництвом (в секції F «використання видобутих матеріалів у будівництві без подальшого їх перероблення») – 43.12 «діяльність, спрямована на розроблення, поліпшення умов та підготовку до видобування вугілля»;

професійною, науковою та технічною діяльністю – 71.12 «геофізичні, геологічні та сейсмічні дослідження».

Гірничодобувна галузь згідно з критерієм поділу економіки на сектори (промисловість, сільське господарство і сфера послуг) є складовою промисловості [5]. Їх розгляд дозволяє розкрити видову диференціацію економічної діяльності у сфері гірничого добування, розуміти цільову направленість використання різних видів корисних копалин – кам'яного та бурого вугілля, нафти, природного газу, залізних, уранових і торієвих руд, декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю, піску, гравію, глини, каоліну, природних фосфатів і природних калійних солей, природної сірки, солі, торфу та ін.

Таким чином, гірничодобувна галузь охоплює широке коло видів економічної діяльності, базованих на добуванні мінералів, які зустрічаються в природі у вигляді твердих порід (вугілля та руди), у рідкому (нафта) та газоподібному стані (природний газ); добування може здійснюватися різними методами, такими як підземне або відкрите розроблення родовищ, експлуатація свердловин, розробленням морського дна тощо [5].

Гірничодобувна галузь формується окремими підгалуззями, які в практиці та в економічній науці позначаються в залежності від об'єкту добування (переробки). Основними такими підгалуззями є вугільна, нафтогазова і металургійна, що цілісно формують паливно-енергетичний комплекс та є частиною так званої важкої промисловості.

Перспективним напрямком наступних досліджень автора є здійснення аналізу прикладних аспектів розвитку гірничодобувної галузі в розрізі зазначених напрямків.

Література:

1. Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики : Постанова Кабінету Міністрів України №326 від 4.05.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-93-%D0%BF>
2. Про затвердження Державного класифікатора України. Класифікатор професій ДК 003-95 : Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 27.07.1995 № 257 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0257217-95/stru>
3. Про затвердження національних класифікаторів, зміни до державного класифікатора та скасування чинності державних класифікаторів : Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 26.12.2005 № 375

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0375609-05>
4. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 № 457 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10>
 5. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html

PRODUCTIVE FORCES DEVELOPMENT AND REGIONAL ECONOMY

Gisheva S.Sh.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kurmalieva Z.X.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Bakhova A.P.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Adygea State University, Russia

Meretukova S.K.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Maykop State Technological University, Russia

FINANCIAL TRIGGERS OF ECONOMIC GROWTH: REGIONAL ASPECT

Гишева С.Ш.,

к.э.н., доцент

Курмалиева З.Х.,

к.э.н., доцент

Бахова А.П.

к.э.н., доцент

Адыгейский государственный университет, Россия

Меретукова С.К.

к.э.н., доцент

Майкопский государственный технологический университет, Россия

ФИНАНСОВЫЕ ТРИГГЕРЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Abstract. *The article analyzes the financial triggers of economic growth at the macro and mesoscale: state support mechanisms at the regional level within the credit market, commercial implementation of the policy of boosting and cheapening lending to small and medium enterprises, and the necessary transition of the Central Bank of Russia to a significantly lower key rate.*

Keywords: *financial triggers, economic growth, credit, small and medium enterprises, guarantees, microloans, leasing, basic return on deposits, inflation, inflation rate, monetary policy, key rate*

Аннотация. *В статье проанализированы финансовые триггеры экономического роста на макро- и мезоуровне: механизмы государственной поддержки на региональном уровне в рамках кредитного рынка, коммерческая реализация политики активизации и удешевления кредитования малого и среднего предпринимательства, необходимый переход ЦБ России к существенно более низкой ключевой ставке.*

Ключевые слова: *финансовые триггеры, экономический рост, кредит, малое и среднее предпринимательство, гарантии, микрозайм, лизинг, базовая доходность вкладов, инфляция, темп инфляции, денежно-кредитная политика, ключевая ставка.*

В условиях кризиса инвестиционной активности российской экономики и недостаточности собственных источников финансирования капвложений для поддержания стабильно высоких темпов экономического роста актуальна проблема использования финансовых триггеров на макро- и мезоуровне через генерирование стимулирующей функции кредита.

В соответствии с Указом Президента Российской Федерации от 7.05.2018г. № 204 период до 2024 года», в рамках реализации национального проекта в сфере развития малого и среднего предпринимательства (далее МСП), действия региональных органов власти совместно с Корпорацией МСП должны быть нацелены на увеличение количества субъектов МСП и занятости в этой сфере [1].

Таблица 1

**Виды и условия микрозаймов, предоставляемые
МКК «Фонд поддержки предпринимательства Республики Адыгея»**

Программа	Сумма, руб.	Ставка, % годовых	Срок микрозайма, мес.	Возврат основного долга	Обеспечение
1. Молодежный бизнес	300 тыс.	8	36	Частями каждый месяц	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х)
2. Старт	500 тыс.	10	36	Частями каждый месяц	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение
3. Развитие	1 млн.	10	36	По согласованию	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение
4. Приоритет	3 млн.	10	36	По согласованию	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение
5. Агро-бизнес	3 млн.	10	12	По согласованию	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение
6. Бизнес-инвест	3 млн.	10	36	По согласованию	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение
7. Фермер	650 тыс.	10	36	Частями каждый месяц	Поручительство третьих лиц (не менее 2-х) и/или залоговое обеспечение

Финансовыми триггерами регионального экономического роста могут стать как государственная поддержка, так и коммерческая реализация политики активизации и удешевления кредитования МСП. Предлагаемые механизмы государственной поддержки на региональном уровне в рамках кредитного рынка, ориентированного на МСП, реализуются через предоставление: гарантий, микрокредитов и лизинга [2].

В Республике Адыгея две региональные организации осуществляют гарантийную деятельность:

1. «Фонд поддержки предпринимательства Республики Адыгея» (максимальный размер поручительства на одного субъекта МСП – 3,6 млн. рублей).

2. «Фонд развития промышленности Республики Адыгея» (максимальный размер поручительства на одного субъекта МСП – 9,7 млн. рублей).

Получение поручительства в большем размере возможно в рамках:

- совместной гарантии «Фонда поддержки предпринимательства Республики Адыгея» и Корпорации МСП (или при предоставлении прямых гарантий МСП Банка) - от 25 млн. рублей до 100 млн. рублей;

- гарантии корпорации МСП – от 100 млн. рублей.

Кредитная поддержка заключается в предоставлении микрозаймов в сумме до 3 млн. рублей под 10% годовых «Фондом поддержки предпринимательства Республики Адыгея».

Для молодых предпринимателей предусмотрена пониженная ставка 8% годовых (для микрозаймов до 300 тыс. рублей).

С 2017 года применяется механизм льготного кредитования АПК: предоставление кредита заемщику на развитие сельскохозяйственного производства по льготной процентной ставке, не превышающей 5% годовых.

Государственной программой РА «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия» на 2013-2021 годы с 2019 года предусмотрена грантовая поддержка сельскохозяйственных потребительских кооперативов при условии наличия у кооператива собственных средств в сумме не менее 40% от общей стоимости проекта, а также грантовая поддержка начинающих фермеров и семейных животноводческих ферм.

В системе взаимодействия малого и среднего бизнеса с АО МСП Банком предлагаются следующие кредиты для МСП [3].

Таблица 2

Виды и условия кредитов, предоставляемые АО МСП Банком

Программа	Сумма, руб.	Ставка, % годовых	Срок микрозайма	Обеспечение
1. Женское предпринимательство: кредит, кредитная линия.	1 млн.-1 млрд.	8,5	до 7 лет	Поручительство, гарантии, гарантии Корпорации МСП, имущество
2. Льготный для приоритетных отраслей: кредит, кредитная линия.	500 тыс.-2 млрд.	7,75-8,5	до 10 лет	Поручительство, гарантии, гарантии Корпорации МСП
3. Моногорода.	1 млн.-1 млрд.	8,5	до 7 лет	Поручительство, гарантии, гарантии Корпорации МСП, имущество
4. Серебряный бизнес (45-65 лет): кредит, кредитная линия.	1млн.-10 млн.	8,5	до 3 лет	Поручительство, гарантии, гарантии Корпорации МСП

Анализ практикуемых форм государственной поддержки МСП, предлагаемых льготных процентных ставок по кредитам на территории Республики Адыгея и претензий Корпорации МСП к республиканским органам власти, позволяет сделать определенный вывод: низкий объем выдаваемых поручительств, отсутствие в Республике Адыгея прямой поддержки АО «МСП Банк», отсутствие заявок на лизинговую поддержку объясняется не только недостаточным информационным сопровождением мер государственной поддержки, но и, самое главное, отсутствием действительно стимулирующих процентных ставок.

На наш взгляд, реально льготным кредитованием может считаться только ставка в 5% для АПК.

С января 2018 года Корпорация МСП кредитует по итоговой ставке 6,5% годовых в рамках программы льготного кредитования субъектов МСП.

Ключевые требования к проектам для принятия на рассмотрение:

1. регистрация заявителя на Портале Бизнес-навигатор МСП;
2. сумма проекта более 200 млн. рублей;
3. сумма гарантии более 100 млн. рублей;
4. соответствие приоритетным отраслям экономики;
5. высокая стадия проработки проекта и поддержка региона.

Российские банки-партнеры новой программы льготного кредитования Корпорации МСП, итоговая ставка по которой составит 6,5%, могут получить субсидию в размере 3,5%.

В качестве коммерческого триггера регионального экономического роста можно рассматривать кредиты МСП, предоставляемые коммерческими банками.

Снижение процентных ставок по кредитованию бизнеса представляется возможным при обязательном условии удешевления фондирования банков. Розничные вклады уже не являются дорогим источником пополнения пассивов, но необходимо дальнейшее снижение стоимости рублевых ресурсов.

По прогнозам главы ЦБ РФ Э.Набиуллиной инфляция в 2019 году составит около 3,2%-3,7%, министра финансов А.Силуанова – 3,5%-3,6%. Минэкономразвития России ожидает замедления годовой инфляции в декабре до 3%-3,3%. Базовый прогноз на 2020 год – 3% (при целевом показателе – до 4%).

Таким образом, при условии положительной динамики российской экономики и при устойчиво-низкой инфляции в 3%, нейтральная процентная ставка Банка России может быть выше нее на 1 процентный пункт, то есть, составлять 4%, что создаст предпосылки для дальнейшего снижения ключевой ставки ЦБ до уровня в 4%, что в свою очередь вызовет последующее снижение ставок процентов по займам, в том числе и по коротким кредитам, способствующее росту деловой активности МСП.

Снижение ЦБ РФ ключевой ставки приведет к удешевлению кредитования коммерческими банками МСП, что должно стать коммерческим триггером прогнозируемых темпов экономического роста.

Литература:

1. [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.kremlin.ru.
2. [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.adygheya.ru.
3. [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.msp.bank.ru.

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

Eleonora Stancheva-Todorova,

Associate Professor, Ph.D.,

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Sofia, Bulgaria

Nadya Velinova-Sokolova

Associate Professor, Ph.D.,

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Sofia, Bulgaria

ARE INSURANCE COMPANIES READY FOR IFRS 17 IMPLEMENTATION?

Abstract. *In the light of the upcoming regulations under IFRS 17 Insurance Contracts, this paper is aiming to discuss few of the challenges for the insurance companies from the implementation of the Standard. The new requirements and their future impact on the insurance sector are considered as a focal point of the research. Some of the main changes in the model for the accounting treatment of insurance contracts are discussed in more details. Few of the challenges from IFRS 17 application are analysed from the insurers' perspective. Some profound surveys are used for supporting authors' conclusions and statements.*

Keywords: *IFRS 17, insurance contracts, challenges, accounting model, risk adjustment.*

INTRODUCTION

The new International Financial Reporting Standard (IFRS) 17 *Insurance Contracts* was a long-awaited project of the International Accounting Standards Board (IASB). The work on the standard started in September 2004 and its final version was published 13 years later – on 18 May 2017. IFRS 17 (the Standard) is the first comprehensive guidance for insurance contracts and is effective for reporting periods beginning on or after 1 January 2021, with the early adoption permitted if insurers have also adopted IFRS 9 *Financial Instruments* and IFRS 15 *Revenues from Contracts with Clients* (EY, 2018a). In November 2018, IASB suggested to delay the effective date by one year to 1 January 2022 but this proposal was subsequently retrieved.

Due to many issues arising during the implementation process, on 28 October 2018 IASB initiated a discussion over a list of 25 potential amendments to the Standard. An exposure draft of the so proposed changes was published on 26 June 2019 with comments requested by 25 September 2019. The Board believes that the timetable would allow the proposed amendments to be finalised on time and become mandatory for reporting periods beginning on or after 1 January 2022.³llow for

IFRS 17 replaces IFRS 4 *Insurance Contracts*, which was an interim regulation for the insurance companies for the period of more than 15 years, from 1 January 2005 till the effective date of the new Standard. IFRS 4 was initially considered by IASB as a temporary solution, reflecting national accounting requirements and variations of those requirements (IFRS 17). It was the first phase of a bigger project originally planned to be fully finalised within a two decades' timeframe. Due to its complexity, the Board decided to postpone the final Standard, thus giving itself

³ <https://www.iasplus.com/en/projects/narrow-scope/ifrs-17-amendments>

enough time to produce a single and comprehensive set of guidelines for the accounting and financial reporting of the insurance contracts.

The endorsement of IFRS 17 by the European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) is still in progress and the interested parties argue that there is a certain delay. In September 2018 EFRAG has written a letter to the IASB to highlight certain aspects and implementation challenges of the Standard that require further consideration by the Board. The preparation of the draft endorsement advice was put on hold.

In the meantime, in October 2018, the European Supervisory Authorities (ESA), published an official letter, expressing their concern about the timely finalization of the endorsement process before 1 January 2021, the effective date of IFRS 17. The Chair of the European Securities and Markets Authority, a member of ESA, commented the following on the delay of IFRS endorsement:

“[W]hile we are still analysing its technical details, one thing that can already be affirmed with certainty is that IFRS 17 will improve comparability and transparency of financial information on insurance contracts when compared to the current situation. [...] Therefore, while it is important to exercise caution in assessing the changes introduced by IFRS 17, I think it is necessary to avoid any further delays in reaching a common set of accounting standards for insurance contracts. [...] We are quite concerned by the delay that we are observing in the endorsement process of IFRS 17 in the EU.”⁴

The European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), also one of the ESA’s members, also underlines in the following statement the benefits from IFRS 17 implementation, thus inexplicitly showing its concerns about the delay of the Standard’s endorsement:

“EIOPA found that the expectedly increased transparency and comparability of insurers’ financial statements through IFRS 17, providing better insights into insurers’ business models, have the potential to strengthen financial stability in the European Economic Area. Therefore, EIOPA regards the implementation of IFRS 17 as beneficial for the European public good. [...] The introduction of IFRS 17 is a long overdue and positive shift of paradigm compared to IFRS 17’ predecessor IFRS 4 Insurance Contracts”⁵

The countdown for IFRS 17 implementation has already started. It is worth mentioning that IASB has granted the option to defer the application of IFRS 9 by three years from the 2018 effective date to all companies with a significant number of insurance operations. The accounting treatment of investments in bonds and equity securities of the insurers was fundamentally changed by the imposed regulations of IFRS 9. It has paired the effective dates of the two standards, making 2021 a serious milestone for changes in the corporate reporting in the insurance sector (Deloitte, 2018).

2. AIM OF THE PAPER

In the light of the upcoming regulations under IFRS 17, this paper is aiming to discuss few of the challenges for the insurance companies from the implementation

⁴ <https://www.iasplus.com/en/news/2018/10/3esa>

⁵ <https://www.iasplus.com/en/news/2018/10/3esa>

of the Standard. The new requirements and their future impact on the insurance sector are considered as a focal point of the research. Some of the main features of the accounting model for insurance contracts are discussed in more details. Few of the challenges from IFRS 17 application are analysed from the insurers' perspective. Some profound surveys are used to support authors' conclusions and statements.

3. OVERVIEW OF THE INSURANCE ACCOUNTING MODEL

IFRS 17 introduces a single comprehensive framework for the accounting of all types of insurance contracts for the purpose of creating more transparent and standardised financial statements. It is considered as the most significant change to insurance accounting requirements in 20 years aiming to bring the accounting of the insurance sector in better alignment with the IFRS principles applied in other economic sectors (Deloitte, 2018).

The approach, developed by the IASB and used as basis for IFRS 17, reflects the Board's understanding that, on one hand, an insurance contract combines features of both a financial instrument and a service contract and on the other, the cash flows generated by many insurance contracts are characterised with substantial variability over a long period of time (IFRS 17).

Table 1

Insurance accounting model under IFRS 17

	Main features of the model
Scope of the insurance accounting model application	It is applied to those contracts under which the entity accepts significant insurance risk from another party (the policyholder) by agreeing to compensate the policyholder if a specified uncertain future event (the insured event) adversely affects the policyholder
Recognition/Classification	• Insurance contracts should be separated from any specified embedded derivatives, distinct investment components and distinct performance obligations. • The insurance contracts should be divided into groups for recognition and measurement purposes
Measurement	Three measurement approaches could be applied within the model. They are referred as the General model, the premium allocation approach and the variable fee approach
Financial statements presentation	Insurance revenue, insurance service expenses and insurance finance income or expense should be presented separately
Disclosure requirements	Qualitative and quantitative information about: • the amounts recognised in its financial statements from insurance contracts • the significant judgements, and changes in those judgements; and • the nature and extent of the risks from the insurance contracts

Source: IAS 17, PWC (2019), EY (2018b), SAS (2018).

The newly introduced model fundamentally changes the current practice. Compared to the existing model, the main changes relate to three main aspects. First, the profit emergence patterns have been changed. Second, the recognition of losses on contracts that are expected to be onerous have been speeded up. Third, IFRS 17 has introduced complexity in many areas as valuation, data requirements, assumption setting, analyses of the result and their communication. Moreover, one of the

Standard's implications and experts' main concern refers to the complexity of the valuation models and the requirements for data, systems and processes, which will be significantly expanded due to the increased granularity in the contract groupings for valuation purposes (EY, 2018a, p. 4).

The main features of the insurance accounting model, introduced by IFRS 17, are summarised in Table 1.

Under the measurement requirements of IFRS 17, the liability for a group of insurance contracts relating to performance obligations for remaining service should be measured in consistence with IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers*. Moreover, the liability for a group of insurance contracts relating to incurred claims is measured in consistence with the principles of IAS 37 *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets*. Any investment component embedded into the liability is considered as a rule exception (IFRS 17).

4. CHALLENGES OF IFRS 17 IMPLEMENTATION

Implementing IFRS 17 will be a major, and costly, effort. The standard impacts are so wide ranging that virtually all functions supporting or feeding into financial reporting directly or remotely will be affected. This will include operational and business processes, product designs and pricing changes for most insurers. They are looking at their actuarial and financial reporting function and recognising the opportunities to use these changes to modernise.

The implementation of IFRS 17 will have profound impacts on all aspects of organisation, from front- to-back office. This accounting standard will require organisations to ensure data governance, lineage and transparency across the entire reporting chain. This includes a wide spectrum of data that will be used, from historic or current data (e.g. policy and premium data or data to produce the risk adjustment) to forward-looking data (e.g. data used to produce cash flow projections). In addition to data flow and system analysis, it is important to review data management capabilities at the enterprise level. Rather than simply adding solutions to meet immediate needs, IFRS 17 and the future reporting challenge will best be met by stepping back and building greater integration between finance, risk and actuarial through a common vision around operations (EY, 2018b).

The ambition of every company is to optimise the benefits of IFRS 17 changes and achieve its long-term strategic vision by redefining and transforming the end-to-end systems architecture. The key opportunities to transform the insurers business are: process optimisation, actuarial process and system modernisation. The key challenges for implementation of IFRS 17 are:

- Systems and data challenge
- People, training and resources challenges
- Processes and business impacts
- Risk adjustment
- Conceptual challenges

Systems and data challenge

Implementing the new standards will require targeted changes to systems. Finance IT systems will need to be upgraded. In particular, it is actuarial systems that are now beginning to receive the most significant attention. A review of the end-to-

end systems architecture should provide flexible, scalable and sustainable solutions to meet increasing internal and external demands, as well as reducing complexity and total cost of ownership in the medium to long term (PWC, 2018).

In many cases, technology can be leveraged to partially or fully automate data-related processes, including the following high-level activities:

- Data collection and manipulation or transformation (i.e., obtaining data from source systems and getting it into a usable state)
- Data modelling (i.e., making changes to the data to comply with the selected IFRS accounting policy)
- Data presentation or reporting (i.e., full suite of financial statements including comparatives and information for disclosures)

IT infrastructure is one of the biggest investments that any insurer can make, and it drives every aspect of their business, from signing new business to evaluating its profitability throughout the term and providing performance measurement information to management (KPMG, 2018).

People, training and resources challenges

Organisations across sectors often say that people are their greatest asset. This sentiment seems especially true for insurers and their implementation of the new standards, where securing sufficient skilled people has become an urgent and pressing need. An illustration of this is that securing adequate budget is expected to be a greater resource challenge for insurers in the early phases of IFRS 17 implementation compared to those in the impact assessment, design and implementation phases (EY, 2018b).

In recognition of the resourcing challenges, the anticipated use of external assistance appears to be increasing. Whatever approach insurers take, it will clearly be important that they maximise the use of their existing resources in order to leverage knowledge of their business and its current systems and processes so as to contain costs and drive efficiency.

To communicate a coherent plan to key stakeholders, management will have to determine the budget for IFRS 17 from both a financial and human resources perspective. It is unlikely that the conversion to IFRS 17 can be efficiently completed as a “side of the desk” project. Management should consider acquiring temporary consulting assistance to bridge the gap during the transitional period. This will allow staff to leverage their expertise where they can utilise it best.

Processes and business impacts

As insurers prepare for IFRS 17, some are starting to recognise that the new accounting standard will have a significant impact across many areas of their business. Many insurers have identified the opportunity to optimise processes and modernise systems through their implementation projects — particularly the largest and potentially most complex insurers. Industry participants have been collaborating on interpreting and understanding the IFRS 17 requirements and its impacts. However, it is clear that one standardised approach, set of policies or chart of general ledger accounts will not fit all insurers. Each must weigh up the operational risks, costs and benefits, reporting close timeframes and maintaining the strategic

imperatives of the organisation.

Risk adjustment

The risk adjustment as defined in the IFRS 17 framework is a quantity conceptually close to the Risk Margin in the Solvency II environment, although differences remain in the calculation of these elements. The standard also emphasises the need to separate insurance risks from financial risks involved in determining the risk adjustment. Therefore, from the perspective of evaluating the risk adjustment, it is essential to make an exhaustive inventory of the various subcategories of risks (Devineau, 2019).

Similarly, the IFRS 17 income statement detailed aside highlights the sensitivity of the insurance result to the amortization of the risk adjustment (Table 2).

Table 2

IFRS 17 – Risk Adjustment	
IFRS 17 underwriting result	
(+) Insurance products	
• Estimate Cash Flows • CSM release • Release of the Risk Adjustment	
(-) Insurance expenses	
• Observed Cash Flows • Losses & cancellation of losses on onerous contracts	

These optimisation, transformation and innovation efforts will enable companies to fully focus on the strategic management of their business and on their financial disclosure issues.

Conceptual challenges

One of the key features of IFRS 17, in common with all IFRS standards, is the concept of unit of account. And to identify this, insurers first need to identify their portfolios of contracts that contain contracts subject to similar risks and managed together. For each insurer there are a myriad of technical decisions and judgments that need to be made to operationalise the Standard, based on their analysis of their insurance portfolios in the light of IFRS 17. Determining the discount rates applicable to their portfolio is a key judgment for all except insurers writing the very shortest tail business⁶.

CONCLUSION

The operational and business impacts are so fundamental that management will need to relearn its financial and rethink key parts of its business. Using 2020 to run IFRS 17 in parallel with current IFRS should be a must for insurers to give themselves some time to experience their business in a “live” environment and be ready to explain results to the board, shareholders, policyholders, analysts and other stakeholders. Now, insurance organisations, large and small, have to start making real progress towards implementation.

⁶<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F181026%2520Letter%2520to%2520ESAs.pdf>

Leading insurers have been making headway, and a clear majority of the larger insurers are now in the design phase. Growing numbers of organisations are beginning to see the wider benefits to their business operations that they can secure the following implementation. It is a question of firstly implementing the changes that are needed to be compliant — and then optimising these to become fit for the future.

References:

1. Deloitte. (2018). 2021 Countdown Underway. Insurers Prepare for IFRS 17 Implementation. Global IFRS Insurance Survey 2018.
2. Devineau, L. (2019). IFRS 17 Risk Adjustment for Non-Financial Risk for Life and Health Insurance Contracts.
3. EY. (2018a). Impacts of IFRS 17 insurance contracts accounting standard. Considerations for data, systems and processes
4. EY. (2018b). Applying IFRS 17: A closer look at the new Insurance Contracts Standard.
5. IFRS 17 Insurance Contracts
6. IFRS 17 Insurance Contracts – the accounting model in one page.
7. KPMG. (2018). In it to win it. Feedback from insurers on the journey to IFRS 17 and IFRS 9 implementation one year in.
8. PWC. (2019). IFRS 17, Insurance Contracts: An illustration Financial statements presentation and disclosure.
9. PWC. (2018). IFRS 17: Insurance accounting changes: redefining the industry.
10. SAS. (2018). Insurers: Are You Ready For IFRS 17? (white paper).
11. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-17-insurance-contracts/>
12. <https://www.ifrs.org/news-and-events/2018/01/the-ifrs-17-accounting-model-in-one-page/>
13. <https://www.iasplus.com/en/projects/narrow-scope/ifrs-17-amendments>
14. <https://www.efrag.org/Activities/289/IFRS-17---Insurance-Contracts>
15. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F181026%2520Letter%2520to%2520ESAs.pdf>
16. <https://www.efrag.org/News/Project-386/EFRAAGs-final-comment-letter-on-the-IASBs-ED20194-Amendments-to-IFRS-17>
17. <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs-17>
18. <https://www.iasplus.com/en/news/2018/10/3esa>
19. <https://www.sas.com/en/whitepapers/insurers-are-you-ready-for-ifrs17-109464.html>
20. www.pwc.com/insurance

Nadiia Kovalevska,

Ph.D., Associate Professor

Kharkiv State University of Nutrition and Trade, Ukraine, Kharkiv

Irina Nesterenko

Ph.D., Associate Professor

Kharkiv State University of Nutrition and Trade, Ukraine, Kharkiv

IT-AUDIT OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ACTIVITIES: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Abstract. *The article discusses the prospects for the development of IT audit as a component of the internal audit system of the activity of hotel and restaurant enterprises in the conditions of application of the latest information technologies.*

Keywords: *IT audit, computer audit, hotels, accounting, internal audit, information systems and technology*

The impact of information technology to the hotel management and restaurant business is quite high, since it is directly linked to improving the performance of each individual manager and the hotel as a whole. Information technologies is a background of competitiveness in today's hotel market. Computer networks, Internet technologies, software products through end-to-end automation of the hotel business processes is not only a matter of leadership and competitive advantage, but also a task of survival in the market in the near future. Therefore, auditors should not split financial accounting and audit from overseeing information systems that generate data [1, p.266]

The current trends of the audit position is not based on "economic control" or "audit" as the audit of accounting information, but will be based on the audit of information technologies, which aims to control the enterprise information security and the efficiency of the information service in general. Hotel and restaurant internal audit system should have separate component as IT audit. The development of the enterprise is connected not only with internal (corporate) but also with external factors. Information technology allows to accelerate and improve the quality of information resources processing to make the effective management decisions might be seen as newest tool for optimizing the business entities activity.

New conditions of enterprises activity influences on audit activity - a fundamentally new task of internal audit was not only to check the efficiency of the functioning of information technologies, but also to substantiate the economic feasibility of their application and to develop proposals for the modernization of IT infrastructure. At the current stage of information technology development, the auditor should apply computer technology and technology at all stages of the audit (planning, implementation, documentation, conclusion preparation). The application of information technology and computer technology is fully consistent with the intended purpose of internal audit, directly affecting the methodology and technique of audit procedures. It is advisable to consider the relationship between the hotel management information system and the internal audit system from two positions:

- 1) how to provide internal audit of information and communication technologies, which allows to increase the efficiency and effectiveness of audit;

- 2) as a controlling influence of the internal audit system on the hotel information management system, which allows to maintain a sufficient level of information security of the enterprise.

The first type of interconnection should be considered as a computer audit and the second as an IT audit. The concept of IT auditing is broader than computer auditing. IT audit is a type of audit that has its own functions, tasks and techniques. Computer audit is an audit method that can be applied in particular to IT audits. Therefore, characterizing the interconnection of information and communication technologies and internal audit, it is necessary first of all to examine the method of its implementation.

The question of automation of audits is a topic of research of many domestic and foreign scientists (S.V. Ivakhnenkov, N.A. Kantzedala, O. Yu. A. Pisarevskaya and foreign scientists: V.I. Podolsky, V.V. Dick, A.I. Urintsov, P. Friedman, Zh. Richard, A.N. Romanov, N.P. Baryshnikov and others), however, the automation of hotel audits has not been adequately addressed. Therefore, it is necessary to develop, on the basis of the analysis of existing information support of audits, methodical approaches to computerization of audit at the enterprises of the hotel and restaurant industry.

There are different views on the classification of audit by the method of performing audit procedures. There are such types as paper, mechanical and automated [3]. We believe that in cases where the computer is used by the auditor only as an aid (for the preparation of reports, calculations, information retrieval, etc.), and not for the purpose of processing accounting information and performing test procedures, such an audit is a manual one, regardless of the scale of use of computer technology.

It is not necessary to distinguish its subspecies (paper and mechanical) because the realities of today do not allow auditing at all without the use of computer technologies. Therefore, in addition to the traditional manual (manual) audit, there should be a new promising type of audit - computer audit.

Computer audit is considered as an integrated application of computer technology and modern information technology for the organization of audit activity - audit procedures for assessing significant risks, auditing financial statements, preparing analytical procedures, forming an audit report with the provision of additional services [2, p. 145].

The concept of computer audit was shaped by the evolution of computer technology, accounting and auditing, and the changing role of the subject of the audit, initially defined solely as automated audit, without distinguishing features [p. 115, p. 119]. Today, there is no consensus on the concept of computer auditing. Computer audit should not be considered solely as a tool - it is a functional system that ensures the realization of economic security of the entity, forms assertions about the reliability of information resources, is the basis of professional assertions of the auditor [2, p. 146]. The overall purpose and scope of internal auditing in the computer industry of the hospitality industry is unchanged. However, the use of computers

changes the process of processing, storing and transmitting financial information and affects the accounting and internal control of the enterprise [148, p. 150].

Computer audit techniques can be used to perform various audit procedures: detailed transaction tests and balances (such as using audit software to test operations on a computer file); analytical review procedures (for example, use of audit software to detect unusual changes or articles); checking the conformity of common controls.

Computer auditing involves the use of appropriate technical tools and information technology. It is advisable to use hardware configurations such as multi-user workstations, local area networks, centralized data warehouses, and virtual workstations for internal auditing at hotel enterprises. For hotels with a room size of no more than 50 rooms, the standard workstation is most acceptable in terms of implementation costs and cost-effectiveness; 50 to 100 numbers are LANs and more than 100 are virtual workstations.

Within the framework of audit and expertise of IT infrastructure they should be inspected for the purpose of revealing the completeness of functionality, security, integrity of IT processes and so on. The audit of the technological infrastructure will allow the customer to obtain an expert evaluation of the current composition and level of functioning of technological platforms, hardware-software complexes, networks and communication media (IT infrastructure), as well as to get recommendations for improving their use, modernization, and reducing the cost of ownership[3].

Information security audit includes the formation of an expert assessment of the current state of the information security system, assessment of information risks, recommendations for improving the information security system and the cost of its creation or modernization. Conducting an information security audit enables contracting companies to reduce business risks and enhance information security. The results of the audit of IT-staff allow to increase the efficiency of the IT-unit activity, to optimize the expenses for information technologies, to improve the quality of IT-services, to carry out the reorganization of IT-staff in accordance with the business tasks of the company and modern methodology of operation of the IT-infrastructure.

The next step in designing a computerized internal audit system is choosing software. In the process of making this choice, the potential user needs to compare a large number of not identical characteristics of computer programs and their capabilities. Therefore, the development of formalized techniques for comparing different packages of application audit programs that reduce the subjective factor in conducting an independent audit is of great importance for designing an IT audit system in hotel and restaurant complexes.

References:

1. Accounting and Financial Reporting for IFRS: tutorial for self-study / T. Bochulia, O. Artyukh-Pasyuta, N. Kovalevska, S. Gaidar, I. Korobkina. – Kharkiv, Publishing house I. Ivanchenko, 2019.- 317 p.
2. Accounting and audit of the cost of hotel services [Text]: monograph / LM. Yancheva, NS Gerasimova, Levina MV; - CDHDT, 2013, 208 p.
3. Petrenko SA Security Audit Intranet / SA Petrenko [Electronic resource]. - Access mode: <<http://www.bezpeka.com/en/lib/sec/analys/art526.html>>.

TAXATION AND ACCOUNTING SYSTEM

Anatolii Chynchyk

Candidate of Economic Sciences (Ph.D.), Associate Professor
Kyiv National University of Construction and Architecture

TAX POLICY: SCIENTIFIC DISCUSSIONS IN THE FOCUS ON THE IMPACT ON THE MODERNIZATION OF THE ECONOMY

Анатолій Чинчик

к.е.н, доцент,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ЗМІСТ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ У ФОКУСІ ВПЛИВУ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ

Abstract. *The main focuses of understanding the tax policy on the content, objects of influence, functionality of the process and the consequences of its implementation in the article were summarizes. The content of the economy modernization in relation to the implementation of tax policy was determined. The current priorities of the tax policy in the context of the main directions of the national economy modernization were substantiated and characterized.*

Key words: *tax policy, economic modernization, tax burden, current priorities, innovative development.*

Анотація. *У статті здійснено узагальнення основних аспектів розуміння податкової політики за змістом, об'єктах впливу, функціональності процесу і наслідків її реалізації. Визначено зміст модернізації економіки у взаємозв'язку з реалізацією податкової політики. Обґрунтовано і охарактеризовані зміст податкової політики в розрізі основних напрямків модернізації національної економіки.*

Ключові слова: *податкова політика, модернізація економіки, податкові навантаження, актуалітет, інноваційний розвиток.*

Політика у сфері податків є одним з ключових напрямів регулювання економіки. Податки слугують інституціоналізованим регулятором соціально-економічного розвитку. Держави, для яких характерний затяжний період становлення ринкових відносин і трансформаційних переходів, стикаються з низкою проблем у сфері регулювання податків. З часом ці проблеми вкорінюються у практику неефективної політики, яка не забезпечує очікуваних модернізаційних змін економіки. Ситуаційне реагування науковців і фахівців на таку ситуацію полягає в необхідності обґрунтування пріоритетних напрямків податкової політики.

Проведене дослідження фокусує увагу на теоретичних аспектах впливу податкової політики на модернізаційні процеси в економіці держави. Результати дослідження отримані на основі огляду праць українських авторів з питань щодо змісту та особливостей податкової політики – Є. Богатирьова, Є. Дуліба, В. Ільяшенко, Д. Коваль, Ю. Прокопенко, Д. Рева, О. Сідорська, Б. Ярема.

Податкова політика у науковій літературі розглядається через призму дискусії щодо її основного змісту, функціональності (процесної і наслідкової) та об'єктів впливу [2, с. 73-74; 3, с. 110; 4, с. 22]. Податкову політику часто

поєднують з бюджетною, розглядаючи їх як цілісну складову фінансової політики, до якої також входять грошово-кредитна, інвестиційна та цінова політики [1, с. 75]. Окрім того, підхід узгодження доходів і видатків бюджетів відносить податкову політику до фіскальної політики держави.

Вважаємо, що термін «політика» скеровує розгляд використання податків до діяльності конкретних органів державної влади. Політика реалізується у певній сфері. У нашому випадку – це податкові відносини, які формуються на основі ринкового саморегулювання. Податкові відносини виникають між державою та платниками податків, регламентуються податковим законодавством, а рівень їхнього розвитку супроводжується формуванням податкової дисципліни та податкової культури.

Таким чином, податкова політика – це діяльність профільних органів державної влади, спрямована на врегулювання податкових відносин з приводу мобілізації та перерозподілу фінансових ресурсів у формі обов’язкових платежів. Метою податкової політики є фінансове забезпечення виконання функцій держави з балансування інтересів бізнесу і населення. В умовах становлення громадянського суспільства новітнім трендом формування податкової політики є поширення принципів публічного управління. Тому в рамках реформування державних податкових служб передбачається їхня трансформація в сервісну службу з забезпеченням постійної комунікації з засобами масової інформації, інститутами громадянського суспільства та найбільшими платниками податків; це важливо для того, щоб надавати їм інформацію про податкове законодавство, пріоритети діяльності системи податкових органів та створити постійний зворотній зв’язок із бізнесом [5, с. 113].

При узагальненні наукових дискусій з приводу змісту податкової політики були виявлені різні пріоритети наслідковості такого впливу. У табл. 1 зазначено, що вчені, як правило, визначають спрямованість податкової політики на стимулювання ділової та підприємницької активності, забезпечення збалансованості державного бюджету, а також виділяють розвиткові цілі – стимулювання економічного розвитку країни, вирішення короткострокових та довгострокових завдань. У наслідках впливу податкової політики проявляються її детермінації модернізації економіки.

Модернізація економіки є актуальним дослідницьким терміном з кінця ХХ століття, який набуває особливого практичного значення для українського суспільства. Модернізація економіки передбачає покращення існуючої ситуації з помітними змінами технологічного, інтелектуально-трудового, інституціонально-політичного та морально-етичного характеру, при якому на стратегічну перспективу забезпечується інноваційний розвиток та перехід до наступного цивілізаційного етапу. За змістом модернізацію слід відрізняти від інноваційних змін, адже дані процеси формують цілісний алгоритм цивілізаційного поступу.

Розуміючи, що основним інструментом модернізації економіки є реформи, в їх в системі податкова політика займає вагоме місце. Це обумовлено її головною функціональністю у мобілізації затребуваних фінансових ресурсів, які через бюджетні механізми надалі можуть перерозподілятися згідно з

суспільними потребами. Приймаючи важливість податкової політики в системі здійснення модернізаційних змін, визначимо її пріоритети:

1. Модернізаційна ціль сталості розвитку національної економіки: функціонування простої та економічно справедливої податкової системи; стабільність податкового законодавства;

2. Модернізаційна ціль провідної вагомості малого і середнього бізнесу: дотримання принципів прозорості адміністрування податків; забезпечення прозорості податкових перевірок, неприпустимість тиску податкових контролюючих органів задля забезпечення норм бюджетних надходжень; обґрунтування податкового навантаження;

3. Модернізаційна ціль детінізації системи оплати праці: планові податкові перевірки суб'єктів бізнесу з домінуванням попереджень натомість надмірного тиску й збільшення податкових навантажень на фонди оплати праці;

4. Модернізаційна ціль фінансового забезпечення розвитку регіонів та громад: децентралізація в системі податків в контексті забезпечення спроможних регіональних і місцевих бюджетів з можливостями локального вирішення проблем соціально-економічного характеру;

5. Модернізаційна ціль інноваційного розвитку бізнес-середовища: забезпечення рівномірності податкового навантаження, що слугує становленню конкурентних ринкових відносин між суб'єктами господарювання; податкові стимули інноваційної діяльності бізнесу в розрізі розробок і впроваджень на основі обґрунтованих умов переходу на спрощену систему оподаткування інноваційно-активних суб'єктів господарювання; податкові стимули інноваційної діяльності бізнесу в обмежених просторових координатах (спеціальні економічні зони, технологічні поліси, технологічні парки та ін.);

6. Модернізаційна ціль інноваційного розвитку економіки з переходом на наступний технологічний уклад: податкові стимули для галузей економіки, що представляють цільовий технологічний уклад; податкові стимули реалізації національного проекту технологічного розвитку на визначений період часу.

Отже, податкова політика орієнтована на регулювання податкових відносин, а від ефективності її реалізації залежать передумови економічного розвитку економіки. Податкова політика є надзвичайно гнучкою. З одного боку, це дозволяє їй швидко адаптуватись до нових викликів, слугувати ефективним напрямком антикризового управління. З іншого боку, частість змін у системі податків значно ускладнює можливості господарювання та навіть, як це спостерігається для українського суспільства, деформує уявлення платників про рівень податкового навантаження. Розуміння ролі податкової політики у забезпеченні модернізації економіки має регламентуватись у стратегічно-планових документах діяльності уряду. Тому перспективним напрямком досліджень податкової політики є аналіз досвіду України та інших держав у законодавчих пріоритетах її реалізації.

Література:

1. Ярема Б. П. Бюджетно-податкова політика України та напрями її реалізації / Б. П. Ярема, Н. С. Ситник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 2(1). – С. 75–80.
2. Коваль Д. А. Податкова політика та податкова система: сучасний стан та напрями розвитку / Д. А. Коваль // Держава та регіони. Серія : Право. – 2014. – № 4. – С. 73–76.
3. Дуліба Є. В. Теоретико-правовий аналіз впливу податкової політики на формування доходів та витрат бюджетної системи України / Є. В. Дуліба // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 10(260). – С. 109–112.
4. Ільяшенко В. А. Податкова політика в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави / В. А. Ільяшенко // Економіка та держава. – 2013. – № 8. – С. 22–24.
5. Сідорська О. З. Роль податкових органів України у підвищенні ефективності податкової дисципліни та культури платників податків / О. З. Сідорська, В. М. Кміть // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 4(1). – С. 111–115.

STATE ADMINISTRATION, SELF-GOVERNMENT AND GOVERNMENT SERVICE

Ivanyk O.G.

master's degree student

Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine

IMPROVEMENT OF THE CIVIL SERVICE MOTIVATION SYSTEM

Іваник О.Г.

магістр

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Abstract. *The article analyzes the existing motivational factors of improving the quality of work of civil servants and offers recommendations on improving the incentives for work*

Keywords: *State service of Ukraine, personnel management, motivation, incentive, need.*

Анотація. *У статті проаналізовані існуючі мотиваційні чинники підвищення якості праці державних службовців та запропоновані рекомендації, щодо удосконалення стимулів праці.*

Ключові слова: *Державна служба України, управління персоналом, мотивація, стимул, потреба.*

Бажання людини і готовність виконувати свою роботу, ключові чинники успішного функціонування організації. В основі мотивів людської діяльності лежать потреби, тобто відчуття необхідності того, без чого він відчуває дискомфорт, неврівноваженість. При усвідомленні потреб у людини виникає бажання їх задовольнити, а значить, і підвищується інтерес до того виду діяльності, за допомогою якого це можливо досягти. Таким чином ефективність використання робочої сили в державній службі залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити: організаційні, соціально-економічні, матеріально-технічні, та інших. Також забезпечення ефективності праці багато в чому залежить від вдосконалення системи мотивації трудової діяльності працівника, державна служба не є виключенням в даному питанні.

Державна служба України на сучасному етапі потребує суттєвих перетворень, особливо щодо професіоналізації, підвищення ефективності управлінської діяльності та підняття авторитету державних службовців. Трудова діяльність державного службовця, є надзвичайно складною сферою праці. Вона відзначається високим інтелектуальним, нервово-емоційним напруженням, дефіцитом рухомої активності, високою відповідальністю, ненормованим робочим днем, неритмічним навантаженням та ін. В зв'язку з чим державний службовець, крім професійної ролі, виконує також суспільно відповідальну роль. Він є носієм і провідником не тільки державної політики, а і державної моралі. Це вимагає від працівника державної служби певних особистісних якостей, умінь бути авторитетним, витримувати тиск додаткової відповідальності та невизначеності, а також вимагає розвитку особистості

відповідно до динамічних процесів суспільства. Така напружена праця державних службовців вимагає й відповідної оплати.

Мотивація праці державних службовців ще не є до кінця вивченою, вона має свої особливості, які відрізняють її від мотивації в інших сферах діяльності. Механізм мотивації в державних органах влади заснований перш за все на адміністративно – командних стимулах, тобто діяльність державних службовців суворо регламентована та в своїй основі має комплексну систему соціально – економічних відносин між державними службовцями.

В основних законодавчих актах про державну службу прописані такі методи мотивації професійної діяльності державних службовців, як:

- удосконалення відповідного рівня оплати праці та стимулювання професійної діяльності державних службовців за результатами щорічної оцінки (стимулювання передбачає матеріальне заохочення, яке повною мірою забезпечує соціальну захищеність працівника);

- гарантом необхідної мотивації для підвищення ефективності діяльності державних службовців є впорядкування класифікації посад державних службовців і знову ж таки реформування системи оплати;

- удосконалення публічно-правового регулювання державної служби, конкурсний відбір на посади державних службовців, постійне професійне навчання, конкурентоспроможність заробітної плати, дисциплінарна відповідальність держслужбовців тощо.

Норми матеріального заохочення державних службовців закріплені в розділі 6 Закону України «Про державну службу». Вони визначають складові заробітної плати. У ст. 50 Закону цього Закону зазначено: «Держава забезпечує достатній рівень оплати праці державних службовців для професійного виконання посадових обов'язків, заохочує їх до результативної, ефективної, добросовісної та ініціативної роботи».

Таким чином, способами матеріальної мотивації праці державного службовця, згідно чинного законодавства є:

- посадовий оклад відповідно до займаної посади;
- доплата за ранг;
- надбавка за вислугу років на державній службі;
- інші надбавки та премії.

Додатково держслужбовцям встановлюються доплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутніх працівників та у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою.

За бездоганну та ефективну державну службу, за особливі заслуги до державних службовців застосовують такі види заохочень, як: оголошення подяки; нагородження грамотою, почесною грамотою, іншими відомчими відзнаками державного органу; дострокове присвоєння рангу в порядку, визначеному Законом; та ін.

До основних державних гарантій, які стимулюють мотивацію праці держслужбовця можна також віднести: право на своєчасну оплату праці в повному обсязі; комфортні умови праці (забезпеченість робочим простором, технікою меблями та ін.); нормований робочий день (право на обідню перерву,

оплачувану щорічну відпустку...); медичне страхування; відшкодування витрат на відрядження; державне пенсійне забезпечення.

Таким чином, законодавство більшою мірою орієнтовано на підвищення ефективності професійної діяльності державних службовців

Незважаючи на це психологічні дослідження свідчать, що успіх організації залежить не стільки від економічних методів мотивації, скільки від розуміння потреб, мотивів, цінностей, настанов кожного працівника.

Для підвищення ефективності професійної діяльності персоналу все ж таки доцільно дослідити сукупність потреб кожного працівника, виявити, які з них є задоволеними, а які ні, та виділити шляхи підвищення ступеня задоволеності працівників роботою.

Рушійною силою діяльності державного службовця є його мотиви, інтереси, інстинкти. Саме мотивація окреслює, на що будуть спрямовані зусилля, енергія, знання, внутрішні ресурси працівника і яким способом вони будуть реалізовані. Мотиви держслужбовця необхідно враховувати при оцінці його професійної діяльності, адже досягнення певного результату можуть забезпечити різні мотиви. Розуміння мотивів дає змогу впливати на працівників, раціонально використовувати їхній професійний багаж. Однак залежність продуктивності дій від мотивації не є лінійною. При збільшенні мотивації продуктивність зростає лише до певної межі, після чого простежується надлишкова мотивація та зниження ефективності дій загалом.

Професійна підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації повинні бути органічно вбудовані в систему професійної діяльності, службової кар'єри, оплати праці. Лише за таких умов може підвищитись мотивація до ефективної діяльності та персональна відповідальність службовця за свій професійний розвиток.

Аналізуючи мотиваційні підходи до підвищення ефективності праці державних службовців, можна зробити висновок щодо для отримання більш позитивних результатів необхідно пропорційно співвідносити службове (кар'єрне) зростання, розмір заробітної плати з рівнем кваліфікації, компетенції, діловими та особистісними якостями службовця.

Мотивація шляхом кар'єрного зростання є найефективнішою, просування кар'єрними сходинками задовольняє як матеріальні так і соціальні потреби особистості. Поступове просування працівника кар'єрними сходинками призводить до зміни його кваліфікаційних можливостей, навичок, здібностей і розмірів винагород, пов'язаних з його діяльністю.

Таким чином, кар'єрне зростання як спосіб мотивації праці держслужбовця можна поділити на вертикальне зростання, що передбачає переміщення на більш вищі посади та горизонтальне зростання, що в свою чергу передбачає пересування в межах рангу, тобто переведення працівника з одного робочого місця на інше, з метою підвищення зацікавленості в роботі.

Література:

1. Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 1999 р. N 2288 «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів».
3. Мотивація персоналу у сфері державної служби України: проблеми та перспективи / Н. Т. Гончарук, Н. Ф. Артеменко // Аспекти публічного управління. - 2013.
4. Організація діяльності державного службовця: навч. посіб. ЛБ Круп'як - Тернопіль: Крок.-2015.

Prykhodko O.N.,
Candidate in Public Administration, Associate Professor
Lukashenko M.L.
master's degree student
Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine

MANAGEMENT ACTIVITIES OF THE STATE GOVERNOR IN THE FRAMEWORK OF IMAGE FORMATION

Приходько О.М.,
кандидат наук з державного управління, доцент
Лукашенко М.Л.
магістр
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ДЕРЖУСТАНОВИ В РАМКАХ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ

Abstract. *The article deals with the problems of management activity of the image of managers and officials, as well as methods of forming a positive image of civil servants.*

Keywords: *managerial activity, civil servant, state institution, image formation .*

Анотація. *У статті розглянуто проблеми управлінської діяльності іміджу керівників та посадових осіб, та методи формування позитивного образу державних службовців.*

Ключові слова: *управлінська діяльність, державний службовець, державна установа, формування іміджу.*

Однією із сфер в якій формується імідж керівника є безумовно управлінська діяльність. Саме в ній керівник показує себе та свій характер, свою готовність до управління та прийняття рішень, взаємовідносини з підлеглими та т.і. Керівник приймає рішення, обов'язкові для виконання підлеглими, не тому, що він має абсолютну владу над ними, а тому, що цього вимагають завдання діяльності колективу.

Керівництво – це складна діяльність, яка охоплює вирішення організаційних, господарських, виховних, технічних, психологічних та інших питань. Це специфічна діяльність керівника, спрямована на впорядкування внутрішньокolleктивних процесів і організацію спільної діяльності підлеглих.

Управлінська діяльність керівника в корені відрізняється від виконавської діяльності членів організації. Тому його праця оцінюється іншим критеріями, ніж праця виконавців, а саме тим, як керівник організував справу, щоб керованим ним члени колективу зробили роботу вчасно, краще, і, при необхідності, більше.

При цьому, від керівника вимагається не тільки синхронізація дій і узгодження діяльності окремих ланок організаційної системи на основі заданого або розробленого плану, а й творче здійснення цієї синхронізації з урахуванням конкретних умов і, особливо, з урахуванням виникаючих непередбачуваних ситуацій. [1]

Незважаючи на досить широкий склад організацій, що включені до переліку державних інституцій, можна виділити таку їх особливість, яка повинна враховуватись при здійсненні управління ними. Нею є приналежність кожної державної інституції до тієї чи іншої усталеної та іноді досить жорстко регламентованої системи державно – управлінських, самоврядних або галузевих інституцій. Тим не менше, наявність у державних інституцій низки важливих особливостей не заперечує можливості і необхідності застосування при здійсненні управління ними як окремими організаціями із притаманним внутрішнім та зовнішнім середовищем. Проблеми формування іміджу державних інституцій та посадових осіб, що його визначають, знайшли своє відображення у працях багатьох сучасних науковців, серед яких Г.М. Атаманчук, В.М. Бебик, О.М. Зінченко та інші.

Значне місце серед складових іміджу державних інституцій займає імідж її керівника, бо саме керівник частіше за все представляє широкому загалу та вищим інстанціям результати своєї діяльності, перспективні напрямки подальшого розвитку, інформацію про кількість та якість послуг, що нею надаються, тощо.

Управлінська діяльність керівника – це сукупність скоординованих дій та заходів, спрямованих на досягнення, в рамках організації, певної мети.

Обов'язковим компонентом управлінської діяльності керівника є влада, вмiле використання якої – важлива передумова досягнення поставлених цілей у будь – якій управлінській справі.

Головною характерною особливістю керівника є те, що він, насамперед, працює з людьми. У процесі вирішення завдань управління йому доводиться давати вказівки своїм підлеглим і направляти їх дії. Тому управлінська діяльність здійснюється у вигляді безперервного процесу впливу керівника в напрямку вдосконалення виконавця. При цьому, чим вища кваліфікація керівника, тим більше можливостей для підвищення кваліфікації його виконавців. [2, с. 58]

Таким чином, можна дійти висновку, що управлінська діяльність керівника реалізується у багатьох сферах. Тому, формуючи імідж керівника, необхідно враховувати усі види діяльності в яких він буде виражатися. [3, с. 29]

В управлінні можна умовно виділити три рівні:

- адміністративний або авторитарний, що спирається на примус, зовнішній авторитет, нав'язаний людині законом, навіть якщо прагнення чи інтереси людини не збігається з тим, що вимагають від неї.

- стимулюючий рівень, коли нав'язана людині поведінка поєднується з частковим урахуванням її інтересів, але ця поведінка ще не стала внутрішнім переконанням людини. Це своєрідний «соціальний контроль», який використовує всі засоби впливу для врегулювання зовнішньої поведінки людини;

- мотиваційний або ціннісний рівень. Його суть полягає в тому, щоб управляти внутрішніми інтересами та переконаннями особи, зробити суспільно необхідні інтереси й цілі свідомими переконаннями людини, поєднати їх з активною життєвою позицією.

Всі три рівні – це реальність, хоча їх рідко можна спостерігати в чітко окресленому вигляді. Однак співвідношення між ними залежить від конкретних умов, «ситуації управління». [2, с. 60 – 61]

Звісно кожна людина відрізняється як по типу характеру так і по типу управління.

Для формування позитивного іміджу особистості керівника, державного службовця вагоме значення мають:

- підвищення кваліфікації, удосконалення професійного добору;
- розробка етичного кодексу;
- залучення засобів масової інформації;
- вивчення громадської думки про стан справ у роботі службовця, який обіймає державну посаду та здійснює спеціальні функції у межах своїх повноважень.

Імідж державних службовців містить ряд особливостей функціонування та побудови, тому його варто розглядати як окремих тип особистого іміджу. З одного боку, імідж держслужбовців можна вважати різновидом професійного іміджу, а з іншого боку – іміджу політичного, оскільки він у своїй сутності інтегрує як і властивості особистості як представника певного роду діяльності, а саме державного управління, так і характеристики суб'єкта політичного, оскільки для іміджу державних службовців ключовими є такі складові як представництво влади, публічність, популярність серед населення та зворотній зв'язок. [3, с. 29]

Отже, для ефективного управління та виконання державних завдань, сьогодні недостатньо бути професійно підготовленим працівником, мати необхідні знання й достатній досвід роботи, необхідно, також вміти встановлювати ділові стосунки зі споживачами управлінських послуг та не допускати упередженості чи перевищення службових повноважень. Іншими словами, професійного успіху досягає той працівник органів влади, який не тільки сумлінно виконує службові обов'язки, а й забезпечує підхід до справи відповідно до морально – етичних вимог державної служби. Тому, позитивний імідж, відданість справі, дотримання службового етикету та дисципліни – це ті мета і результат, до яких прагне кожний працівник, уповноважений на виконання завдань і функцій держави, і колектив державної служби в цілому. Їхнє досягнення потребує особливої турботи про професійну компетентність і етику службовців, рівень фахових знань та етичних переконань, розуміння етичних вимог і здатність до моральної службової поведінки. Тому питання етикету і іміджу керівника державної установи та його підлеглих потребують постійного вдосконалення і дослідження.

Література:

1. Дуднева Ю.А., Кірьян О.В. Імідж керівника як управлінська та соціально – психологічна категорія / Ю.А. Дуднева, О.В. Кірьян // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcp/TPtEV/2012_15/statti/14Dydney
2. Атаманчук Г.М. Про особливості професіоналізму в управлінні / Г.М. Атаманчук // Право та управління. XXI століття. – 2012. – № 2. – С. 56 –61

3. Попова Г.Л. Фактори, що впливають на формування іміджу та ефективність розвитку управлінської компетентності державних службовців / Г.Л. Попова // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво – Могилянська академія». Сер.: Державне управління. – 2013. – Т. 226, Вип. 214. – С. 25 – 30
4. Зінченко О.М. До питання професіоналізму в державній службі / О.М Зінченко // Вісн. держ. служби України: укр. наук. – практич. журн. – К.: 2006. – № 1. – С.17 – 20.

Lozynska T.M.,
Doctor of Public Administration, Professor
Kompanets O.I.
Postgraduate
Poltava State Agrarian Academy

HR-TECHNOLOGIES IN THE PERSONNEL POLICY OF EXECUTIVE AUTHORITIES

Лозинська Т. М.,
д. держ. упр., професор,
Компанець О. І.
аспірант
Полтавська державна аграрна академія

HR-ТЕХНОЛОГІЇ В КАДРОВІЙ ПОЛІТИЦІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Abstract. *The article substantiates the feasibility of using HR-technologies in the provision of executive authorities with personnel.*

Key words: *personnel policy, personnel management, HR-technology, executive authorities, personnel rotation.*

Анотація. *У статті обґрунтовується доцільність використання HR-технологій у забезпеченні кадрами органів виконавчої влади.*

Ключові слова: *кадрова політика, управління кадрами, HR-технологія, органи виконавчої влади, ротація кадрів.*

Кадрове забезпечення органів виконавчої влади – процес, якому мало притаманна наступність і який пов'язаний з масовим оновленням кадрового складу відповідних державних установ при черговій зміні влади. Наприклад, у вересні поточного року прем'єр-міністр України наголосив на необхідності тотального оновлення влади, а не просто заміни окремих керівників. З цього часу було звільнено з посад значну кількість керівників центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів, зокрема: голову Державної архітектурно-будівельної інспекції України; керівника Державної служби геології та надр; керівника Державної архівної служби; голову Національного агентства з питань державної служби; Державного агентства резерву України; Державного агентства з питань електронного урядування та Укртрансбезпеки; голову Нацполіції України та інших. Призначення нових керівників на місце звільнених відбувалося вже на основі Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади» від 19.09.2019 № 117-IX [1] за оновленими процедурами прийняття на державну службу та звільнення з неї.

Питання кадрового забезпечення органів виконавчої влади та підвищення ефективності їх діяльності завжди були прерогативою Кабінету Міністрів України [2] і Національного агентства з питань державної служби, яке переймалося навчанням, підвищенням кваліфікації державних службовців, методичним забезпеченням конкурсних процедур приймання на державну

службу тощо. Однак, при цьому кадрова політика зводилася до формалізації та унормування порядку призначення на посади в органах виконавчої влади і звільнення з посад, а також регламентації кадрового обліку. Попри існування системи спеціальних закладів вищої освіти з підготовки фахівців для органів державної влади (а згодом і для органів місцевого самоврядування), в Україні так і не було сформовано потужного резерву для забезпечення ротації державних службовців. Недосконалим залишається процес добору кандидатів на державну службу, в процедурах відбору домінують формальні вимоги до майбутніх посадовців, що не дозволяє об'єктивно оцінити такі важливі для керівників характеристики, як здатність до стратегічного мислення, критичність, урівноваженість, комунікативні здібності. В органах державної влади до сьогодні не використовуються можливості управління персоналом, притаманні приватним компаніям, оскільки державна служба залишається політично заангажованою.

Але, якщо навіть посадовців до органів виконавчої влади відбирають в реаліях перманентної оптимізації штатів організацій і установ, постійності звільнень і призначень, державні службовці в межах різних термінів своєї служби відчують потребу: в адаптації до нових умов; вмотивованості до результативної роботи, відмінної від вмотивованості страхом звільнення; в отриманні нових знань, тобто навчанні; у формуванні відчуття соціальної потрібності своєї діяльності. Відповідні задачі більш успішно вирішуються шляхом застосування технологій HR – менеджменту (управління людськими ресурсами), що в практиці українських приватних компаній має навіть ширшу функціональну основу, ніж просто управління персоналом. У загальному вигляді до основних функцій HR-менеджменту можна віднести:

- підбір кадрів (рекрутинг), їх відбір та адаптація;
- утримання кадрів;
- кадровий облік і ведення кадрової документації;
- розвиток персоналу;
- внутрішня комунікація.

Важливість використання елементів HR-менеджменту в кадровій політиці системи виконавчої влади все глибше усвідомлюється керівниками центральних органів виконавчої влади України. Зокрема, голова Національного агентства з питань державної служби України наголошує, що «...кадровий облік має діджиталізуватися і спрощуватися, але залишитися, а додатково мають з'явитися всі інші функції, з яких і складається насправді HR: рекрутинг, адаптація, управління ефективністю, розвиток людей, мотивація, компенсація, комунікація сенсів» [3]. У контексті оновлення державної служби, яке передбачає у першу чергу зміну підходів до реалізації кадрової політики, важливо, щоб нова система державного управління ґрунтувалася на наукових принципах, а не відкидала їх на догоду політичній доцільності.

Що уже сьогодні можна використати в кадровій політиці виконавчої влади з того, що знаходиться в арсеналі HR-менеджерів приватних компаній і що не викличе значного опору в системі та не потягне за собою суттєвих матеріальних витрат? Деякі зміни доцільно ввести в процедури набору

співробітників до центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів, зокрема:

- індивідуалізувати підбір претендентів на посади, враховуючи специфіку роботи конкретних установ. Доцільно все ж таки враховувати як досвід роботи претендента, так і його готовність вирішувати непрості завдання, які стоять перед органом влади, та наявність навичок, необхідних для такої роботи. Можна, звичайно, призначити, наприклад, на посаду міністра освіти людину, яка усе життя працювала у закладах вищої освіти, але при цьому не має системного бачення способів розв'язання проблем підготовки фахівців, фінансування освіти, розвитку університетської науки тощо. Тому пріоритетними характеристиками при відборі претендентів мають стати такі, як готовність приймати непопулярні рішення; вміння обґрунтовувати необхідність проведення тих чи інших заходів; здатність до конструктивної комунікації;

- впроваджувати поетапність відбору претендентів на посади: розгляд документів; тестування; співбесіди; психологічне тестування. Поетапність дозволить на кожному рівні проводити селекцію претендентів, залишаючи кращих кандидатів;

- відмовитися від оцінки претендентів за стандартними резюме, які є вкрай малоінформативними. У мейнстрімі діджиталізації доцільно застосовувати можливості інформаційних технологій для об'єктивної оцінки претендентів. Наприклад, можна скористатися софтом компанії Rymetrics, розробленим для перевірки кандидатів для приватних компаній [4]. Програма дає можливість людині протягом 30 хвилин виконувати тести і логічні завдання, співставляє отримані результати з результатами інших кандидатів, на підставі чого і робиться остаточний відбір;

- відновлення аналітичної роботи щодо формування кадрового резерву, але в умовах прозорості та відкритості, що, на наш погляд, суттєво оздоровить державну службу. Стартапи щодо створення систем аналізу та рекомендацій претендентів на основі штучного інтелекту уже пропонуються розробниками ERP-систем і можуть бути адаптовані для потреб державної служби.

Треба мати на увазі, що командна робота, притаманна органам виконавчої влади, досить часто, особливо в кризових умовах, пов'язана з одночасним виконанням декількох задач, що провокує стреси, сприяє професійному вигорянню і, як наслідок, знижує ефективність роботи. Зосередженість на ефективності управління персоналом є не лише вимогою часу, але й новим викликом для державної служби, з яким можна впоратися, змінивши підходи до кадрової політики.

Вважаємо, що подальші дослідження у напрямі удосконалення системи управління кадрами органів виконавчої влади, зокрема і на основі запозичення рішень із комерційної сфери, є актуальними та перспективними з точки зору існування суспільного запиту на результати досліджень.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади: Закон України від 19.09.2019 № 117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-20/paran51>.
2. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/794-18>.
3. Лінія фронту проходить по менеджменту в держслужбі. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/625293.html>.
4. HR-тренды 2018: 10 инноваций, которые в корне изменят отношения на рынке труда. URL: <https://poltava.hh.ua/article/23191>.

Katerina Manuilova

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor
South Ukrainian National Pedagogical University (Ukraine, Odessa)

**COMBATING CORRUPTION UNDER DECENTRALIZATION OF
UKRAINE'S AUTHORITIES: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES
(2014 – 2018)**

Мануїлова К.В.

доктор наук з державного управління, доцент
*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського
(Україна, Одеса)*

**ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ:
ДОСЯГНЕННЯ ТА ВИКЛИКИ (2014 – 2018 pp.)**

Abstract. *The article looks at the level of corruption in Ukraine during 2014 – 2018. It was determined that the introduction of decentralization of authority had a positive effect on reducing the level of corruption. It is emphasized, that Ukraine remains one of the most corrupt countries in Europe.*

Key words: *decentralization of authority, corruption, Ukraine, reforms.*

Анотація. *У статті розглянуто рівень корупції в Україні впродовж 2014 – 2018 р. Визначено, що запровадження децентралізації влади позитивно вплинуло на зменшення рівня корупції. Підкреслено, що Україна залишається однією з найбільш корумпованих країн Європи.*

Ключові слова: *децентралізація влади, корупція, Україна, реформи*

Подолання корупції є ключовою проблемою не лише в Україні, а в усьому світі загалом. Під поняттям «корупція» зазвичай розуміють у широкому сенсі складний процес (явище), що може проявлятися у різних формах суспільних, політичних і приватних відносинах. Останнє, негативно впливає на прогресивний економічний розвиток держави та країни загалом. У вузькому сенсі: корупція – це неформальне зловживання посадовцем публічною владою з метою отримання невиннованої вигоди або певної переваги. Отже, корупція – це нецільове використання коштів уповноваженої від влади особи для приватної вигоди або переваги.

Сьогодні можна з упевненістю відзначити, що жодна країна у світі не змогла повністю подолати корупцію у своїй державі. Про це свідчить щорічний рейтинг країн світу, що укладається організацією Transparency International під назвою Corruption Perceptions Index (з англійської – Індекс сприйняття корупції), в якому проаналізовано стан корупції в 180-ті країнах світу. Втім закономірним явищем є те, що чим вище рівень корупції безпосередньо залежить від рівня децентралізації й економічної та політичної стабільності в середині держави.

Запроваджена у нашій державі реформа децентралізації влади покликана максимально зменшити або подолати негативні наслідки корупції. Законодавчою базою стали ряд законів прийнятих впродовж 2014 р. У нашій

державі у жовтні 2014 року був прийнятий закон «Про запобігання корупції» [1]. Закон України «Про основні засади державної антикорупційної політики» (антикорупційна стратегія). Втім, означені кроки дали не значні результати. За 2014 рік Україні вдалось отримати, у порівнянні з 2013 роком, лише один бал (26 балів зі 100 можливих), відповідно 142 місце зі 175 країн [2]. Експерти Transparency International проаналізувавши рівень корупції в Україні підсумували, що навіть «через рік після Майдану Україна лишається найбільш корумпованою країною Європи» [3].

У наступному 2015 р. було прийнято ряд нормативно-правових актів, що передбачали створення в нашій державі достатньо розгалуженої структури — Національного антикорупційного бюро України [4, с. 10], а також ряд правоохоронних та антикорупційних органів, зокрема Національна поліція України. Загалом, впродовж 2015 – 2016 років в Україні було створено розгалужену систему правоохоронних органів для запобігання та для боротьби з корупцією в нашій державі. Зокрема, це Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство з запобігання корупції, Агентство з розшуку та менеджменту активів, триває процес створення ще трьох структур – Державне бюро розслідувань, Антикорупційний суд та Служба фінансових розслідувань. Функціонування означених структур дало певні позитивні результати. Однак, рівень корупції в нашій державі не значно покращився. За індексом сприйняття корупції Україна в 2015 році, як й у минулому році здобула лише один бал тобто 27 балів зі 100 можливих, відповідно 130 місце в рейтингу зі 168 позицій [5]. Згідно з індексом сприйняття корупції 2016 р. Україна отримала 29 балів зі 100 балів, це на 2 бали більше ніж у минулому році й посіла 131 місце зі 176 країн світу [6].

Наступний 2017 р. знову приніс Україні в рейтингу «Індекс сприйняття корупції» один бал. Україна здобула 30 балів зі 100 можливих й відповідно 130 місце зі 180-ти країн [7]. Отже, Україна продовжує бути однією з найбільш корумпованих держав Європи. Українські проблеми були розглянуті асамблеєю ПАРЄ в січні 2017 року. Особливе занепокоєння Асамблеї викликала повсюдна корупція в Україні. Тривала відсутність прогресу в цій сфері, а саме судових переслідувань і обвинувальних вироків, потенційно може зменшити наслідки масштабної реформи органів влади й, як наслідок, підірве довіру суспільства до політичної та судової системи в цілому. «Асамблея занепокоєна також тим, що темпи боротьби з корупцією занадто повільні, а конкретні результати дуже обмежені. Крім того, Асамблея підтвердила свою заклопотаність переплетенням політичних та економічних інтересів у політичній обстановці в країні. Це, на думку асамблеї, впливає на громадську думку та може перешкодити боротьбі з корупцією» – наголошено в резолюції Асамблеї ПАРЄ щодо України від 26 січня 2017 року. [8].

У 2018 році Україна здобула в рейтингу «Індексу сприйняття корупції» на два бали більше ніж у 2017 й посіла 120 місце зі 180 держав [9]. До позитивних змін, що відбулись в українському суспільстві, слід віднести: запровадження процедури автоматичного відшкодування податку на додану вартість, розширення сфер роботи систем DoZorro. Громадський контроль публічних закупівель та ProZorro. Продажі, а також активна діяльність бізнес-омбудсмену

[9]. Сьогодні, в Україні залишається багато не розв'язаних проблем. Зокрема, незабезпечена невідворотність покарання за корупцію. Так, жодна з гучних корупційних справ (Насірова, Мартиненка і т. д.) поки що не завершилась вироком – наголосив виконавчий директор Transparency International Україна А. Боровик [10, с.6]. Гальмівним чинником в царині подолання в Україні корупції є те, що в нашій державі фактично залишаються без захисту антикорупційні активісти та громадянське суспільство, зокрема. Так, голова правління Transparency Делія Феррейра Рубіо підкреслила, що «громадянське суспільство в Україні часто стає жертвою погроз, залякування та мови ненависті, і ця тенденція посилюється. Весь світ вразила смерть антикорупційної активістки Катерини Гандзюк у листопаді 2018 року після того, як на неї напали з кислотою. Ще більш болюча її трагічна загибель через те, що правоохоронним органам не вдалося вчасно розслідувати напад, попри заклики як з України, так і з-за кордону» [10, с. 9].

Отже, запровадження в Україні децентралізації влади й антикорупційної реформи дає певні позитивні результати. У нашій державі окреслилась позитивна тенденція збільшення індексу сприйняття корупції у бік зменшення рівня корупції. Однак, загалом індекс корупції в Україні залишається низьким, а покращення ситуації з корупцією відбувається дуже повільними темпами. Згідно з індексом сприйняття корупції, який має шкалу від 100 (дуже низький рівень корупції) до 0 (дуже високий рівень корупції), Україна упродовж 2014 – 2018 років перебуває нижче від медіани (50 балів).

Подальша робота в напрямку подолання корупції в Україні вимагає не лише подальшої розробки програми структурних реформ у секторі правосуддя, в освітній галузі, економічній, фінансовій і політичній сферах, а й передусім політичної волі нинішнього уряду України.

Література:

1. ЗУ «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.205
2. Індекс сприйняття корупції-2014. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiji-cpi-2014/> (дата звернення 20.10.2019).
3. Індекс сприйняття корупції-2014. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiji-cpi-2014/> (дата звернення 20.10.2019).
4. Національне антикорупційне бюро України Звіт: квітень – серпень 2015. Національне антикорупційне бюро України. 2015. – 31 с. URL: www.fb.com/nabu.gov.ua (дата звернення 15.10.2019).
5. Індекс сприйняття корупції-2015. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2015/> (дата звернення 20.10.2019).
6. Індекс сприйняття корупції-2016. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016/> (дата звернення 20.10.2019).
7. Індекс сприйняття корупції-2017. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/> (дата звернення 20.10.2019).
8. Резолюція ПАСЕ по Україні. Полный текст. РИА Новости Украина. URL: <https://rian.com.ua/politics/20170126/1020857596.html> (дата звернення 26.01.2017).
9. Індекс сприйняття корупції-2018. Transparency International. Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/> (дата звернення 26.11.2019).
10. Річний звіт Трансперенсі Інтернешнл Україна — 2018. Трасперенсі Інтернешнл Україна 2019 – 80 с.

LAW

Borovykh L. M.

master's degree student

*Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine***LEGAL PRINCIPLES OF ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN TASCAL SERVICE****Борових Л.М.**

магістр

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна***ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Abstract. *The article investigates the content of the activities of the State Treasury Service of Ukraine. The principles of the treasury form of servicing state and local budgets are analyzed.*

Keywords: *State Treasury Service of Ukraine, Treasury service, state budget, taxes, receipts.*

Анотація. *У статті досліджено зміст діяльності Державної казначейської служби України. Проаналізовані принципи казначейської форми обслуговування державного та місцевих бюджетів.*

Ключові слова: *Державна казначейська служба України, казначейська форма обслуговування, державний бюджет, податки, надходження.*

Держава може виконувати свої функції та завдання, які передбачені Конституцією, за умови якщо вона розпоряджатиметься достатньою сумою бюджетних коштів.

Бюджетна система з фактичного боку забезпечує касове виконання державного бюджету за доходами та видатками, тобто проводить організацію роботи з прийому та зарахування коштів, що надходять на рахунки відповідних бюджетів, їх зберігання, видачі цих коштів на заходи, які передбачені бюджетом на рік, здійсненні обліку і складанні звітності про касове виконання бюджетів.

Уряд повинен створити таку систему виконання державного бюджету, яка б дозволяла контролювати відповідність державних доходів і видатків прийнятому закону про бюджет на рік і забезпечення рівномірного розподілу коштів. Кожна країна залежно від своїх історичних та національних особливостей може використовувати банківську, казначейську або змішану системи касового виконання бюджетів [1].

В Україні використовується Державна казначейська служба. Організаційна структура Державної казначейської служби України максимально наближена до адміністративно-територіального устрою держави (рис. 1). Створена за територіальним принципом казначейська система України має трирівневу структуру і складається з:

- Державної казначейської служби України, яка знаходиться у столиці держави і представляє її центральний рівень;

- Головних управлінь Державної казначейської служби обласного значення, які розміщені таким чином: 1 головне управління – в Автономній Республіці Крим; 2 головних управління – у містах Києві та Севастополі; 24 головних управління функціонують в областях;

- Управлінь (відділень) Державної казначейської служби, зосереджених у найважливіших місцевих адміністративних центрах (районах, містах, районах у містах) [2].

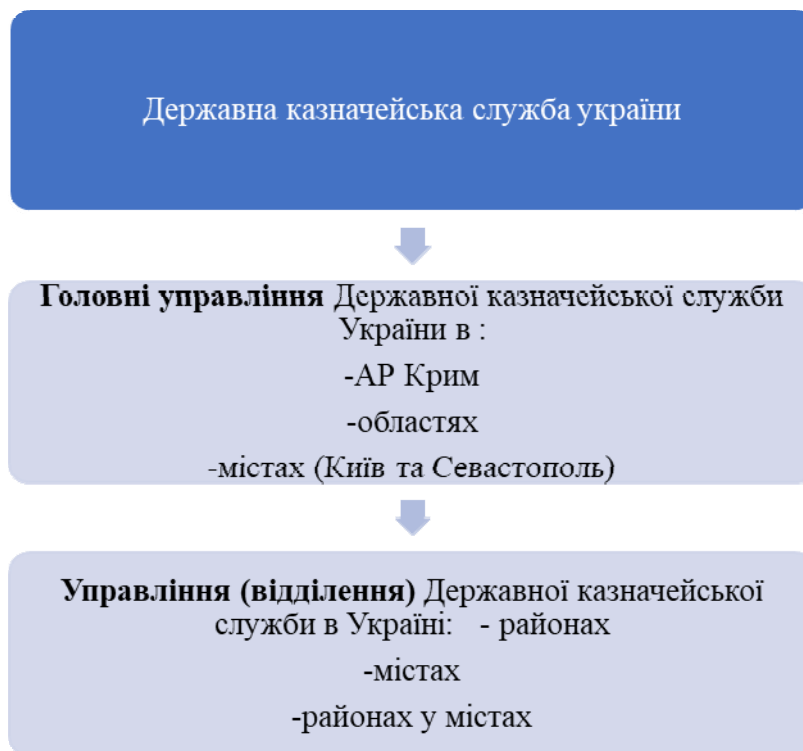

Рис. 1. Структура казначейської служби України [2]

Слід зазначити, що кількість управлінь (відділень) казначейства не є величиною сталою і може змінюватися. На це впливають різні фактори, як, наприклад, об'єднання й укрупнення однойменних управлінь у районах та містах обласного підпорядкування, чи, навпаки, їх поділ та відокремлення, що відбувається в рамках адміністративно-територіальної реформи в Україні. У деяких випадках районні управління казначейства можуть одночасно обслуговувати бюджетні установи, які розташовані як у сільській місцевості, так і у районному центрі, або не створюватися взагалі як окремі органи, оскільки деякі адміністративні райони великих міст об'єднують свої функції, зливаючись у єдине районне управління [3].

Єдина система Казначейства України, яка об'єднує центральний апарат і його територіальні органи, створена з метою забезпечення фінансової безпеки платіжної системи й ефективного управління ресурсами єдиного казначейського рахунка для своєчасного та в повному обсязі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведення видатків при виконанні бюджетних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави[4].

Державну казначейську службу України очолює Голова, якого призначає на посаду та звільняє з неї Президент України за поданням Прем'єр-міністра на підставі пропозицій Міністра фінансів України. Голова Казначейства України здійснює загальне керівництво його діяльністю, несе персональну відповідальність за виконання покладених на Казначейство завдань і здійснення ним своїх функцій, за стан справ у системі казначейства в цілому. Він також здійснює інші повноваження, передбачені законодавством та Положенням про Державну казначейську службу України.

Казначейство України є центральним органом виконавчої влади та керується у своїй діяльності Конституцією, законами України, актами Президента та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України, Положенням про Державну казначейську службу України, затвердженим Указом Президента України від 13.04.2011 року № 460, іншими нормативно-правовими документами [5].

Система нормативного регулювання діяльності органів Державної казначейської служби України представляється п'ятьма рівнями (табл.1).

Таблиця 1

Рівні нормативного регулювання діяльності органів Державної казначейської служби України [5]

Рівні	Види нормативних документів
Перший	Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон України "Про Державний бюджет України", Положення про Державну казначейську службу України та інші законодавчі акти, які регулюють бюджетні правовідносини, тобто нормативно-правові акти вищої юридичної сили
Другий	Укази й розпорядження Президента України, нормативноправові акти Кабінету Міністрів України
Третій	Постанови і розпорядження Національного банку України, накази Міністра фінансів України
Четвертий	Інші нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки)
П'ятий	Нормативні, методологічні та інструктивні матеріали, розроблені Головним управлінням Казначейства України

Казначейство України та його територіальні органи в процесі касового виконання державного та місцевих бюджетів взаємодіють з органами державної фіскальної служби, органами фінансової інспекції, фінансовими органами, Національним і комерційними банками, з органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, іншими учасниками бюджетного процесу та фінансовими інституціями. Цей процес розпочинається з контролю за дотриманням планових показників, що надходять від Міністерства фінансів і місцевих фінансових органів, органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів (розписи доходів та видатків бюджетів, кошториси та плани асигнувань), та закінчується складанням звітності про стан виконання бюджетів.

Єдина централізована система, що об'єднує Державну казначейську службу України та її територіальні органи, створена з метою ефективного управління ресурсами єдиного казначейського рахунку для своєчасного і в

повному обсязі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведених видатків при виконанні бюджетних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави.

Державна казначейська служба, як орган виконавчої влади має розгалужену систему територіальних управлінь по всій державі, які здійснюють облік всіх бюджетних коштів, контролюють їх рух та знаходження й визначають фактичну наявність бюджетних коштів на усіх рівнях. Органи Державної казначейської служби засвідчують результат правовідносин з виконання місцевих бюджетів за доходами, оскільки вони ведуть облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам.

Література:

1. Форкун І. В., Фролова Н. Л. Основи казначейської справи : навч. посіб. / І. В. Форкун, Н. Л. Фролова. – Львів : Новий Світ–2000, 2011. – 477 с
2. Казначейська система виконання бюджету : навчальний посібник / В. І. Стоян, В. М. Русін. – Тернопіль : Астон, 2015. – 372 с.
3. Казначейська справа: навчальний посібник /К.С.Опалко, І.І.Булах, Н.О. Соколовська та ін. – К.: Аграрна освіта, 2014. – 296 с.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України.: Електронний ресурс.- Режим доступу.: <http://www.treasury.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Верховної ради України.: Електронний ресурс.- Режим доступу.: <https://rada.gov.ua/news/zak>.

Pimakhova Dina

Postgraduate

National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

TOPICAL ISSUES OF EMPLOYMENT OF FOREIGNERS IN UKRAINE. LEGAL REGULATION

Пімахова Д.В.

аспірант кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин
Національна академія державного управління при Президентові України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Abstract. *This article is devoted to the peculiarities of foreigners employment in Ukraine. The author analyzed the provisions of legal acts which regulate these relations.*

Key words: *foreigner, work permission, the employer, residence permit.*

Анотація. *Стаття присвячена особливостям працевлаштування іноземців в Україні. Автором проаналізовано положення нормативно-правових актів, які регулюють дані відносини.*

Ключові слова: *іноземець, дозвіл на працевлаштування, роботодавець, посвідка на проживання.*

Сьогодні все більше українських роботодавців залучають у свої компанії іноземних фахівців як працівників. За останні 10 років законодавство у сфері отримання дозволу на застосування праці іноземців в Україні зазнало значних змін. Станом на сьогодні поширеною є практика іноземних компаній, а також компанії з іноземними інвестиціями віддавати перевагу не українським працівникам, а іноземцям.

Це пов'язане як із тим, що на вітчизняному ринку бракує кваліфікованих кадрів, так із бажанням покращити ефективність роботи, і з прагненням засновників особисто управляти справами своєї компанії. Варто зазначити, що іноземці й особи без громадянства набувають статус суб'єктів трудового права лише у випадку знаходження на території України на законних підставах.

Сьогодні положення чинних нормативно-правових актів дійсно спростили процедуру отримання такого дозволу як для роботодавців, так і для іноземців.

Відповідно до Закону України №3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р., дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства – це документ, який надає право роботодавцю тимчасово використовувати працю іноземця або особи без громадянства в порядку, встановленому законодавством України.

Важливо відзначити, що у порівнянні з попередніми нормативними актами (такими як Постанова Кабінету Міністрів України №437 «Питання видачі, продовження дії та анулювання дозволу на використання праці іноземців та осіб без громадянства» від 27.05.2013 р. та Постанова Кабінету Міністрів України №28 «Про внесення змін до Порядку видачі, продовження дії

та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства» від 18.01.2017 р.), новий Закон значно спростив процедуру отримання дозволу на використання праці іноземців в Україні та змінив низку положень, які дозволяють іноземцям та їх роботодавцям диференціювати різні категорії працівників та умови для їх працевлаштування.

Насамперед, варто відзначити скорочений перелік документів, який на практиці дійсно звільнив іноземних працівників та їх роботодавців від зайвих дій і додаткових витрат. Окрім довідки про відсутність інфекційних хвороб, з переліку виключено також довідку про відсутність судимості та документи про освіту. Відповідно до ст. 421 Закону, сьогодні для отримання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства необхідно подати такий перелік документів: заява встановленої форми роботодавця, копії сторінок паспортного документа іноземця разом з перекладом українською мовою, засвідченим в установленому порядку, кольорова фотокартка іноземця встановленого розміру, копія проекту трудового договору (контракту). Для працевлаштування окремих категорій працівників потрібні додаткові документи.

Законом також введено поняття «особлива категорія іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні». До цієї групи належать такі особи:

іноземні високооплачувані професіонали (відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» №5067-VI від 05.07.2012 р.) – це іноземці, заробітна плата яких становить не менше ніж 50 мінімальних зарплат (станом на сьогодні – 186 150,00 грн);

засновники та/або учасники, та/ або бенефіціари (контролери) створеної в Україні юридичної особи;

випускники університетів, що входять до першої сотні університетів у світових рейтингах;

іноземні працівники творчих професій та іноземні IT-професіонали.

Для таких категорій дозвіл на працевлаштування може бути оформлений на термін до 3-х років. Вимоги щодо мінімальної заробітної плати до вказаних вище категорій працівників не застосовуються.

Одним із негативних наслідків порушення законодавства у сфері працевлаштування іноземців можна вважати скасування Дозволу. Так, статтею 42¹⁰ Закону визначено, що територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, скасовує виданий Дозвіл, якщо, зокрема:

1) роботодавець не сплачує у встановлений строк плату за видачу або продовження дії Дозволу (строк — 10 днів з моменту отримання рішення про видачу Дозволу);

2) роботодавець не подає у встановлений строк копію трудового договору (строк — 10 днів після його укладення);

3) будуть виявлені недостовірні дані у поданих документах, що не могли бути виявлені на етапі розгляду заяви;

4) якщо буде прийнято рішення про примусове повернення або примусове видворення іноземця;

5) буде встановлено факт застосування праці іноземця на інших умовах, ніж ті, що визначені Дозволом.

Крім цього, статтею 53 Закону передбачено накладення досить значних штрафів на роботодавця у випадку порушення встановленого Законом порядку працевлаштування іноземців. Так, якщо роботодавець працевлаштовує іноземців або осіб без громадянства:

на умовах трудового або іншого договору без Дозволу на застосування праці іноземця або особи без громадянства, стягується штраф у двадцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення.

на інших умовах, ніж ті, що передбачені Дозволом, — стягується штраф за кожну особу у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення.

Отже, процедура працевлаштування іноземців зазнала певних змін. Роботодавець тепер не зобов'язаний обґрунтовувати необхідність застосування праці саме іноземців, а не вітчизняних працівників. Як і раніше, для на застосування праці іноземців треба отримувати відповідний Дозвіл. Поряд із певним спрощенням документального оформлення отримання Дозволу, законодавець збільшив розмір плати за отримання дозволу та закріпив платність продовження дії Дозволу. Разом із тим законодавець визначив спеціальні правила працевлаштування для окремих категорій осіб, а також закріпив вимогу щодо мінімальної заробітної плати для працівників-іноземців. Запровадження даних змін має сприяти залученню іноземних інвестицій в Україну.

Отримання дозволу на використання праці іноземців в Україні є підставою для отримання іноземцем посвідки на тимчасове проживання в Україні, яка є документом, що посвідчує особу іноземця та підтверджує законні підстави для тимчасового проживання в Україні, а також надає право на вільний в'їзд та виїзд за межі території України без додаткових документів.

Відповідно до положень Постанови Кабінету Міністрів №322 «Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання» від 25.04.2018 р., було запроваджено з 01.06.2018 р. новий формат та порядок оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі бланків посвідки на тимчасове проживання. Іноземцям, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування, посвідка видається на період роботи в Україні, який зазначається в дозволі на застосування праці, а іноземцям, які є засновниками та/або учасниками, та/або бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи, зареєстрованої в Україні, посвідка видається на 2 роки.

Проведемо паралель між максимальними строками дії посвідки на тимчасове працевлаштування для іноземців, які є засновниками та/або учасниками, та/або бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи, зареєстрованої в Україні. Якщо такий іноземець є засновником та одночасно працевлаштований в цій компанії, то відповідно до п. 1 ст. 51 Закону

України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», строк дії посвідки на тимчасове проживання складатиме 3 роки. У такому випадку немає вимоги щодо розміру інвестицій. Проте якщо такий іноземець не буде працевлаштований в юридичній особі, а виявить бажання отримати посвідку на тимчасове працевлаштування на основі інвестицій (які, до речі, мають становити в сумі не менше ніж 100 тис. євро), максимальний строк такої посвідки на тимчасове проживання складатиме 2 роки.

Також на офіційному сайті виконавчої влади України «Урядовий портал» 18.07.2018 р. було опубліковано інформацію про те, що Кабінет Міністрів України за ініціативою Мінекономрозвитку ухвалив низку рішень на користь бізнесу, включаючи деякі процедури, які спрощують працевлаштування іноземців на території України.

Іноземці та особи без громадянства (крім громадян держави, що визнана Верховною Радою України державою-агресором), які відповідно до законів і міжнародних договорів України не зобов'язані отримувати довгострокову візу для оформлення посвідки на тимчасове проживання та отримали дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства не пізніше 30 днів від дати останнього в'їзду на територію України, мають право подати документи на отримання посвідки без виїзду за межі України за умови дотримання строків, визначених п. 17 цього Порядку.

Відповідне рішення передбачає скасування можливості відмови в оформленні посвідки на проживання на підставі того, що дата в'їзду в Україну передуватиме даті отримання дозволу на працевлаштування. Безперечно, очікуваним результатом таких змін є відкритість України для висококваліфікованих іноземних фахівців, а також зменшення навантаження на Державну міграційну службу України.

Підсумовуючи, варто зазначити, що починаючи зі змін, які були внесені у 2017 р. у сфері працевлаштування іноземців в Україні, процедура отримання дозволу на використання праці іноземців на практиці дійсно стала простішою, а часу та інших ресурсів (включаючи фінансові) на збір необхідних документів необхідно витратити значно менше, що робить процедуру значно комфортнішою для її здійснення.

Література:

1. Безусий В. В. Правове регулювання працевлаштування в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / В.В. Безусий ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2007. – 19 с.
2. Шабанов Р. І. Правове регулювання працевлаштування в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Р.І. Шабанов ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 17 с.
3. Кравченко В. Г. Зміни в адміністративно-правовому регулюванні працевлаштування трудових мігрантів в Україні / В. Г. Кравченко // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 4. – С. 140–144.
4. Лата Н. Правові аспекти працевлаштування іноземців в Україні / Н. Лата // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 2. – С. 80–86.

5. Римар І. А. Особливості правового регулювання індивідуальнотрудових відносин за участю іноземців / І. А. римар // Актуальні проблеми держави і права : Збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 57. – С. 203–209.
6. Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2015. – №2(12) Правове регулювання реалізації іноземцями права на працю в Україні / І. І. Яцкевич // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 2(12) :
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (зі змінами);
9. Закон України «Про імміграцію».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 №1983 «Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень»;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня № 251 «Про затвердження Порядку оформлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 року №1983»;
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2016 року № 770 «Деякі питання надання адміністративних послуг у сфері міграції»;
13. наказ МВС України від 15.07.2013 №681 «Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання»;
14. постанова Кабінету Міністрів від 15.02.2012 №150 «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України»;
15. Наказ МВС України від 25.04.2012 №363 «Про затвердження Порядку розгляду заяв іноземців та осіб без громадянства про продовження строку перебування на території України»;
16. Наказ МВС України від 15.11.2013 №1104 «Про затвердження Порядку оформлення запрошень іноземцям та особам без громадянства на отримання візи для в'їзду в Україну».

TOURISM ECONOMY

Naumik-Gladka K.G.,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Affiliated Scientific Fellow
of Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute

Ivanova K.O.,

Master's degree of Tourism, SMM specialist, Marketing Manager
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

IT AND SMM AS A TOOL AND CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF THE E-ECONOMY OF THE SERVICE SECTOR AND PERSONNEL MANAGEMENT: UKRAINIAN EXPERIENCE

Naumik-Gladka Kateryna.G.,

Dottore in Scienze economiche, Professore, Membro scientifico affiliato
di Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute

Ivanova Kateryna.O.

Master in Turismo, responsabile in SMM
Simon Kuznets Kharkiv University of Economics, Ucraina

IT E SMM COME STRUMENTO E CONDIZIONE PER LO SVILUPPO DELL'E- ECONOMIA DEL SETTORE DEI SERVIZI E DELLA GESTIONE DEL PERSONALE: ESPERIENZA UCRAINA

Abstract. *Development of Internet and IT causes the changes in marketing philosophy and approaches to personnel management. SMM (Social Media Marketing) becomes a principal tool of the goods and services promotion, personnel management and recruiting. Thus, the disadvantages of SMM as the problem points of the successful e-tool in e-economy are revealed in the article.*

Keywords: *e-marketing, personnel management, SMM, IT*

Astratto. *Lo sviluppo di Internet e dell'IT provoca cambiamenti nella filosofia del marketing e negli approcci alla gestione del personale. SMM (Social Media Marketing) diventa il principale strumento di promozione di beni e servizi, gestione del personale e reclutamento. Pertanto, nell'articolo vengono svelati gli svantaggi dell'SMM come punti problematici dell'e-tool di successo nell'e-economia.*

Parole chiave: *e-marketing, gestione del personale, SMM, IT.*

IT e SMM come strumento e condizione per lo sviluppo dell'e-economia del settore dei servizi e della gestione del personale: esperienza ucraina. Il fatturato dell'e-commerce B2C mondiale entro la fine dell'anno supererà i \$ 2 trilioni, con una crescita annua media dell'11%. Per fare un confronto: nel 2017 il fatturato globale del commercio elettronico ha raggiunto \$ 1,84 trilioni di dollari [1].

Pertanto, l'IT, che viene utilizzato per comunicazioni elettroniche, e-marketing, SMM, sta diventando la base necessaria per lo sviluppo di un moderno concetto di marketing e un complesso di promozione di beni e servizi. L'idea e la filosofia del ruolo moderno del marketing nello sviluppo dell'e-economia si basano anche sui principi etici del benessere, risolvendo problemi sociali. Anche, dott Jakki J. Mohr ritiene che, se utilizzato al meglio delle sue potenzialità, il marketing offre prodotti e servizi che risolvono problemi significativi che i clienti devono affrontare, aiuta le

nuove tecnologie e soluzioni a raggiungere il loro potenziale e contribuisce a risolvere le sfide sociali e ambientali per creare un mondo migliore [2].

Pertanto, lo strumento e le condizioni per lo sviluppo del mondo e della sua parte dell'e-economia è il marketing elettronico, che ha le forme più comuni: SMS e mailing mirato. I social network, come servizi web che consentono la comunicazione di grandi gruppi di persone e la loro integrazione nelle comunità virtuali di interesse, hanno il potenziale per essere una base di informazioni per ricerche di marketing. Il fenomeno della popolarità dei social network è strettamente legato alla velocità con cui Internet sta diffondendosi, sempre meno tempo rimane per la comunicazione e i social network stanno iniziando a svolgere un ruolo chiave in questo processo. Con il costante aumento del numero di utenti, sempre più aziende moderne stanno iniziando a interessarsi ai social media come canale di comunicazione di marketing con i propri clienti e a costruire la propria strategia di marketing attorno a questo strumento.

SMM è un insieme di azioni per promuovere un marchio, un prodotto o un servizio nei social media (blog, forum, comunità online). Sfruttando gli aspetti sociali di Internet, SMM ti consente di interagire con il tuo pubblico a un livello più personalizzato e dinamico rispetto al marketing tradizionale. SMM consente di: aumentare la consapevolezza del marchio; realizzare campagne di pubbliche relazioni; avere un contatto costante con il pubblico target; ricevere informazioni e feedback tempestivi dal pubblico sul lancio di una nuova linea di prodotti / servizi; analizzare la concorrenza e comprendere i vantaggi competitivi; fidelizzare gli utenti; costruire un canale costante di traduzione delle informazioni e coinvolgimento dei clienti; contrastare la negatività; aumentare il traffico verso il sito Web dell'azienda; e come conseguenza logica aumento delle vendite. Oggi, l'82% di tutti gli utenti di Internet nel mondo utilizza i social network, ovvero 1,2 miliardi di persone. L'alto livello di penetrazione riflette una delle principali tendenze della rete globale: non appena le persone si connettono a Internet, iniziano immediatamente a comunicare con altre persone. Le statistiche sul tempo degli utenti online mostrano che il numero di ore trascorse su social network o messenger è triplicato negli ultimi anni. Al giorno d'oggi, i social network (Instagram e Facebook) sono i più appropriati per la politica di comunicazione di marketing nel settore dei servizi in Ucraina. Tuttavia, nel 2017, il sito VKontakte e molti altri social network sono stati ufficialmente bloccati in Ucraina, quindi non vengono più utilizzati come piattaforma pubblicitaria per gli utenti, il che a sua volta ha portato a un aumento degli utenti di Facebook e Instagram in Ucraina. Secondo l'analisi dell'agenzia di comunicazione PlusOne [3] secondo il tasso di penetrazione di Instagram L'Ucraina è allo stesso livello di paesi come Francia e Germania (10 paesi europei sono stati considerati nello studio), ma si stima che a causa del ritmo crescita, già nel 2019 l'Ucraina li supererà in modo significativo. Nel 2018, l'app mobile Instagram è stata la prima in Ucraina per numero di download tra le app di social network, a partire dall'inizio di marzo 2019, circa 11 milioni di ucraini hanno già utilizzato il social network, il numero di utenti è aumentato del 50,7% (da 7,3 milioni a 11 milioni). Se il ritmo di crescita del pubblico ucraino di Instagram continua, all'inizio del 2020 questo social network in Ucraina si avvicinerà al volume del pubblico su Facebook. Instagram è il più popolare tra gli ucraini dai 18 ai 24 anni. 2,8 milioni di persone in questa fascia di età sono utenti della rete, pari al 91,04% di tutti i residenti ucraini in questo gruppo. Nella fascia di

età 25-35 anni, ci sono 4 milioni di utenti Instagram, che rappresentano il 54,29% di tutti gli ucraini in questo gruppo. Tra 36 e 45 anni 1,8 milioni di ucraini usano Instagram, questi sono il 28,91% della popolazione ucraina di questo intervallo di età. Se si dà un'occhiata più da vicino alle fasce d'età di Instagram e Facebook, si può vedere che Instagram è usato dagli ucraini dall'età di 13 anni (l'età minima in cui un social network è autorizzato in base alle sue regole) ed è possibile che anche molti utenti di età inferiore ai 13 anni utilizzino la piattaforma, indicando che sono molto più vecchi di quanto non siano in realtà. Questo spiega i salti anomali all'età di 18 e 25 anni.

I metodi di promozione rilevanti di oggi su Instagram e Facebook sono: solo contenuti di qualità che si rivolgono alle varie esigenze del pubblico target, lo incoraggiano a impegnarsi, non solo a vendere; pubblicità mirata; promuovere un prodotto o servizio attraverso leader di pensiero e blogger popolari per il giusto pubblico di destinazione. Gli strumenti di promozione possono anche includere concorsi a premi e concorsi che incoraggiano attivamente il pubblico e aumentano la fedeltà del marchio. La pubblicità su Instagram e Facebook ti consente di segmentare il tuo pubblico in base a criteri come il [4]: genere, età, stato civile; paese e città di residenza; liceo, facoltà, scuola, anno di laurea; poste, aree urbane, stazioni della metropolitana e persino strade; interessi, hobby, film preferiti, musica, libri, giochi e altro ancora. Queste informazioni possono anche essere utilizzate nel processo delle risorse umane, come la rete LinkedIn.

Nessuno strumento analogo nella pubblicità offre tale opportunità per isolare il pubblico di destinazione. Inoltre, si possono aumentare notevolmente l'efficacia delle campagne pubblicitarie: limitando le impressioni temporali, impostando un limite giornaliero per ciascun annuncio; definizione di strategie di promozione "giorno" e "notte"; la possibilità di impostare un numero rigorosamente fisso di conversioni o impressioni in un determinato periodo di tempo. Accesso 24/7 alle statistiche online.

In genere, la scelta di una voce di un'azienda crea un'immagine di una persona specifica con il proprio carattere, emozioni e umore. Al giorno d'oggi, è possibile trovare i seguenti modelli di comunicazione delle aziende con il cliente sui social network: insegnante, compagni di studio, amico/amica, madre, consulente di vendita protagonista, team member, provocatore.

Inoltre, ogni azienda dovrebbe tenere presente che il concetto di SMM dovrebbe rispecchiare pienamente il posizionamento generale e la missione dell'azienda.

C'è sempre un feedback: ogni persona scegliere un'azienda e analizza in modo indipendente le informazioni su Internet. Quindi, occorre studiare l'immagine dei concetti e la responsabilità cosmica di un'azienda che utilizza SMM.

Inoltre, ci sono altri punti problematici di SMM. Gli svantaggi di SMM includono: la necessità di una grande quantità di tempo per ottenere i primi risultati visibili; la necessità di monitorare costantemente la qualità dei contenuti forniti ai clienti; l'incapacità di calcolare accuratamente il budget della campagna pubblicitaria, infatti il costo totale dipende da molti fattori interni ed esterni; la difficoltà di promuovere servizi o prodotti specifici o costosi basandosi solo sulle immagini e le loro descrizioni (ad es. le compagnie di viaggio vendono i loro prodotti mostrando immagini di luoghi bellissimi, ma ciò convince sono spesso le recensioni dei turisti,

piuttosto che la semplice descrizione e illustrazione). Tutte le aziende devono, inoltre, essere più attente a stabilire obiettivi sociali e promuoverli.

References:

1. Rapporto e-commerce: Global 2019 \ \ <https://rau.ua/en/analytics/ecommerce-report-global-2019/https://www.ecommercewiki.org/reports/807/ecommerce-report-global-2019>
2. Jakki J. Mohr, Weighing industry pros and cons from a marketing professor's perspective \ <https://www.ama.org/marketing-news/positives-negatives-marketing/>
3. Instagram in Ucraina. [Risorsa elettronica] // PlusOne Communication Agency. - Modalità di accesso: https://plusone.com.in/insta/instagram_in_ukraine.pdf
4. Centro assistenza Facebook dell'inserzionista \ \ <https://ru-ru.facebook.com/business/help>

MANAGEMENT

Borislav Kolarić

Associate Professor, PhD in Industrial Engineering,
Faculty of management, University Union – Nikola Tesla, Belgrade, Serbia

THE ROLE OF TRUST IN ORGANIZATIONAL CHANGES PROCESS

Abstract. *Modern business requires constant and frequent changes from organizations. In very complex processes of change, trust plays an essential role for the success. Trust as a collective phenomenon is based on shared group interpretations as well as an individual characteristic that is emergent in interpersonal relations. These interactions become very sensitive when, at the beginning of implementation of change, doubt and uncertainty about their significance and context arise. The purpose of this paper is to identify and discuss the significance of organizational trust during the process of managing changes in organizations.*

Keywords: *organizational change, organizational trust, internal communications.*

In scholarly studies, the construct of trust has been conceptualized as operating on cognitive, affective and behavioral levels [8]. As a word in common parlance, trust is a social construction that aids in sensemaking about relationships and decision-making [9].

Trust is generally defined as ‘a psychological state comprising the intention to accept vulnerability based upon positive expectations of the intentions or behavior of another’ [15]. The general definition of trust implies a power difference because the trustee has the possibility of exploiting the trustor’s vulnerabilities [11]. Trust between management and employees finds equilibrium based on reciprocity in the exchange between the two parties. If the reciprocity is weakened, the mutual trust will be challenged. Consequently, when change initiatives create uncertainty and make employees vulnerable, change becomes a challenge to the trust equilibrium [12].

Adabor argues that trust advances as part of an incremental sensemaking process in which each new action of others provides added information on their trustworthiness and influences the future behavior of the trustor [1]. It also implies an expectation that the other share some of the same values or abide by the same rules.

While trust is important for successful organization functioning, it takes on added importance in changing organizations because change tends to add complexity and uncertainty to the organization. Trust is critical to organizations in enabling coordination of activities, risk taking and mobilization of resources into productive activities [7]. It becomes even more critical during a transformational change of organization, when organizations face an increased need for coordination and communication associated with the transfer and learning of new skills [3]. Trust is seen as providing the means for coping with uncertainty in exchange relationships. The greater the uncertainty and vulnerability, the more trust is needed and the harder it is to retain or develop trust.

Organizational change is one context where emotions surface because of the impact of positive and negative outcomes, both tangible and socio-emotional, and the processes that led to them and can be a major contributor to employee commitment or

resistance to change [17]. Lines point out that in times of change issues of trust in management become salient as employees expect or hope that their needs will be considered [10]. Some might expect the outcomes to be positive and that their higher levels of management will take their needs into account. The level of trust therefore becomes a critical factor in influencing how the employees think, feel and act with respect to the current change.

Organizational change frequently implies that organizational members take on new and unfamiliar roles or extending their existing roles. Thus, trust or the expectation that the extra work will be appreciated or repaid in some way, is likely to influence employee's willingness to actively engage in the change process. People need a minimum of trust in their leaders and co-workers in order to provide and receive vital information and in order to comfortably absorb the uncertainty created by organizational change. By expecting the best from someone, we do not have to consider developing contingency plans or safeguarding. Trust thus reduces contracting costs [2].

Major organizational changes expose people to risk and bring attention to interest conflicts - some may stand to gain from organizational change whereas others lose. Thus, organizational change may easily instill organizational members with distrust or cynicism as opposed to trust. Moreover, lack of trust can be a barrier to change because transformational change hinges upon employee involvement, which is difficult to achieve when trust is challenged. Consequently, employee trust in management is important for successful change initiatives [12].

Organizational trust is known as a critical factor in change because of successful completion of the change process [4]. Fear of job security, uncertainty about future situation, facing with new situation and loss of control etc. However, if employees perceive that their organization is a more competent and capable of dealing with any change situation and management also confidence on their employees to face any critical situation which changing process this may be address the importance of employee trust on organization and that show employee readiness towards the organizational change.

Perceptions of the roles of leaders are often pivotal and their trustworthiness is an important element in employees' affective responses to change [18]. Trust in leaders to be an important element of organizational change, either as an antecedent or as a consequence of relationships at work [13]. According to perspective or belief of the follower, the followers are actively seeking cues about the leader's characteristics and it is believed that the drawn inferences have consequences for work behavior and attitudes. The leader's character is important primarily due to the authority of the leader and its possible impact on the follower's ability to achieve his or her goals [6]. Whether leaders gain access to the knowledge and creative thinking they need to solve problems depends largely on how much people trust them.

Managers should be interested in their employees' attitudes because attitudes give warnings of potential problems and because they influence behavior. If managers disregard to do those things distrust will occur. Rich considered that managers are responsible for many duties that have a major impact on employees' job satisfaction, such as performance evaluations, guidance and assistance with job responsibilities, and training [14]. It is believed that when the employees do not trust

their leaders, they are more likely to consider quitting, as they are concerned about the decisions that are made and that these may put them at risk. Employees see managers as trustworthy when they take the time to explain their decisions thoroughly.

Cunningham and McGregor found that honesty and integrity are among the core traits to be consistently associated with trust in leadership [6]. Employees are unlikely to look up to or follow someone whom they perceive as dishonest or who is likely to take advantage of them. When following a leader, people are willing to be vulnerable to the leader's actions if they are confident that their rights and interests will not be abused. Trust may therefore be a psychological state comprising the intention to accept vulnerability based upon positive expectations of the intentions or behavior of another [15]. It hereby follows that risk, independence, and the willingness to accept vulnerability are necessary conditions in all formulations of trust.

Other key qualities of managers related to trust include competence, fairness, and openness [5]. Competence is vital since employees are unlikely to listen to or depend upon someone whose abilities they don't respect. Fairness is important since employees' evaluations of experiences and relationships are influenced by the form of social interaction. It is important that procedures, judgements, and social processes are perceived to be fair in order to feel trust towards the leadership. Openness matters as it is crucial to most employees whether one can rely on the leadership to give the full truth.

Production of trust during organizational change of mutual obligation become central from the perspective of social exchange [16]. In a study focused on trust, justice, emotions and change, Saunders and Thornhill commented that respondents who judged themselves as trusting felt that they were valued and respected by senior management [19]. Hence, trust and trustworthiness modulate the leader's access to knowledge and cooperation. Neves and Caetano have an opinion that trust in supervisors' competence and reliability led to commitment of employees and improving their performances [13]. Open communication, in which managers exchange thoughts and ideas freely with employees, enhances perceptions of trust.

References:

1. Adabor, H. (2005), "Trust as sensemaking: the micro dynamics of trust in interfirm alliances", *Journal of Business Research*, Vol. 58 No. 3, pp. 330-37.
2. Bradach, J. L., & Eccles, R. G. (1989): *Price, Authority, and Trust: From Ideal Types to Plural Forms*. *Annual Review of Sociology*. Vol. 15, 97 - 118.
3. Brockner, J., Siegel, P. A., Daly, J. P., Tyler, T., & Martin, C. (1997): *When Trust Matters: The Moderating Effect of Outcome Favorability*. *Administrative Science Quarterly*. Vol. 42, No. 3, 558 - 583.
4. Buono, A.F. & Bowditch, J.L. (1989), *The Human Side of Mergers and Acquisitions*, Jossey-Bass, San Francisco, CA. Fox, A. (1974). *Beyond contract: Work, power and trust relations*. London: Faber & Faber.
5. Clark, M. C. and Payne, R. L. (1997) *The nature and structure of workers' trust in management*, *Journal of Organizational Behavior*, 18, pp. 205-224
6. Cunningham, J. B. and McGregor, J. (2000) *Trust and the design of work: complementary constructs in satisfaction and performance*, *Human Relations*, December, pp. 1575-1591.

7. Kramer, R.M. (1999): Trust and Distrust in Organizations: Emerging Perspectives, Enduring Questions. *Annual Review of Psychology*. Vol. 50, 569 - 598.
8. Lewicki, R., & Bunker, B. B. (1996): Developing and Maintaining Trust in Work Relationships. In Kramer, R. M., & Tyler, T. R. (ed.): *Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research*. 114 - 139. Sage Publications. Thousand Oaks, CA.
9. Lewis, J. D., & Weigert, A. (1985): Trust as a Social Reality. *Social Forces*. Vol. 63, No. 4, 967 - 985.
10. Lines, R., Selart, M., Espedal, B. and Johansen, S.T. (2005), "The production of trust during organizational change", *Journal of Change Management*, Vol. 5 No. 2, 221-45.
11. Mcknight, D. H., & Chervany, N. L. (2001). Trust and distrust definitions: One bite at a time. In R. Falcone, M. Singh, Y.-H. Tan (Eds.), *Trust in cyber-societies* (pp. 27—54). Berlin: Springer.
12. Morgan, D. E., & Zeffane, R. (2003). Employee involvement, organizational change and trust in management. *International Journal of Human Resource Management*, 14, 55—75.
13. Neves, P. and Caetano, A. (2009), "Commitment to change: contributions to trust in the supervisor and work outcomes", *Group and Organization Management*, Vol. 34 No. 6, pp. 623-44.
14. Rich, G. (1997) The sales manager as the role model: effects of trust, job satisfaction, and performance on salespeople, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25, pp. 319–328.
15. Rousseau, D. M., Sitkin, S. B., Burt, R. S., & Camerer, C. (1998). Not so different after all: A cross-discipline view of trust. *Academy of Management Review*, 23, 393—404.
16. Schriesheim, C., Castro, S. and Coglisier, C. (1999) Leader-member exchange (LMX) research: a comprehensive review of theory, measurement, and data-analytic procedures, *Leadership Quarterly*, 10, pp. 63–113.
17. Smollan, R.K. (2011), "The multi-dimensional nature of resistance to change", *Journal of Management and Organization*, Vol. 17 No. 6, pp. 828-49.
18. Szabla, D. (2007), "A multidimensional view of resistance to organizational change: exploring cognitive, emotional, and intentional responses to planned change across perceived change leadership strategies", *Human Resource Development Quarterly*. 18 No. 4, pp. 525-58.
19. Saunders, M.N.K and Thornhill, A. (2003), "Organizational justice, trust and the management of change: an exploration", *Personnel Review* Vol. 32 No. 3, pp. 360-75.

Snejana Georgieva
Doctoral student
Varna University of Economics

STRATEGIC PR MANAGEMENT AS AN ELEMENT OF MONITORING PUBLICIES AND PROGRAMS

Снежана Георгиева,
Докторант
Икономически университет Варна

СТРАТЕГИЧЕСКО PR УПРАВЛЕНИЕ КАТО ЕЛЕМЕНТ ОТ МОНИТОРИНГЪТ НА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ И ПРОГРАМИ

Abstract. *The investigative problem in the report is due to the discrepancy between the results achieved by the implementation of the principles of the new public management of the innovative public policy dialogue and social innovations in Varna Municipality, as a modern marketing instrument and the needs of society. The polemic is connected with the possibility of creating a model for strategic marketing management at the municipal administrations of big the cities, insuring the development and affirmation of innovative dialogue, in order to successfull implementation of business and public policies. From here - the main purpose of this report - scientific notification is introducing to the readers the theory and practice of monitoring and the evaluation of public policies and programs, not only in Varna Municipality, but also in various public institutions in the country.*

Keywords: *public policy, PR management, PR strategy, content analysis, monitoring and evaluation of public policy programs and programs.*

Резюме. *Изследователският проблем в доклада е породен от несъответствието между постигнатите резултати от прилагането на принципите на новия публичен мениджмънт на иновационния диалог на публични политики и социални иновации в община Варна, като съвременен маркетингов инструмент и потребностите на обществото. Полемиката се свързва с възможността за изграждането на модел за управление на стратегическия маркетинг в общинските администрации на големите градове, осигуряващ развитието и утвърждаването на иновационния диалог, с цел успешно осъществяване на бизнес и публични политики. От тук - сновната цел на този доклад – научно съобщение е да запознае читателите с теорията и практиката на мониторинга и оценката на публичните политики и програми не само в Община Варна, но и в различни публични институции в страната.*

Ключови думи: *публични политики, PR управление, PR стратегия, контент-анализ, мониторинг и оценката на публични политики и програми.*

Българското общество възприема подхода на публичните политики – както в говоренето, така и в действителен институционален план, като част от процесите на административна реформа. Това, което не може да се промени непосредствено и съответно изисква време, е промяната в културен план.⁷

В доклада „публична политика“ се използва като най-общ термин, означаващ система от принципи и насоки за действия, ориентирани към

⁷ Томова, Т., Предизвикателствата за инструменталната рационалност на публичните политики, Публични политики.bg, Брой 2 / Май 2018

постигането на определени цели с помощта на определени средства, и често в рамките на определено време, които се разработват и осъществяват от държавни или наднационални органи, разполагащи с политически, законодателни, изпълнителни и финансови правомощия.

Връзките с обществеността в публичния сектор не са само дейност по управление на информацията, свързана с публичния имидж на известни или публични личности, организации и програми. Разработването и осъществяването на публични политики и програми е сложен и многоаспектен процес, протичащ през различни фази, които най-общо включват: Стратегическо планиране, разработване на политиката и програмите за нейната реализация, прилагане на политиката и програмите и мониторинг и оценка.

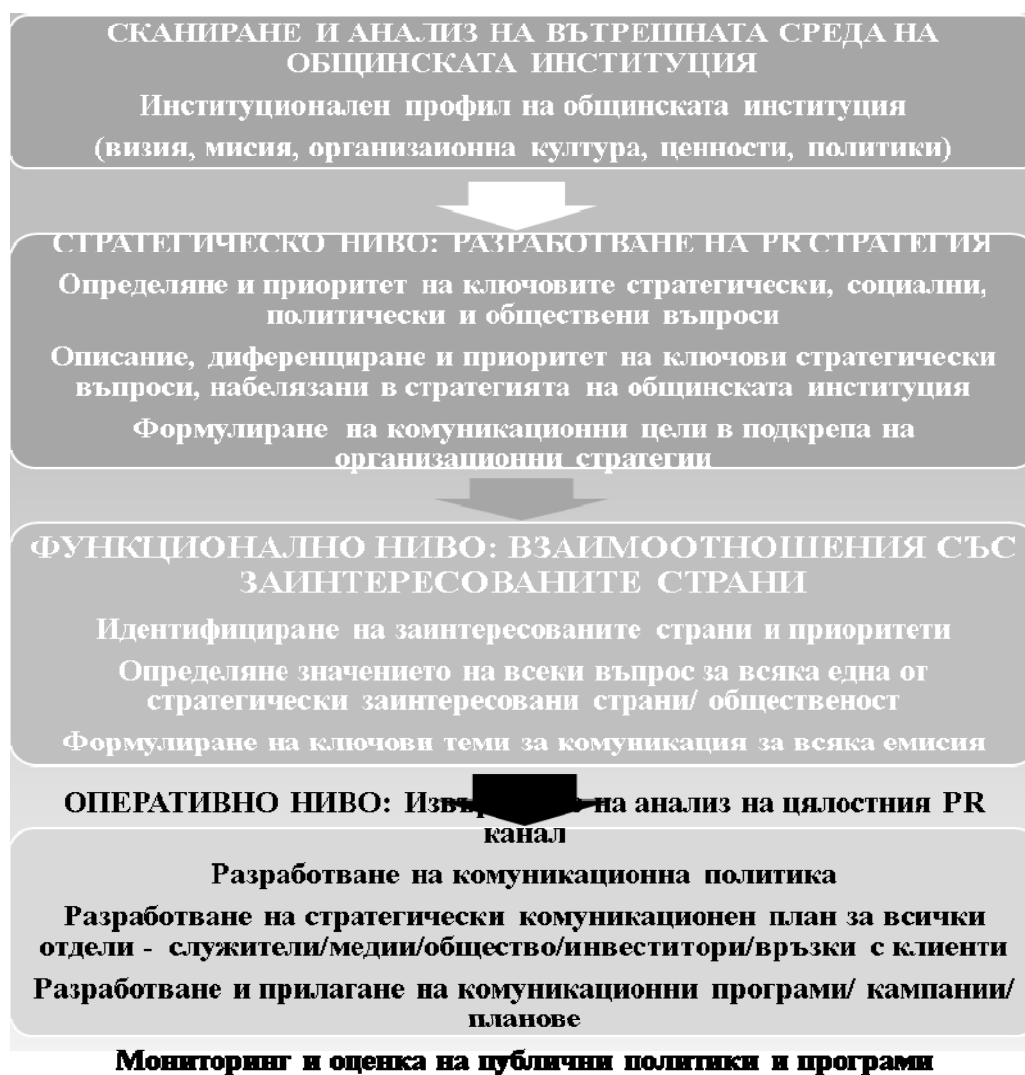

Рис. 1. Модел за съчетание на PR стратегията със социалната политика

Разпространяването на информация за предстоящи общински програми и проекти сред целевата група и сред по-широка общественост е важен елемент от цялостната PR дейност на общинските администрации. Популяризирането на всеки конкретен проект/програма е и популяризиране на дейността на самата общинска администрация като цяло, и в най-общ план - и на общинските публични политики, чрез конкретни дейности. Какво означава популяризиране

на общински проект/програма чрез конкретни дейности? Най-общо казано, касае се не за някаква идеологическа пропаганда, а възможност да се асоциират положителните резултати с тази идея. Важно е да се включат и средства за масова информация и конкретно представителите на целевата група при популяризиране на проекта.

Основен проблем при разработването на политики е, че при създаването на политики те не винаги са достатъчно добре консултирани и разработвани в тясно взаимодействие със заинтересованите страни. Необходими са активни, целенасочени и добре фокусирани консултации със съответните целеви групи и като цяло - задълбочена и дългосрочна работа с обществото, така че разработваните политики да бъдат припознавани като обща задача.

Изброените обстоятелства налагат да се разработи PR стратегия, която е свързана с иновативно и концептуално с комуникационната политика, с анализи и общите цели на организацията ⁸. Наличието на стратегия улеснява решенията, свързани с тактическото реализиране на PR активностите. PR стратегията е неразделна част от цялостната публична политика на общинската институция ⁹.

Добре обмислената PR стратегия дава отговор на важни въпроси като: Какво ще представлява медийната кампания? Какви цели ще преследваме чрез медийната кампания? и др. Предлагаме модел за съчетание на PR стратегията със социалната политика на една общинска администрация с акцент върху организационните елементи в нея и етапите при реализирането ѝ.

PR общинските специалисти следва да формулират целите на PR стратегията ¹⁰. Конкретни цели могат да станат:

- привличане на граждани и бизнеса към нововъдена политика/програма;
- информиране на настоящите и потенциалните потребители за прилагането на нова общинска политика;
- информиране на настоящите и потенциалните потребители за начало на изпълнение ;
- уреждане на конфликта поради некачествени продукти, промишлени аварии и др.

Основен компонент на оценката на публичните политики/програми е социалният анализ. Той трябва да се осъществява от Пъблик афеърс специалистите в общинската администрация с ангажиране на заинтересованите страни, като се вземат предвид техните потребности и интересите им, които се засягат. Социалният анализ дава възможност да се оценят последиците и рисковете на дадена политика/програма, да се смекчат неблагоприятните последици от тяхното осъществяване, да се увеличи капацитетът на институциите, организациите и социалните групи, които осъществяват

⁸ Под PR-стратегия се разбира план за действие, който е насочен към популяризиране на продукт – политика/проект/социална програма, компания или лице, чрез работа с целевата аудитория. Тя има цели, очаквани резултати и система за оценка на тях, бюджет и срокове.

⁹ Необходимо е да се направи уточнение, че при формулирането на стратегията не могат да се предвидят всички възможности, които ще се появят в бъдеще.

¹⁰ Ако не е формулирана конкретна цел, няма да бъде възможно оценяване на ефективността на всяко въздействие върху целевата аудитория и да се проследят промените в общественото мнение.

политиката/програмата или са повлияни от тях. Анализът на заинтересованите страни има ключово значение за разбиране на социалния и институционалния контекст за осъществяването на една политика или програма. Заключениета от този анализ могат да дадат съвременна и изпреварваща информация за това: кои са целевите групи и засегнатите страни от политиката/програмата (в положителна или отрицателна насока); кой може да повлияе върху политиката/програмата (в положителна или отрицателна насока); какви хора, групи от хора или институции трябва да бъдат привлечени при реализацията на политиката/програмата и по какъв начин да стане това; способностите и капацитетът на кои от участниците е необходимо да бъдат повишени и усъвършенствани, за да се гарантира тяхното пълноценно включване при осъществяването на политиката/ програмата.

Одитът на изпълнението, извършван от Пъблик афеърс специалистите в общинската PR служба, се основава на взетите решения или поставените цели, като следва да се фокусира върху отчета на прозрачността върху дейностите по съответните политики/програми на общинските и държавните институции, които ги реализират. Оценката на показатели (benchmarking) следва да се основава на система от критерии и индикатори, чрез която се осъществяват мониторинг и оценка на ключови обществени цели, политики и програми, а именно: измерване степента на реализация на публични политики и програми и постигането на ключови обществени цели; осигуряване на прозрачност за работата на публичните институции и реализиране принципите и практиките на доброто управление.

В съвременния свят все повече послания се конкурират за вниманието на различни целеви групи. Достигането на точната информация до конкретната целева група в подходящия момент и по подходящ начин е основната цел на комуникационната стратегия. Общинските администрации следва да изградят механизми за съвместно изпълнение на стратегическите цели, тъй като често се разработват отделни документи, проекти и инициативи, които не винаги са синхронизирани помежду си. Налице е необходимост от изготвяне и прилагане на комуникационна стратегия в общинските администрации, с акцент върху някои особености на PR стратегията и представяне на план за нейното изграждане. Наличието на стратегия улеснява решенията, свързани с тактическото реализиране на PR активностите. Това налага разработването на PR стратегия от всяка уважаваща себе си общинска администрация, която е свързана с иновативно и концептуално с общите цели на публичната организация.

Литература:

1. Kutlipq, S, A. Senyur, G. Bruum, Efektiven PR, Sofia, Roy Komunikeihunq 1999
2. Noncev, A., Monitoring I oцена na publicni politiki I programi, (<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sofia/07776.pdf>)
3. Tomova, T., Predizvikatelstvata za instrumentalnata razionalnost na publicnite politiki, publicni politiki.bg, 2 / 5. 2018
4. Reitbergesen-McCracken J. and D. Narayan, Participation and Social Assessment Tools and Techniques, IBIRD/World Bank, Washington, 1998

MARKETING

Snigir B.L.,

student of the Marketing Department of the Institute of Economics and Management

Kutlina I. Yu.,

Ph.D. Associate Professor of Marketing, Institute of Economics and Management

Open International University of Human Development 'Ukraine'

ENTERPRISE MARKETING COMPLEX

Снігір Б. Л.,

студент кафедри маркетингу Інституту економіки та менеджменту

Кутліна І. Ю.,

к.т.н. доцент кафедри маркетингу Інституту економіки та менеджменту

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ

МАРКЕТИНГОВИЙ КОМПЛЕКС ПІДПРИЄМСТВА

Abstract. *The peculiarities of formation of marketing strategy as a component of enterprise marketing complex are considered. Methodical techniques of strategic analysis of enterprise activity are analyzed in order to build effective marketing strategy of the enterprise. The problems of building a marketing strategy at enterprises are identified and the measures of their leveling are outlined.*

Keywords: *marketing complex, marketing strategy, strategic analysis, marketing information, competitive environment*

Анотація. *Розглянуто особливості формування маркетингової збутової стратегії як складової комплексу маркетингу підприємства. Проаналізовані методичні прийоми стратегічного аналізу діяльності підприємства з метою побудови ефективної маркетингової стратегії підприємства. Визначено проблеми побудови маркетингової стратегії на підприємствах та окреслено заходи їх нівелювання.*

Ключові слова: *маркетинговий комплекс, маркетингова збутова стратегія, стратегічний аналіз, маркетингова інформація, конкурентне середовище*

Комплекс маркетингу – це сукупність маркетингових інструментів і методів, що використовуються підприємством для досягнення його ринкових цілей [1]. Однією зі складових комплексу маркетингу підприємства є маркетингова стратегія.

Стратегія маркетингу є елементом стратегічного набору серед функціональних стратегій, що визначає параметри для обґрунтування інших стратегій: виробничої, фінансової, кадрової тощо. Разом з тим, стратегії вищого рівня визначають загальну маркетингову стратегію підприємства.

Основними проблемами створення маркетингової стратегії на підприємствах є: неефективна інфраструктура; відсутність чіткої політики держави; нестача маркетингової інформації; недостатній досвід торгівлі в умовах ринку. Існує ряд особливостей, які необхідно враховувати, при розробці маркетингової стратегії:

1) команда працівників відділу маркетингу повинна включати фахівців теоретичної, практичної та наукової сфер діяльності (представник НДІ, університету, дослідної станції);

2) поетапність створення: прогноз, визначення напрямку діяльності для кожного підрозділу, контроль і коригування з урахуванням змін середовища;

3) прогнозування результатів на основі сучасних методів (SWOT, ABCD, PERT, GAP аналізи) з розробкою трьох варіантів: оптимістичний, песимістичний і найбільш ймовірний;

4) формування діяльності виходячи з етапу життєвого циклу підприємства і продукції.

Функціонування підприємств в ринкових умовах об'єктивно потребує стратегічної орієнтації та перспектив адаптації до постійних змін як у внутрішньому так і в зовнішньому конкурентному середовищі, здобутті переваг у виробництві якісних, доступних за ціною товарів, оперативного аналізу та формування маркетингових збутових стратегій.

Стратегічний підхід до збутової діяльності припускає розробку цілей та стратегій у сфері збуту і програм їх досягнення. При цьому саме маркетингові збутові стратегії визначають напрями щодо удосконалення ефективності збутової діяльності та подальшого розвитку підприємства.

Формування маркетингової збутової стратегії підприємства є найважливішим завданням його функціонування на перспективу. Підприємствам в умовах жорсткої конкуренції та ситуації, що швидко змінюється, доводиться не тільки зосереджувати увагу на стані внутрішнього середовища підприємства, але й розробляти довгострокову політику, яка дозволяла б їм вести діяльність адекватно до зовнішніх змін.

Вихідним пунктом у здійсненні стратегії збуту є його цільове спрямування. Стратегічна мета збуту визначає межі та сфери збутової діяльності підприємства і встановлюється на основі приведення можливостей підприємства у відповідність із зовнішнім середовищем, з ситуацією на ринку. При визначенні цілей збуту стратегічного рівня потрібно враховувати можливості та способи розширення свого цільового ринку, напрями і шляхи поліпшення діяльності, результати пошуку нових сфер діяльності на основі наявної інформації про прогнози ринкової кон'юнктури.

Методика формування маркетингової збутової стратегії підприємства базується на певній сукупності загальнонаукових і прикладних методичних прийомів. До першої категорії належать ті прийоми, які ґрунтуються на методі філософії або, точніше логіки. Ці методи і прийоми є універсальними; вони можуть застосовуватися у будь-якій сфері економіки.

До прикладних методів належать ті, що стосуються стратегічного аналізу діяльності підприємства: аналіз основних компетенцій і основних можливостей; аналіз вектора зростання; ЕТОР - аналіз - аналіз загроз зовнішнього оточення; SWOT-аналіз - аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз; SPACE-аналіз - оцінка стратегічної позиції; PIMS-аналіз - впливу ринкової стратегії на прибутки; порівняльний аналіз «цілі - план - факт - оптимізація - відхилення»;

матриці - зростання, привабливість галузі, спрямованої політики; причинно-наслідковий аналіз.

Для вибору обґрунтованої маркетингової збутової стратегії необхідно використовувати сукупність наукових підходів: системного, ситуаційного та інтеграційного.

Для розробки стратегій недостатньо відзначати вплив тих чи інших факторів середовища [2]. Щоб забезпечити виживання підприємства у довгостроковій перспективі, необхідно прогнозувати тенденції розвитку можливостей і загроз. На багатьох підприємствах при застосуванні SWOT-аналізу широко використовують регресивний, варіаційний, дискримінантний, факторний та кластер-аналіз. Необхідність обробки великих масивів інформації зумовлює застосування різних статистичних методів аналізу даних: одно- й багатофакторні, описові та індуктивні методи, методи аналізу залежностей і методи аналізу взаємозв'язків.

Застосування того чи іншого методу залежить від рівня планування залежних і незалежних змінних, а також змісту явища чи проблеми, що є об'єктом аналізу. Якість проведеного аналізу забезпечує достовірність побудованих прогнозів на його основі.

Література:

1. Angell, R. L., & Kraemer, J. R. (2017). U.S. Patent No. 9,685,048. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office.
2. Key, T. M., & Czaplewski, A. J. (2017). Upstream social marketing strategy: An integrated marketing communications approach. *Business Horizons*, 60(3), 325-333.

PSYCHOLOGY, PEDAGOGY, EDUCATION, PHILOSOPHY AND PHILOLOGY

Mahira Huseynova

Doctor of philological sciences, Professor, Dean of the Faculty of Philology,
Azerbaijan State Pedagogical University, Baku, Azerbaijan

MODALITY IN THE SYNTAX OF AZERBAIJANI AND ENGLISH LANGUAGES

Abstract. *The modal words that signify the degree of attitude towards reality, emotional reaction to certain ideas, results and continuity, likeness and comparison, etc. in the creation of the text have a great role. Modal words expressing these meanings are active in the creation of micro-texts in both Azerbaijani and English.*

Modal words serve to connect micro-texts in several ways: to connect between text components, words of the text, and independent phrases within the text; becomes a link between both sentences and large texts. In the case of a particular group, the syntactic features of modal verbs in English have not been studied in a comparable aspect with the Azerbaijani language, and no successful translation of these verbs, various expressions of auxiliary words, has been provided.

The article analyzes modal words that have an ancient history in both Azerbaijani and English in terms of expressions and clear relationships. In addition, the focus of the article is on the fact that modal words are concentrated around the concepts of necessity and possibility, and the fact that modal meanings can replace rich enrichment, depending on context, structure and meaning of the sentence, and how refined thinking can be interpreted.

Keywords: *modal words, syntax, modal verbs, function, category*

Introduction (actuality 0.5 page). Modal words and modal verbs in the Azerbaijani and English languages are chosen as a special group. Modal verbs, which represent a special sequence of lexical-grammatical means of English, meanwhile (have a certain lexical meaning) and function as auxiliary words. (It has the function of the phrase predicative in the sentence). Modal words in Azerbaijani have no morphological signs. It is the meaning and syntactic function of the word that defines the grammatical nature of the modal word. Modal expressions have the need to express the necessity and probability. Syntactically modal words act as parenthesis in sentences. This is what distinguishes modal words from particles, conjunctions and postpositions. The materials in English and Azerbaijani are proof of the urgency of the study of modal words for the first time.

The purpose of the topic. The main purpose of writing the article is to provide an analysis of modal words in English that have an ancient history in terms of expressions and clear relationships. Also, the focus of the article is on exploring the modal words around the concepts of necessity and possibility, and the fact that modal meanings can replace rich gamma and as a means of explaining subtle shades of thought depending on the context, structure and meaning of the sentence.

Level of theme development (review of published sources in recent years).

It should be noted that the problem of syntactic modality in Azerbaijani linguistics has been interpreted in writers' works like "Structural and Semantic Study of Modality in English and Azerbaijani" (Comparative-typological study) (1, 79-81)

by F. Jahangirov, "Predictability and Modality in Azerbaijani and English (based on materials of Azerbaijani and English languages) (2, 18-19) by E.Abbasova, "Comparative study of modality intonation in English and Azerbaijani" by M.Muslimova (3,8-13), "Modularity as a semantic-grammatical category in multisystem languages (based on English and Russian languages) synopsis for the degree of candidate of philological sciences. Baku, Azerbaijan University of Languages "(4, 14-16) by S.Alakbarzade, "Subjective and Appraisal Modality in the Structure of the Literary Text" (5, 18) by R.Ismayilova, "Structural and Semantic Study of Modality in English and Azerbaijani Linguistics" by Y. Karashova and the result was that modular words in syntactically English tend to be auxiliary words and cannot be an independent member of the sentence. They work together with infinitives, but together with them create complex module information (in English, they call this module compound predicate)".

Modal words expressing a certain attitude to the thought expressed in both Azerbaijani and English are expressive of the material attitude in different ways, as one of the means of structurally linking the components of the texts, and as a linguistic category, it brings the level of reality to the said facts and events. Relationship to reality in both oral and written speeches of the Azerbaijani language can occur in three basic ways - real, necessary and probable. Q. Maharramli also correctly points out that the modality of text sentences is directly related to the accuracy, validity, and probability of the expressed content. A.N. Kononov's ideas about modality, which serve to create a broader prediction, are of particular interest, and this great turkologist notes that the functional load of modal words in the structural-semantic formation of the text is considerable. However, it would be wrong to consider modality purely morphological category. In this regard, the Azerbaijani linguist A.Abdullaev writes that modal words that play a significant role in the creation of the text are emotional responses to certain ideas, results and continuity, similarities and comparisons. Modal words that express these meanings act as an actuator in the formation of micro-texts in the Azerbaijani language. Modal words can combine sentences that create text and form several invariants of the text.

Modal words serve to connect micro-texts in several ways: connect components between text components, words and independent phrases within the text: it becomes a link between both sentences and large texts. For example: Gulmira thought that her future spouse would allow unacceptable shortcomings. Surely she was right. But it was necessary to act logically and with thinking over. Of course, Gulmira understood this well.

Presentation of the main text. One of the trends observed in the development of Azerbaijani and English syntax is modality, and this tendency, influenced by the spoken language, plays an important role in the views of both languages. The modality studied in Azerbaijani and English, mainly within the context of "modal words", serves as a link between sentences in both written and spoken speech. O.S. Akhmanova who explains modesty in the light of what the speaker has to say (to tell) and the content of the statement to the reality, rightly points out that modality can be expressed in various ways - lexical, grammatical ways (verb pictures, modal verbs, intonation, etc.) (6, 286-287). Consequently, modality is, above all, "a logical relation to the existing one" (3, 38).

It is clear that each phonetic, lexical, grammatical category has a specific function in the language, and in this respect, the syntactic categories are no exception. Thus, the verbs that are means of expression of predicate are, in a broad sense, the means of expression of the category of tense. The category of voice refers to plot and object attitude, the category of case refers to item and spatial relationships, possessive case refers to possessiveness, and mood expresses the category of modality.

In a conversation, information about a particular event, thing, or business is different for some reason. No matter how different these data are, they are combined into three groups. Therefore, the judgments put forth by the speaker present themselves in three forms. Imagine talking to a man returning from a trip to England. In this case the following judgments are possible:

He is coming from England today.

He may come from England today.

He has to come from England today.

The predicate of the preceding sentences is distinguished both in form and in meaning. Thus modality means differences in meaning and form in sentences. "Therefore, the word mood is often written in the linguistic literature before the word modality. This word comes from the Latin word *modalis* and is used in different languages in different ways: (*modalis* - Russian, Azerbaijani *modallıq*)" (4, 461).

Modal words and especially modal verbs in English are different from other verbs which are not independently processed, cannot express a particular movement or situation, they simply express the modality of that action or situation, that is, the attitude of the speaker to that action and situation (5, 145).

The linkages in this text are undoubtedly, but, of course, that the speech acts express the attitude of the speaker to the objective reality and the attitude of the image to his own opinion. These types of words do not only represent modality, but also play a role in the formation of speech acts, providing semantic and grammatical dependence. F. Janahirov writes that the category of modality is one of the most important language events that provide communication in various systems. This category covers many issues, ranging from language expression plan to its content plan, from language naming to its expressive (communicative) function, and it is impossible to avoid an interesting classification in this scientist's research, and the researcher can use the material for different language families. The attitude of this opinion to the research is organized as follows:

- affirmative or denial modality;
- objective or subjective modality;
- True or False (False) Modality;
- real or unrealistic modality;
- desirable and undesirable modality;
- probable or unlikely modality;
- Necessary or unnecessary modality;
- Important or insignificant modality;
- time modality;

In addition to the above, there are several more groups of subjective modality:

- those expressing confidence or insecurity;
- those expressing certainty or uncertainty;

— those expressing expressiveness, empowerment or weakness (6, 10).

The semantics of this modality in English is consistent with the above groups. Models of modality in Azerbaijani and English are parenthesis and modal words. A. Smirnitski takes the parenthesis and modal words in English as expressive means of modality and shows that these words in all cases indicate the attitude of the speaker to the expression.

The verbs expressing modality in the English language are mostly infinitive and reflect the possibility, impossibility, realism, importance, necessity and other aspects of the action. There are a number of features that distinguish modal verbs from other verbs. The first is that the grammatical properties of modal verbs in English are limited and often do not have the main grammatical character. For example, unlike other verbs, modal verbs do not accept the third-person figure *s* in the unknown form of the present. In addition, they do not have the infinitive and analytical forms. O. Musayev notes that for this reason, modal verbs in English are also called defective verbs.

In the Azerbaijani language, verb that serve as expressions of modality have some aspects that approach and move away them from each other because of their modality. The closeness of future form of the Indicative Mood and the Imperative Mood arises the necessity of modularity.

The modality expressed in verbal predicate sentences, may vary depending on the speaker's wishes. Again, certain words are still used. Take, for example, Perhaps, they are very nervous today ; Maybe I won't be able to come today and so on.

In these sentences, modality was created with the help of words, maybe and perhaps words. More precisely, the actual modality in the verbal predicate has become a probability modality .

Y. Karashova writes that modal verbs present themselves in modern English in standard sizes. The scientific analyzes carried out suggest that modal verbs are "abnormal" and "incomplete." That is why they are called "unfinished". Researchers explain the incompleteness of their forms mainly because of the origin of these verbs and also their semantic-syntactic properties. The fact of inadequacy is explained by the absence of the third person - figure, the imperative mood, infinitive, gerund and participle (5, 4).

The meanings given by modal verbs are usually grouped around two concepts - the concept of importance and possibility. Depending on the context, the generalized meanings of the possibilities, the importance, and the need in the speech are rich in modal meanings that are often used- from necessity to probability, (must, ought, should) from real possibility to uncertainty and doubt (can, may), and, in some cases, a modal lexical meaning of weakening effect is obtained (should, may).

The verbs **may** and **should** are usually used in clauses instead of the previous conjunctivitis. **Should** gives either the necessity or the possibility shade to the predicate of the main sentence. In the weakened sense, infinitive combinations provide modal verbs with instructions, advice, and assurances of different expressions (5, 7).

Result. In conclusion, we can say that modal words in Azerbaijani and English aim at subjectively evaluating the transmitted facts, in addition to the ability to

determine the logical basis of the nature of action and the nature of the relationship between its subject and thus have both logical and expressive-emotional functions.

References:

1. Cahangirov F. Structural-semantic study of modality in English and Azerbaijani languages (comparative-typological study). Baku, 2005, 205 p.
2. Abbasova E. Predictability and modality in Azerbaijani and English (based on materials of Azerbaijani and English languages). Ph.D. thesis of thesis submitted for the degree of the doctor. Baku, Institute of Linguistics named after Nasimi of ANAS, 2011, 21 p.
3. Zekiev M.Z. Actual problems of complex sentences in Turkic languages. Soviet Turkology, Baku, 1983, No. 3, pp. 11-15
4. Alekberzade S. Modality as a semantic-grammatical category in distinctive languages (based on English and Russian languages). Abstract for the degree of candidate of philological sciences. Baku, Azerbaijan University of Languages, 2007, 21 p.
5. Modern Azerbaijani language. Volume II Morphology. Baku, Science, 1980, 510s.
6. Akhmanova O.S. Dictionary of linguistic terms. M., Science, 1966

Enida Kume

Asoc. Prof. Dr.

Ministry of Education, Youth and Sports, Albania

Part-time lector: Department of Sociology, Faculty of Education,

University “Aleksandër Moisiu”, Durrës, Albania

STUDY ON JOB SATISFACTION AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS IN PUBLIC ELEMENTARY SCHOOLS IN ALBANIA

Abstract. *Job satisfaction and work motivation are the most widely discussed issues in organizational behaviour and Human Resource Management. The present study has investigated the relationship between job satisfaction and work motivation among the public elementary school teachers in Albania. The sample of 285 teachers was taken for this study. Two questionnaires one for job satisfaction and another for work motivation have been used. Each questionnaire consists of 10 questions and all are 5-point Likert scale*

The job satisfaction and work motivation are evaluated at the average level, respectively 36 and 34 score. The study shows a positive and significant correlation between job satisfaction and work motivation ($r=+0.64$, $p<0.01$) i.e., motivation increases with increase in job satisfaction and vice-versa. The relationship appears to be only as a tendency in case of the teachers aged <30 years old and no significant in case of the teachers that have working experience up to 10 years in elementary schools ($p>0.05$), while for teachers working more than 10 years was founded a significant relationship ($r=+0.68$, $p<0.001$).

To increase the work quality of the teachers in public elementary schools it is necessary to improve the conditions for increasing the job satisfaction. As a result, job motivation will also increase.

Key words: *job satisfaction, work motivation, teacher, elementary school.*

INTRODUCTION

Job satisfaction has been defined as an emotional reaction to the work situation (Ilham, 2009; Locke, 1969, 1976; Tasnim, 2006; Smith, 2007). Smith (1955) suggested that “job satisfaction is the employee’s judgment of how well his job on the whole is satisfying his various needs”. According to Akhtara Sh. N. et al. (2010) “Job satisfaction is the favorable or unfavorable subjective feeling with which employees view their work. It results when there is congruence between job requirement, demands and expectations of employees”. Perhaps the best-known definition of job satisfaction is Locke’s contention that “job satisfaction is a pleasurable or positive emotional state resulting from an appraisal of one’s job or job experiences” (Locke, 1976).

Campbell and Pritchard, (1976) defined work motivation in terms of a set of independent/dependent variable’s relationships that explains direction, aptitude, and persistence of an individual’s behavior holding constant effects of aptitude, skill and understanding of the task, and the constraints operating in the environment. Steers, R. Porter L. (1991) defined work motivation as that which drives and sustains human behavior in working life. According to Muchinsky (1993) work motivation is the individual’s desire to demonstrate the behavior and reflects their willingness to expend effort. Pinder (2008) described work motivation as a set of internal and external forces that initiates work related behavior and determines its form, direction, intensity and duration.

Job Satisfaction and Work Motivation have a great impact on the performance of an employee as well as the organization thus, the study of relationship between these two variables unarguably becomes a topic of prime importance and of great interest for study and further research (*Singh, S. K.; Tiwari, V. 2011*). The relationship between work motivation and job satisfaction is very important. Job satisfaction and work motivation are intimately related to each other (*Sharma, U.1991; Lather, A.S.; Shilpa J.Sh. 2005; Afshan Anees 2013*). *Mittal. Jai Prakesh* (1992) in one his study revealed that the teacher's motivation to work was significantly related to job satisfaction. *Luthan* (1988) asserts that motivation is the process that arouses energies, directs and sustains behavior and performance. That is, it is the process of stimulating people to action and to achieve a desired task. *Popoola. S.O* (2007) reveals that a correlation exists between perceived motivation and job satisfaction.

According to *Singh, S.K. et al. (2011)* "One way of stimulating people is to employ effective motivation, which makes workers more satisfied with and committed to their jobs"

AIM AND OBJECTIVES

The aim for this study examined the relationship between Job Satisfaction and Work Motivation of the teachers in public elementary schools. The objectives of the study are:

- To evaluate the relationship between Job Satisfaction and Work Motivation
- To explore the effects of age and the work experience on the relationship between Job Satisfaction and Work Motivation

HYPOTHESIS

-There is no significant relationship between Job Satisfaction and Work Motivation

-Relationship between Job Satisfaction and Work Motivation remains unaffected of the age of the employees.

-Relationship between Job Satisfaction and Work Motivation remains unaffected of the work experience of the teachers.

METHODOLOGY AND RESEARCH DESIGN

The study is a descriptive research that relies on primary data collected from interview of 285 teachers in public elementary schools.

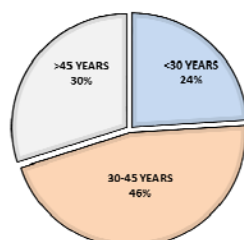

FIGURE. NO. 1 PERCENTAGE OF THE RESPONDERS BY AGE

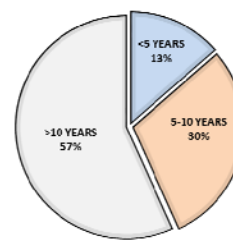

FIGURE. NO. 2 PERCENTAGE OF THE RESPONDERS BY WORK EXPERIENCE

Two questionnaires one for job satisfaction and other for work motivation have been used. Each questionnaire consists of 10 questions and all are 5-point Likert scale. The responder has to tick any one from the 5-point responses ranging from 1 to

5. Thus each individuals score will range from a maximum of 50 to a minimum of 10 points.

The sample consisted of 285 teachers in public elementary schools. The samples characteristics showed in Fig. 1,2.

Excel has been used to process and analyze the data. Statistical parameters like mean, standard deviations was estimated. To identify the relationship between job satisfaction and work motivation the Pearson coefficient of correlation and linear regressio has been estimated.

RESULTS

The mean value and standard error of variables-job satisfaction and work motivation are shown in Table 1.

Table 1

Mean score and standard error

	Mean score $\pm$ std.error*						
	Total	Age (years)			Work experience (years)		
		< 30	30-45	>45	<5	5-10	>10
Job satisfaction	36.6 $\pm$ 0.92 ^a	31.2 $\pm$ 1.01 ^a	38.5 $\pm$ 0.78 ^a	40.2 $\pm$ 0.95 ^a	34.2 $\pm$ 0.95 ^a	36.1 $\pm$ 0.82 ^a	37.9 $\pm$ 0.97 ^a
Work motivation	34.7 $\pm$ 0.78 ^a	29.3 $\pm$ 0.73 ^a	35.7 $\pm$ 0.82 ^b	36.3 $\pm$ 0.75 ^b	30.9 $\pm$ 0.81 ^b	35.6 $\pm$ 0.76 ^a	36.1 $\pm$ 0.72 ^b

*Mean score in the same column that have different letter are statistically different ($p < 0.05$)

The main score of job satisfaction and work motivation are different to teachers with different ages and different working length experience. As a rule, older and more experienced teachers are more satisficed and more motivated than others.

Referring to the whole sample the difference between mean score of job satisfaction and work motivation is not significant ($p > 0.05$). The significant difference ($p < 0.05$) it is only observed in the case of teachers older that 30 years and teachers who have less than 5 years of work experience or more than 10 years.

Table 2

Pearson coefficient of correlation of job satisfaction and work motivation

	Job satisfaction						
	Total	Age (years)			Work experience (years)		
		< 30	30-45	>45	<5	5-10	>10
Work motivation	+0.64 ^{**}	+0.12 ^{NS}	+0.71 ^{***}	+0.51 ^{**}	+0.21 ^{NS}	+0.19 ^{NS}	+0.68 ^{***}

*** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$; ^{NS} $p > 0.05$

Referring to the estimated value of Pearson coefficient of correlation ($r = +0.64$) it is evident that there is a high and positive correlation between job satisfaction and work motivation. It indicates that the motivation of teachers increases with the increase in the Job Satisfaction level and vice-versa. This relationship appears to be only as a tendency in case of the teachers aged <30 years old and is no significant in case of the teachers that have the work experience up to 10 years in elementary schools ($p > 0.05$). The relationship between job satisfaction and job motivation is more apparent and significant ($p < 0.001$) in the case of teachers aged 30-45 years ($r = +0.71$) and those who have more than 10 years of working experience ($r = +0.68$).

The result of the regression analysis that was carried out to examine the type of relationship that exists between Job Satisfaction (JS) and Work Motivation (WM) is the following:

$$WM = 16.034 + 0.512 JS$$

The coefficient of determination is $R^2 = 0.41$, thus 41% of the variation in the values of work motivation is affected by the variation of the job satisfaction and the rest may be depending on some other factors which are not part of the study.

CONCLUSIONS

A strong positive correlation between Job Satisfaction and Work Motivation of the teachers in public elementary school was identified. The linear relationship between them indicates that the values of work motivation increases with increase in the values of Job satisfaction and vice-versa.

The relationship between Job Satisfaction and Work Motivation varies depending on the age and the teacher's work experience. A strong relationship was identified in case of teacher aged 30-45 years and those who have more than 10 years of working experience.

References:

1. Afshan Anees (2013) A Comparative study of Job Satisfaction of Teacher Educators working in Public Funded Institutions in Relation to their Work Motivation. Excellence International Journal of Education and Research (Multi- subject journal) Volume 1 Issue 3.
2. Akhtara, Sh. N., Hashmib M. A., Naqvic, S.I.H. (2010) A comparative study of job satisfaction in public and private school teachers at secondary level. Procedia Social and Behavioral Sciences 2 (2010) 4222–4228
3. Campbell, J.P., & Pritchard, R.D. (1976). Motivation theory in industrial and organizational psychology. In M. D. Dunnette (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 63-130). Chicago: Rand McNally.
4. Ilham Dahir Sheikh Mohamoud (2009). The role of work motivation on employee performance. Master's thesis. University Utara Malaysia, Kedah
5. Lather, A.S.; Shilpa Jain, Sh. (2005) "Motivation and job satisfaction a study of associates of public and private sector. Delhi business review x vol. 6, no. 1
6. Locke, E.A., (1969), "What is job satisfaction", Organizational Behavior and Human Performance, Vol. 4, Iss. 4, pp. 309-336.
7. Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. In M. D. Dunnette (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 1297–1349). Chicago: Rand McNally.
8. Luthan. F (1988). "Organizational behaviour."8th Edition, McGraw- Hill. New York
9. Mittal, Jai. Prakesh. (1992). "An exploratory study of teacher motivation to work and its relationship with organizational climate of school. 5th survey of Educational Research, 1988-1992, Vol 2, p-1458
10. Muchinsky, Paul M, 1993. Psychology Applied to Work, (Fourth Edition), Brooks Cole Publishing Company, New York
11. Papoola. S.O. (2007). "Work Motivation, Job Satisfaction and Organizational Commitment of Library Personal in Academic and Research Libraries in Oyo state". Nigeria library philosophy
12. Pinder, CC. (2008). Work motivation in organizational behavior. (2nd ed.). New York: Psychology Press

13. Singh, S., Tivari V. (2011) Relationship between motivation and job satisfaction of the white collar employees: a case study. Vol. VII, No. 2; <https://www.researchgate.net/publication/>
14. Smith, W.A, (1955), "Ancient Education" philosophical library, New York:, Vol 12
15. Smith, T. (2007). Job Satisfaction in America: Trends and Socio-Demographic Correlates. Chicago: NORC
16. Steers, R. M., & Porter, L. W. (Eds.) (1991). Motivation and Work Behavior (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
17. Sharma, U.(1991) Measurement of teacher effectiveness and its relationship with job satisfaction and attitude towards the profession". Trends in Education, Vol. XXII (2),
18. Tasnim, Sh. (2006) Job Satisfaction among Female Teachers: A study on primary schools in Bangladesh. PhD thesis. University of Bergen, Norway.

Aysel Shukurova

Teacher at the department of Language Training

The Police Academy of MIA of the Republic of Azerbaijan, Azerbaijan, Baku

THE STATIC AND DYNAMIC ASPECTS OF CONCEPTS

Abstract. *Concept is one of the basic terms of cognitive linguistics, which accumulates the necessary information about the conceptualization of the world. Its universal attributes include components such as dynamics and statics. Invariance is defined as a common basic form. According to the author, since the stability and variability of the concept affect each other the linguist should pay attention to static elements, analyzing any cultural concept in the context of dynamic modification. In the article, the author describes the dynamics and statics of the concept from a linguistic point of view, studying the heterogeneity of conceptual content. This content largely determines the variety of language representations of the concept. The problem is considered in the context of the implementation of the three main functions of the language: cognitive, communicative and interpretive.*

Keywords: *language, concept, dynamics, statics, modification, correlation*

INTRODUCTION

Concept is one of the basic terms of cognitive linguistics which accumulates necessary information about the conceptualization of the world. That is why, at the present stage of linguistic research development, we have to pay attention to how to address to the problem of concepts. Firstly, in modern cognitive linguistics, it is very important to observe the logical basis in changing, expanding, narrowing of meanings in concepts as the transformation of their content depends on the highly correlating static and dynamic features. In other words, stability and variability are embedded in the same structure of a concept implicating each other.

Firstly, a linguist should pay attention to the static elements, analyzing any cultural concept in the context of dynamic modification. In our research, we use the word *invariant* as a synonym to the adjective *static*. The invariant part is based on the first structural system of a word-concept. Comparing with dynamic component the static one cannot be expressed by a wide range of units in language structure. Invariance can be defined as the general basic form of a concept. Here, a property of quantities, peculiarities remains unchanged, persisting to the certain transformations of coordinating knowledge. In the D.N. Ushakov's *Dictionary of the Contemporary Russian Language* the author describes the word *static* as follows:

“(the word *static* in Greek - balance).

1. Department of Theoretical Mechanics, the science which studies the balance condition of objects.

The state of peace for this point; the opposite of *dynamics*” (5, p. 652).

Statics is associated with the past of the concept, and its reflection sometimes forcefully can be perceived. In the static context, the etymology of the concept lies at the core, and it never disappears, but only becomes more complex by making different changes. We think that all the linguo-cultural word-concepts with variability of language units which express them over long periods of time have invariant layer.

We would like to mention that during the actual speech act, the concept is going out of steadiness and during this process the variety of symbols that reflect it

are increasing. That is the dynamics of a concept. Let's look at a number of sources that explain this word. In the *Dictionary of foreign words and expressions* by T.V. Yeqorova, the explanation of the *dynamics* is as follows:

“(In Greek, *dynamikos* is a force that is powerful):

1. Department of Mechanics, which deals with the laws of motion of objects depending on forces.
2. Change of a certain process under the influence of any external forces, the course of development.
3. Action, activity” (1, p. 211).

In the principle of *dynamics* we can see the variety of the language codes which extend the meaning of a concept. Variability and invariance are two dichotomies inextricably linked in concepts by the general principle of unity and integrity coming together into a holistic system of a concept.

In another source, 11 meanings of the word *dynamics* are represented:

1. power, might, strength
2. ability, skill
3. power, authority, influence
4. force of war
5. magic, magically potent substance or object, magic powers
6. manifestation of divine power: miracle
7. faculty, capacity
8. worth, value
9. The force of a word: meaning
10. (*mathematics*) square root
11. (*mathematics*) power (6)

In our research paper, we identify the dynamic nature of the concept with its relevance and evolution. Q.Q. Slisshkin writes about the actual part of a concept: "The more colorful the expressive power of a concept, the more relevant it becomes, and it will be more valuable to the language community" (3, p. 39). As he also describes, "The urgency of the concept is a proper metaphorical evaluation of the units that name it" (3, p. 55). Thus, as a result of the interaction of the mental and real world with each other and under the influence of certain extralinguistic factors, the ability of the concept to change verbally increases. Accordingly, concept's dynamics can be followed in a particular language.

Furthermore, as stated previously, inevitability, warmth, and change of material or ideal objects occur in dynamics. As a result, the structure of the object changes, its new qualities emerge and the old ones disappear.

The concept has the ability to react quickly to any changes while interacting with the relevant context environment during the communication process. Some language units that can be analyzed from the linguistic point of view do not have different, diffuse symptoms. But only the concepts which metaphorically live from the past times to nowadays show their historical development trace.

We would like to remind that the evolution and dynamics of the concept throughout history are related to the development of the consciousness of any nation. As the world is constantly changing, human beings adapt themselves to these processes getting all new information around.

In addition, the conceptual system, consisting of different concepts, is itself a dynamic foundation. B.A. Serebrennikov, E.S. Kubryakova and V.I. Postovalova sees, conceptual system as a progressive basis which is alive. They write: "The conceptual system is a dynamic derivation that is constantly developing and operative. It always changes its shape from the outside, especially by information coming from various channels, as well as from the perception and processing of the thinking person" (2, p. 169). Thus the language as a means of communication provides information on the processes taking place in the mental sphere. Here, in a process of verbalization concepts as complex thought processes allow the categorization of knowledge acquired throughout a person's life. In the end, a dynamic conceptual layer of a language will be formed.

One of the first scholars to study the dynamics in linguistics was Ferdinand de Saussure. He studied the language in synchronic-diachronic aspect and talked about dynamics. According to his precise statement, "Every moment speech activity implies both the established system and its evolution: at any given point, speech activity is a product of an operating system (institution actuelle) and at the same time its past (4, p. 17). The linguist defined a clear boundary between statics (ie synchronicity) and dynamics (that is, diachronicity). He wrote about it: "All of the static aspects of our science are synchronous; all of those involved in evolution are diachronic. Respectively, synchrony and diachronic nouns represent the state of the language and the stage of its evolution" (4, p. 83). So, diachrony means the learning of language elements in time, with historical succession, from the point of view of evolution, and without the creation of any system at all. In our view, the synchronic-diachronic antinomy is the basis for future linguistic scientists to develop the new areas of research. However, it is more relevant to study the language as a dynamic event in a synchronous evolution.

Thus, along with various philosophical and scientific categories, such as movement, space, time, static-dynamic opposition is associated with the change of any event as well as the idea of development. So we see, understand and observe the world in a dynamic, changing way. Nothing can move on its own. Therefore, it is important to pay attention to the mechanisms and the reasons for these changes.

The dynamic world is driven by a certain engine, and because it does not stand in its own way, our culture, aesthetics, language, and other areas are also undergoing dynamic change. However, the change in the shape of a multidimensional concept is due to the interaction of matter and consciousness, that is, the interaction of the basis and the superstructure.

We believe that the dynamics of the concept occur in the active layer of the language, and that it is always in mobility. Moreover, we would like to add that the dynamics and evaluation of the concept depend on what functions it has in society and at what time it exists in. Thus, in different historical periods of concept's existence people perceive them differently detecting their colorful aspects. Consequently, in the course of the historical development of sociocultural thinking the dynamics of the concept is related to the change of language means and the continuous expansion of its content. In dynamics, as well as in statics, the concept remains subordinate to the processes of categorization, which can affect its lexical embodiment. So, the changes that occurred in lexical means incorporate into

cognitive structures replacing or supplementing existing adjacent elements at a conceptual level.

References:

1. Egorova T.V. Dictionary of foreign words of the modern Russian language. M.: Adelant, 2014, 800 p.
2. Serebrennikov B.A., Kubryakova E.S., Postovalova V.I. et al. The role of the human factor in language: Language and the picture of the world M.: Nauka, 1988, 216 p.
3. Slyshkin G.G. Linguistic and cultural concepts and metaconcepts: diss ... doc ... phil ... sciences, Volgograd, 2004, 322 p.
4. Saussure Ferdinand, General Linguistics Course, Yekaterinburg: Publishing House of the Ural University, 1999, 432 p.
5. Ushakov D.N. Explanatory dictionary of the modern Russian language. M.: Adelant, 2013, 800 p.
6. <https://en.wiktionary.org/wiki/δύναμις#Etymology>

Yurji Arsenev,

Doctor of Technical Sciences, Professor,

RANEPA, Tula branch, Russia

Tatyana Davydova,

candidate of pedagogical sciences, associate professor,

Marina Cherkasova,

master student,

Valeria Bolokina,

master student

Tula State Pedagogical University named after L.N. Tolstoy

CONSCIENCE: ONTOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS IN THE ACTIVITY OF PERSONALITY AND SOCIETY

Abstract. *The problems of ontological and anthropological analysis of conscience in the soul of a modern Russian, as a person and a worker, on the basis of philosophical and religious views of our great ancestors, philosophers, writers and religious scholars are investigated.*

Keywords: *conscience of a citizen and a person, ontology, anthropology, business, values, religion, philosophy, history.*

In modern conditions of severe manifestation of world challenges and threats, Russia needs to respond to them adequately and proportionately, taking into account its historical mission and purpose in all spheres of activity-politics, economy, business, entrepreneurship, culture, education, etc. In this regard, the problem of conscience and the best qualities of the human soul and society, forgotten by many Russians, rises in full growth.

The ontology of good and evil is designed to uncover the objective grounds for improvement, to make the transition from the analysis of subjective criteria to objective, revealing the nature of the ideal. The semantic interrelation of cognitive science and ontology in the analysis of conscience answers the question about the purpose of individual perfection. Salvation, interpreted as retribution, depends on the sins accumulated throughout life. At the same time, sin can be understood as ontic damage to the image of God in man.

The problem of ontology of good and evil is formulated as follows: a) how the perfection of conscience is related to the perfection of being; b) what is the relationship between the perfection of being and the perfection of good; c) how do cognitive, axiological and ontological problems of conscience relate to the ontology of good and evil.

In the history of philosophy there are two traditions of analysis of ontology of good and evil: a) ethical monism, inclined to deny the ontological opposition of good and evil, reducing the existence of evil to the lack of existence of good, understanding evil as a lack of existence, i.e. good (neoplatonics, Augustine the Blessed, Thomas Aquinas, Leibniz, Hegel); b) Ethical dualism, which substancesizes and personifies evil and recognizes the ontological equality of good and evil (Plato, Gnostics, mystical pantheism of ancient Indian vedanta systems, Beme, Tauler, Shelling).

Let's consider the concrete approaches applied by Russian religious philosophers.

1. F. Dostoevsky was aware of the lack of cognitive criteria of conscience. The very fact of correction of the intellect with the help of conscience from his point of view testifies to the presence of ideal being, not subject to any distortion. The ideal state of conscience is not possible due to the discourse (intellect), but only due to the realization of its proper state, the standard in the image of Jesus Christ. According to Dostoevsky, the existence of Christ gives the only true orientation of conscience. The existence of the moral law of conscience is realized in the image of Jesus Christ. It is impossible to prove this position, and it is not necessary to do it, it is necessary to believe in it. F. Dostoevsky understood faith not so much in metaphysical terms as in ethical terms. According to Dostoevsky, if there is no God, then everything is allowed. Here we mean God as an image of the absolute ideal of perfection, as the unconditional basis of human conscience. He did not attach much importance to reason in ethics. The ontological analysis of Dostoevsky's conscience presupposes belief in the existence of an ideal being and an absolute ideal [2].

2. V. Solovyov justifies the ontology of conscience differently. He claims: "... Conscience tells us what we shouldn't do, but it doesn't tell us what we should do, it doesn't give us any positive purpose for our activity. If, however, we do not confine ourselves to this negative morality, we accept the full definition of the moral basis, which includes the indication of the positive purpose of the activity", then with the recognition of this goal as valid necessary belief in its feasibility. In his writings he points out that people are in three relationships to the Supreme Good (Deity) [5]:

a) negative (human being discovers itself to be completely different from the divine and can be expressed as imperfection, evil);

b) realizing the totality of imperfections, people create an image of imperfection as something different from them (realizing the incompleteness in itself, in particular, by means of conscience, humanity comes to the necessity of perfect existence, devoid of evil (this is the essence of the Image of God in man; existence cannot but be certainly good, because it tends to the source of good);

c) "The purpose of our lives, what we exist for" ... is "God's likeness".

Thus, according to Solovyov, conscience can be ontologically interpreted as an internal moral prerequisite for a person to achieve a higher state of existence of awareness of imperfection in himself, perfection in God, and it is necessary to improve himself by comparing his imperfection with Divine Perfection.

3. According to E. Trubetskoy, the meaning of being undoubtedly exists, and it is unique and coincides with the truth, which represents the whole unity of all things, which is identical with the Truth of God. Illustrating good and evil as day and night, he builds a hierarchy of living beings, in which only man is fully able to show activity in the acceptance of the divine good. Conscience, according to Trubetskoy, coincides with consciousness in its ontological interpretation and is understood as intellectual, but at the same time intuitive ability to determine the initially given meaning of being. Conscience is identical to the true being and the true meaning of life. His reasoning is as follows: I have a conscience, therefore, have a sense of due behavior; and it is precisely because I have this being of conscience that I can rationally come to a proper behavior [7].

4. According to L. Tolstoy, conscience is a manifestation of life in its highest and most intensive dimension, and conscience is the same for all. It is this that gives the general significance of conscience itself in the eyes of people, i.e. the torments of conscience are inherent to all people. In this case, the spiritual beginning of human existence is identified with the soul, and conscience is actually reduced to the voice of the mind. Repentance is directed to God as a certain ontical perspective ideal.

Leo Tolstoy understood his conscience as "the right concern for the salvation of the soul", i.e. the proper attitude to himself. Conscience, according to Tolstoy, is "only negative", it is just some indicator of inconsistency with the ideal. He believed that conscience can only be cleansed by self-condemnation or repentance to oneself. Conscience is self-confidence and, consequently, self-justification. God in Tolstoy is a kind of ontological unity of mankind. Conscience is potentially ontologically sinless only in this religion of mankind, because "one soul at all" [6].

5. A peculiar understanding of conscience in the ontology of good and evil contains the philosophical theory of I. Ilyin. Speaking of conscience in everyday use, he highlights the following features of conscience: a) Living and reduced in calculation; b) illuminated and enlightened by Christ. Ilyin's ontological analysis of conscience is revealed in comparison with the fundamental ontology of M. Heidegger, who writes about conscience as a phenomenon of presence, a call of care, a call of human presence from "ONO" to itself. Heidegger's care has an aspect of temporal existence and, consequently, the absence of the eternity of existence: "We characterize our own understanding of the call as the will to have a conscience [3].

I. Ilyin distinguishes between reproaches and reproaches of conscience, which are a sentence of moral consciousness in response to the fact that a person does not pay attention to the reproaches of conscience. Such conscience is negative and can lead to suicide, if it does not lead to the correction of human actions. A positive conscience, or a conscious act, is an expression of a person's moral creativity and readiness for a good deed. He believes that conscience is inherent in a person "by nature", and is inherent in every person to a different degree. Unlike L. Tolstoy, "not one soul for everyone", and all people are united in the spirit of God, and the souls (and therefore the conscience) are all equal - not only to other people (i.e. to each other) - but also to God. People in the Church pray differently, repent differently, get along differently. The church does not depersonalize the individual conscience, but keeps it in God. In Orthodoxy, prayer calms conscience - which is equivalent to moral death. Even thoughts (thoughts) should fade in God - this is the true prayer. Only in such a prayer is the true prayer "found" - a positive conscience instead of a negative, repentant, sinful one.

6. N. Berdyaev's conscience is the voice of God in man, and it appears in the first people (Adam, Eve) after the fall into sin. He defines conscience as the depth of human nature. When conscience awakens in the most sinful and criminal person, it means that he remembers God. According to Berdyaev, conscience is the organ of religious revelation, truth, kindness, whole truth, the source of original judgments about life, about the world, as well as about God, because it is the organ of perception of God [1].

Onthetically, conscience is transformed in the free effort of man, i.e. removed by freedom and creativity. The basis of the ethics of Creativity is to overcome the

dualism of good and evil, i.e. salvation. At the same time, Berdyaev denies individual salvation outside the universal. According to Berdyaev, general salvation is the true existence, but it is achieved only after the general Eschatological catastrophe and, therefore, is supra-existence. Conscience cannot allow a person to wish for personal salvation for himself, ignoring the salvation of all people. This is the universal nature of conscience, its ontological content.

References:

1. Berdyaev N.A. on the appointment of a person. Moscow: Republic, 1993.
2. Dostoevsky F.M. Demons. Full. Coll. CIT 30 T. T. 10. L., 1972-1990.
3. Ilyin I.A. the Way of spiritual renewal / / I. A. Ilyin op. in 2 vols. Religious philosophy. Moscow: Medium, 1994.
4. Lossky N.O. History of Russian philosophy. Moscow: Soviet writer, 1991.
5. Solovyov V.S. the Justification of the good. Moral philosophy. In 2 vols.: Thought, 1988.
6. Tolstoy L. N. Circle of reading. Vol., part 2. Moscow: Our heritage, 1991.
7. Trubetskoy E.N. the Meaning of life. Anthology. Vol. II. Moscow: Progress, 1994.

Goncharova M.V.,

Doctor of Economic Sciences, Professor

Goncharov A.I.,

Doctor of Economic Sciences, Doctor of Law, Professor

Volgograd branch of Plekhanov Russian University of Economics, Russia

INCLUSIVE EDUCATION AS A HUMAN CAPITAL INCREASE FACTOR

Гончарова М.В.,

д.э.н., профессор

Гончаров А.И.

д.э.н., профессор

Волгоградский филиал РЭУ им. Г.В. Плеханова, Россия

ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА

Abstract. *The article discusses the problems of introducing inclusive education in Russian higher education institutions. The factors hindering the implementation of inclusive higher education of people with disabilities are identified.*

Keywords: *inclusive education, limited health, professional training for people with disabilities*

Аннотация. *В статье рассматриваются проблемы внедрения инклюзивного образования в российских высших учебных заведениях. Выявлены факторы, сдерживающие реализацию инклюзивного высшего образования людей с ограниченными возможностями здоровья.*

Ключевые слова: *инклюзивное образование, ограниченные возможности здоровья, профессиональная подготовка людей с ОВЗ*

Все чаще в последнее время в образовательном сообществе поднимается вопрос инклюзивного образования. «Инклюзия (от inclusion - включение) - процесс увеличения степени участия всех граждан в социуме, и в первую очередь, имеющих трудности в физическом развитии. Он предполагает разработку и применение таких конкретных решений, которые смогут позволить каждому человеку равноправно участвовать в академической и общественной жизни» [1].

В 2013 г. была разработана Концепция Федерального государственного образовательного стандарта для обучающихся с ограниченными возможностями здоровья (далее ОВЗ), который вступил в действие с 1 сентября 2016 г., в 2014 г. вступил в действие Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 19.12.2014 № 1598 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования обучающихся с ограниченными возможностями», разработан Межведомственный комплексный план по организации инклюзивного образования на 2016-2017 год [2].

Следует отметить, что внедрение инклюзивного образования в начальной и средней школе имеет достаточную степень разработанности, в части индивидуализации образовательного процесса, разработки адаптированных

программ, психолого-педагогического, медицинского и тьюторского сопровождения.

В отличие от системы общего образования, система высшего образования имеет ряд особенностей. Согласно ст. 5 Федерального закона от 29.12.2012 № 273-ФЗ (ред. от 29.07.2017) «Об образовании в Российской Федерации», в РФ «гарантируются общедоступность и бесплатность дошкольного, начального общего, основного общего и среднего общего образования, среднего профессионального образования, а также на конкурсной основе бесплатность высшего образования» [3]. Следовательно, в РФ не гарантировано безусловно бесплатное высшее образование, и граждане имеют возможность его получения исключительно на конкурсной основе или на условиях полного возмещения затрат на обучение на договорной основе.

Кроме того, при выборе вуза и будущей специальности людям с ОВЗ необходимо учитывать возможность профессиональной реализации в доступных, для состояния их здоровья, сферах профессиональной деятельности, требования профессии к психико-физиологическим возможностям человека, санитарно-гигиенические условия различных сфер деятельности в разных отраслях хозяйства, медицинские противопоказания к обучению по различным специальностям, учитывать неблагоприятные факторы производственной среды на физическое или психическое здоровье.

В связи с тем, что инклюзия предполагает социализацию людей с ОВЗ, следовательно, высшее образование, как таковое, не является целью, а скорее средством повышения качества их жизни, качества их человеческого капитала. Следовательно, важным фактором выбора будущей профессии и высшего учебного заведения является профориентационная работа с подростками, имеющими ограничения по здоровью, которая должна быть организована в среднеобразовательном учреждении.

Общими, как для начального, так и среднего и высшего образования, условиями обеспечения инклюзивного образования являются организация доступной среды, что требует проведения определенных технических мероприятий, внедрение современных информационно-коммуникативных технологий, электронного обучения в организацию учебного процесса, разработку и внедрение системы технологий психолого-педагогического, медицинского и тьюторского сопровождения.

Несомненно, в последние годы проблема обеспечения безбарьерной среды для людей с ОВЗ частично решена, современные вузы оборудованы мультимедийным оборудованием, повышающими эффективность, иллюстративность и оперативность учебного процесса. Внедрение системы дистанционного обучения дает возможность поддержания оперативной связи между всеми членами учебной деятельности вне зависимости от степени тяжести физических ограничений, но в российских высших учебных заведениях практически отсутствует институт тьюторства, без которого внедрение инклюзивного образования не представляется возможным. Некоторые проблемы людей с ограниченными возможностями в части усвоения лекционного материала, возможно решить посредством различных технических средств, доступность которых повышается год от года, но практические,

лабораторные занятия, самоподготовка требуют дополнительной непосредственной помощи наставника, который бы сопровождал процесс индивидуального образования.

Чем же для людей с ОВЗ является высшее образование? Какое значение оно имеет для повышения качества жизни людей с ОВЗ и влияния на их индивидуальный человеческий капитал.

В структуре индивидуального человеческого капитала можно выделить биологический человеческий капитал (уровень здоровья, физических способностей и возможностей индивида) и культурный человеческий капитал (совокупность интеллектуальных способностей индивида, уровня его образования, наличие умений, навыков, способностей, а также его личностные качества, позволяющие реализоваться в трудовой деятельности). Таким образом, в связи с тем, что у людей с ОВЗ биологический человеческий капитал априори ниже, чем у физически здоровых людей, особое значение приобретает именно культурный человеческий капитал, и уровень образования в частности.

Таким образом, внедрение эффективной системы инклюзивного высшего образования требует не только разработки методического обеспечения образовательного процесса, но и решения многих организационных вопросов, в том числе и на уровне среднего и общего образования.

Литература:

1. Инклюзия. Термин в Энциклопедическом Фонде. URL: <http://www.russika.ru/t.php?t=3401>.
2. Инклюзивное образование в 2017 году: что изменится в школах, необходимые документы. Informatio. ru. URL: https://informatio.ru/news/education/middleedu/inklyuzivnoe_obrazovanie_v_2017/.
3. Федеральный закон от 29.12.2012 № 273-ФЗ (ред. от 29.07.2017) «Об образовании в Российской Федерации». URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_140174/e185d59b595b6bf58b8716c9d5129a3dd5b7630a/.

Dmytro Zaiets,
postgraduate student
coach of the national curling disabled athletes team (Ukraine, Kyiv)
National Pedagogical Dragomanov University

RELEVANT ISSUES OF READINESS FORMATION OF FUTURE BACHELORS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS FOR COACHING

***Abstract.** The article deals with the essence of coaching from the point of view of the competence oriented approach, functions and components of pedagogical skills of the future coach.*

***Keywords:** readiness formation, future bachelors in physical culture and sports, coach, coaching.*

In today's sustainable development of society, specialists are needed who have the basic training and the ability to creatively perform professional activities that characterize the competitiveness of the individual in the labor market. Scientists O. Voitovska and S. Tolochko note that physical culture and sports act as a tool for the sustainable development of human civilization in the projects of posthumanism and transhumanism [6]. The concept of formation of young people implies improvement of the process and system of preparation, inculcation of culture of healthy way of life of the individual, thus, the problem of readiness formation of future bachelors in physical culture and sports for coaching becomes relevant.

Since bachelors in physical culture and sports are future coaches, let's look at the essence of coaching from a competence oriented approach. In the competence oriented approach, the main quality, and more precisely the integrative characteristic, of the coach is a set of human and specific competencies that enable to fulfill his professional duties. Considering the need for systematization of these competencies E. Grigoriev found that professionally significant qualities of a future coach can be represented in the following set: spiritual and moral qualities (belief in the strengths and abilities of students, honesty, self-awareness); communicative qualities (general culture, sociability, attentiveness, pedagogical tact); intellectual qualities (openness to taking a different position, speed and reliability of remembering, self-criticism, promptness, clarity and logic of thinking); volitional qualities (emotional stability, positive orientation to pedagogical activity, confidence, courage, patience, demandingness); psychomotor qualities (strength, endurance, agility). All of these qualities must necessarily be shaped by a future coach in synthesis with professional competences [2]. The functions of the coach in his activity were explored by many scientists, in particular Yu. Kolomoitsev, I. Resheten, M. Frolova, N. Zharykov, N. Sumarokov, G. Ovchinnikov, V. Koretsky, V. Kornilov, G. Savekov, E. Petrenko, V. Prokhorov, A. Derkach, A. Isaev, V. Keller and others.

One of the earliest lists of functions of a future coach that has appeared in the scientific space is the generalizations by A. Derkach and A. Isaeva [3] extrapolated by A. Nuzhina into the subject plane of the coach's profession. We represent these features in a slightly abbreviated form:

1. Gnostic. It reflects the ability to analyze specialized literature, isolate material, summarize, adequately assess the condition of athletes, to find causes of

errors and difficulties, reflect their own activity as well as students' activity. It includes: knowledge of the purposes of teaching; the subject of pedagogical influence, means, forms and methods of activity, advantages and disadvantages of own personality and activity; ability to formulate specific educational tasks, analyze educational information, content of educational materials, effectiveness of organizational forms of education; determine the physical and mental state of people involved in sports, the nature of intra-group relations; to summarize the experience of colleagues; correlating it with theory, to set search tasks.

2. Design. It provides strategic orientation of the coaching and is able to focus on the ultimate goal, solve topical problems in view of the future of his students. It includes: knowledge of forming a system of goals and objectives for education and activity planning; ability to plan the educational process and educational work, anticipating the difficulties and mistakes of students; to design methodical, technical, didactic equipment of educational classes.

3. Constructive. It ensures the realization of tactical goals, the choice of adequate forms of conducting classes, the definition of the most rational ways of activity and the exact observance of the laws of planning the content of the classes. It includes: knowledge of formal-logical and associative-logical structure of activity; ability to make rational use of methods of education and education, technical and didactic means.

4. Organizational. It is manifested in the implementation in practice of projects and plans, as well as the condition of purposeful and real designing of pedagogical tasks. In addition to organizing the training and education processes, the coach's organizational activities include many related activities: providing classes and equipment, preparation of sports equipment, organization of recreation. In the end, it all comes down to being able to evaluate the situation, make decisions and seek to fulfill them. It includes: knowledge of basic organizational forms of upbringing and education; ability to organize students' activities, their own pedagogical activities and to navigate in changing conditions.

5. Communicative. It provides information exchange between participants of the training process. It includes: knowledge of ways to interact with participants in the educational process; ability to establish pedagogically appropriate relationships; to establish contact, to build relationships with students, colleagues, administration, etc., to prevent possible conflicts, to manage their behavior during communication.

In addition to the above functions, which are common to any kind of pedagogical activity, A.I. Nuzhina distinguishes a specific motor component in the activity of the future coach, who obliges the specialists in the field of physical culture and sports to maintain a high level of their physical abilities of technical perfection. The motor component provides, in the author's opinion, the possibility of correct demonstration of physical exercises, insurance of students during their performance, reproduction of all those instructions that the coach recommends to students [4]. The represented list of functions of the future coach, in our opinion, is indicative and may be the basis for the development of educational and qualification characteristics of a specialist.

Let us consider the components of the pedagogical skills of the coach. Extrapolating the model of pedagogical mastery of the teacher, developed under the

guidance of I. Zyazyun [5] to the corresponding set of characteristics of a sports teacher, V. Papucha continues the national traditions and ideas about the purpose and content of the work of a sports teacher, covers the most important aspects of his professional activity: value sphere, process of activity, personal qualities, knowledge and skills.

Each of the represented characteristics has interpenetration and complementarity and is reproduced in such detailed integral dynamic properties and qualities as the dominant settings of the sports teacher for the chosen profession, pedagogical orientation, the ability to see a big goal in every small business. Awareness of this ultimate goal, has a positive attitude to the process of sports and pedagogical activity [5].

Another component of a coach's pedagogical skill is the collection of stored information from different industries, enabling minimal effort and in the shortest possible time to solve problems and to link the processes, properties and states of learning situations

This means that professional knowledge is the basis of the pedagogical mastery of the coach and consists of a thorough knowledge of the chosen sport, specific methods of sports training. The level of professional knowledge in the traditions of the activity approach is assessed by the level of generalization of all partial knowledge, the depth of assimilation, the ability to use them in practice reproductively and creatively. In the same way, characterizing the importance of the creative potential of the coach, N. Volyanyk indicates an acute sense of novelty, the ability to predict, future leadership of the best coaches. Its own decisive role in creating models of a desirable future, connected with the presence of distant and close, real and ideal, broad and narrow professional goals, indicates a high degree of subjective attitude of coaches in their professional activity and life in general. This fundamental position of humanistic psychology in recognition of the creative potential of a person fits well into the picture of the ascent to the Olympic result, which is always carried out through the individualization of style of activity and is possible only with a high level of creativity not only by the coach, but also the athlete. The analysis of the scientific literature, conducted by N. Volyanyk provided an opportunity to find out that there are a lot of volitional stresses in the coaching, which have been systematized by the author into groups, which capture and hold the directions of the coach's claims: commitment, perseverance, initiative; they reinforce the clarity of the coach's outlook, the certainty of his thoughts and actions: principle, responsibility, criticality, discipline; characterize the relative independence of the individual: independence, determination, confidence; deliberately delay the outward manifestation of thoughts, feelings, aspirations: endurance, self-control, restraint; characterize the increased resistance of the individual: emotional stability, firmness, perseverance, patience; characterize the dynamic, mobility of the coach: vigor, organization; conscious overcoming of danger: dedication, courage, excitement [1]. Therefore, the ability to regulate volition is of great importance for coaching, because it allows to overcome internal and external obstacles in order to achieve the set goals. All the diversity of volitional qualities can rightly be described as the individual style of the volitional regulation of the coach, which determines the success of his professional and pedagogical activity. Further analysis has revealed that none of the

professionally significant personal qualities alone guaranteed a clear success in the coaching. In each case, the importance and accordingly the hierarchical structure of the personal qualities of the coach varied under the influence of many factors (gender, age, sport, level of sports qualification of students, work experience, etc.) [1].

References:

1. Volyanyuk N. Yu. Psychological ambush of the professional formation of a coach-vkladach: dis. ... doctors psychol. Sciences: 19.00.01 / K., 2006. - 411 p.
2. Grigoriev E. N. The formation of professionally significant personality traits of future trainers and teachers in the competence-oriented educational process of the university: dis. ... cand. ped Sciences: 13.00.08 / Ufa, 2010. -182 p.
3. Derkach A. A. Pedagogy and psychology of the activities of the organizer of children's sports: textbook. benefits on a special course for students of ped. in-com for special. No. 2114 "Physical Education". M.: Enlightenment, 1985. - 335 p.
4. Nuzhina A. I. Development of professional competence of a trainer-teacher in a municipal educational institution: dis. ... cand. ped Sciences: 13.00.08 / Magnitogorsk, 2005. - 191 p.
5. Pedagogical maystern: pidruchnik / I. A. Zyazyun, L.V. Kramushenko, I. F. Krivonos ta in .; as amended by I. A. Zyazyun. K .: SPD Bogdanova A.V., 2008. - 376 p.
6. Voitovska O., Tolochko S. Physical Education Teachers 'Perspectives in a Changing World: From Future Studies to New Physical Culture. Philosophy and Cosmology. Volume 20, 2018. - P. 139-145.

Myroslava Kostiuk

Lecture

Transcarpathian Academy of Arts (Ukraine, Uzhhorod)

FORMING PROCESS OF FUTURE ARTISTS' FOREIGN MULTICULTURAL COMPETENCE

Костюк М.П.

викладач англійської мови

Закарпатська Академія Мистецтв (Україна, Ужгород)

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МИТЦІВ

Abstract. *The article deals with the essence of the of formation of multicultural competence of future artists in foreign language lessons. The structure of the model is analyzed. The main components of the model of formation of foreign-language multicultural competence of the future artist are clarified: 1) motivational orientation (purpose, social order on art service, motives for the formation of multicultural competence in the future specialists of the artistic direction), 2) content-organizational (the content and the organization that carries out the formation and the development of the professional and multicultural competence of the artist's specialist to work), 3) control and evaluation (control and evaluation of the readiness of the student, the future artist to the professional and ability) and 4) analytical-corrective (analysis with creative solution of the tasks).*

The criteria of multiculturalism of the individual and their indicators, which determined the requirements for the multiculturalism of a specialist, were determined. The necessity of implementing the model of multicultural competence of students of artistic specialties in the process of studying English is substantiated. In conditions of academic preparation of an educational institution, personal features, inherent in creative people, are singled out. The model of formation of multicultural competence of a future specialist in the field of culture and art, which will ensure the implementation of intercultural communication with the help of the English language, is substantiated. The proposed approaches to realization of the model of formation of multicultural competencies are the theoretical basis for creating learning environment that would facilitate disclosure and development of all possibilities of the personality in the educational space. It also helps to form a multicultural person capable of understanding and interacting among the cultures of different peoples, develop the sphere of human creativity - the sphere of new forms of being, new values in all directions of understanding of truth, beauty, goodness, justice, that is, those forms of being, which brings to reality creatively force of man.

To conclude that the quality of the model depends on the interconnection of the main components, and its efficiency is achieved due to the completeness, systemcity, interconnection of the components of the model. In order to ensure more effectiveness of the process of formation of multicultural competence, it is expedient to develop computerised approaches and to determine didactic and pedagogical conditions for their implementation, which today scientists and practitioners work and make own perspective.

Key words: *model of formation of multicultural competence, professional communication, intercultural communication, artistic education, a future artist, art service.*

Анотація. *У статті розглянуто процесу формування полікультурної компетентності майбутніх художників на заняттях англійської мови. Проаналізовано структуру моделі. Висвітлено основні складові моделі формування іншомовної полікультурної компетентності майбутнього митця:*

У статті розглядається сутність процесу формування іншомовної полікультурної компетентності та його модель, складові моделі, етапи навчання, критерії та показники.

Аналізуються основні компоненти моделі формування іншомовної полікультурної компетентності. Встановлено критерії полікультурності особистості та їх показники, які визначили вимоги до полікультурності фахівця. Вказано на необхідність впровадження моделі формування полікультурної компетентності студентів художніх спеціальностей у процесі вивчення англійської мови, що забезпечить здійснення міжкультурного спілкування засобами англійської мови.

Ключові слова: полікультурна компетенція, професійне спілкування, міжкультурне спілкування, мистецька освіта, майбутній фахівець-художник, артсервіс.

Новий етап жвавого і суперечливого культуротворчого процесу в Україні, позначений інноваціями в усіх сферах діяльності, потребуючи висококваліфікованої праці і наукоємних технологій, великої кількості здатних фахівців розв'язувати актуальні проблеми. Бути людьми нової формації ХХІ століття - висококультурними, високоосвіченими, мобільними і працьовитими. Таких людей кожне суспільство, кожна національна спільнота може підготувати тільки через свою систему освіти [11, С.5].

Актуальність проблеми. Одне з пріоритетних місць за силою впливу на особистісний розвиток людини та її виховання повсякчас відводилося мистецтву. У Законі України «Про вищу освіту» у п.1 ч.3 ст.3 внесені зміни і зазначено про необхідність гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, мистецтва, бізнесу та держави з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави. Цим же Законом визначено забезпечення розвитку наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності закладів вищої освіти та їх інтеграції з виробництвом [12, п.7]. Саме з цієї позиції стає необхідною діяльна зміна пріоритетних напрямів модернізації існуючої системи професійної підготовки в мистецьких ЗВО і посилення полікультурної парадигми освіти. У нашому випадку такою діяльністю виступає формування полікультурної компетенції студентів-митців у процесі вивчення ними англійської мови.

Осмислюючи досвід викладання у мистецькому навчальному закладі вкажемо, що полікультурна компетентність майбутнього митця формується у цілісному навчально-виховному процесі, який реалізується в готовності та здатності до мислительної, мовленнєвої і практичної діяльності серед представників різних культур, національностей, рас, політичних та релігійних переконань, і дозволяє майбутньому спеціалісту ефективно здійснювати іншомовну, міжмовну, міжкультурну і міжособистісну комунікацію.

Отож, актуальним завданням нашої розвідки є змоделювати процес, розкрити особливості й зв'язок структурних елементів, етапів навчання, визначити критерії та показники досліджуемого нами мовно-педагогічного процесу формування полікультурної компетентності як основного компоненту в структурі міжкультурної комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усвідомлення важливості культурно-історичних чинників у процесах спілкування зумовило активне вивчення у 80-х роках ХХ ст. проблематики полікультурної комунікації. Проблеми полікультурності обґрунтовували в своїх дослідженнях такі зарубіжні науковці, як Д. Бенкс, Д. Дьюї, В. Матіс, В. Подобєд та українські науковці Л. Голік, М. Красовицький, Г. Левченко та ін. Їхні дослідження

стосуються запровадження полікультурної освіти, розробки концепції, моделі такої освіти тощо. В ХХІ столітті посилився інтерес до цієї проблеми, зокрема і в Україні. На сторінках вітчизняних видань останніми роками з'явилися праці В. Болгарінової, Л. Горбунова, О. Котенко, І. Лощенової, О. Сухомлинської, Р. Кравця, Г.Чередніченко, М. Якубець та інших, в яких розглядаються процеси становлення ідей полікультурності тощо. Всі науковці майже однаково виділяють параметри полікультурності – це уміння використовувати мову як інструмент спілкування на міжкультурному рівні, діалог культур в усній та писемній формах; шанобливе, відповідальне ставлення до власної культури та культур інших народів; та найважливіше «визнання права інших культур на існування та розвиток» [4, С.3].

Поняття «полікультурність» почало набувати самостійного значення на Заході ще на початку 70-х років і використовувалось, здебільшого, в освітній сфері. Реалізовувалось в двох напрямках: через створення освіти для меншин (як історично існуючих, так і меншин, що були породжені багатомільйонною іміграцією на Захід в 60–80-і роки ХХ ст.) для забезпечення рівних умов існування їхніх культур В Україні цей термін увійшов в науковий лексикон відносно недавно. Сучасні науковці шукають шляхи вирішення проблем взаємодії між людьми на міжкультурному рівні. За визначенням О.В. Котенко, полікультурність – це особливий системотворчий компонент у структурі особистості, її якість, що передбачає визнання багатоманітності культурного простору та здатність до міжкультурної взаємодії [6, с.11]. Ми підтверджуємо думку колективу авторів культурно-гуманітарної стратегії розвитку університетської освіти очоленим Л. Горбуновим, які обґрунтували позицію інтернаціоналізації вищої освіти, що має розглядатися не як самодостатня мета, а як засіб підвищення якості освіти і підготовки до життя в умовах динамічних суспільних трансформацій. [4, с. 3].

Результат аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з проблем моделювання освітніх систем і структури моделі полікультурної компетентності І. Бега, І. Зязюна, Н. Кузьміної, А. Маркової, І. Міщенко, Р. Кравець, показав що під моделлю формування компетентності майбутнього фахівця розуміється опис та теоретичне обґрунтування структурних компонентів даного процесу [3, с.45]. Враховуючи результати наукових досліджень нами виявлено, що модель відображає: системний склад елементів процесу; характер зв'язків між елементами системи; функції, які виконують елементи і модель в цілому; умови функціонування педагогічної системи.

Відсутність єдиного смислового змісту при підборі категорій, що відображають ті або інші компоненти моделі випускника ВЗО, як зазначає С. Гончаренко у педагогічних дослідженнях, призводить до невизначеності, нечіткості і, як наслідок, недіагностичності мистецької мети освіти, неможливості достовірно оцінити якість освіти; деяку «односторонність» моделей [6, с.11]. Ця недіагностичність виражається в тому, що існуючі моделі якнайповніше задовольняють тільки професійні вимоги, в основному – соціально-психологічні та незначною мірою, забезпечують розвиток особистісних і творчих якостей майбутнього фахівця-митця. У нашому дослідженні модель повинна відтворити процес формування іншомовної

полікультурної компетентності майбутнього митця у вивченні англійської мови. Цілком справедливим є те, що мистецька сфера залишається найменш вивченою й осучасненою у сфері художнього та дизайнерського напрямку, тому обґрунтування складових, етапів навчання, критеріїв та показників складових моделі, ми проведемо в дослідженні.

Метою наукової розвідки є охарактеризувати процес формування іншомовної компетентності полікультурного фахівця-митця (у даному випадку художника, дизайнера чи митця-педагога), розробити таку модель, яка дозволила б підвищити ефективність навчального процесу, співвіднести його з вимогами сьогодення. У нашому дослідженні в якості об'єкта моделювання виступає полікультурна компетентність майбутніх митців.

Результати дослідження. Формування полікультурної складової у навчальному процесі допомагає вдосконаленню професійного рівня студента, зокрема в розвитку здібностей, необхідних при проектуванні й виконанні творів образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва серед багатонаціонального населення країни. Тому важливо знати, що процес створення моделі формування полікультурної компетентності можна розділити на два етапи: створення якісної моделі об'єкта і побудова його кількісної моделі. На першому етапі, побудови якісної моделі, ми визначили об'єкт дослідження - полікультурну компетентність, накопили достатньо знань про неї, обґрунтували необхідність використання методу моделювання, вибрали найбільш суттєві зміни. Створення моделі закінчується другим етапом – побудовою кількісної моделі об'єкта моделювання, що полягає у його вимірюванні, аналізі результатів вимірювання і створенні лінгвістично-математичної моделі. Результат моделювання виявляється на третьому етапі – змістовному поясненні.

Отож, нами пропонуються такі структурні компоненти (складові) моделі формування полікультурної компетентності: мотиваційно-орієтаційний, змістово-теоретичний, процесуально-діяльнісний, аналітико-коригуючий. Мотиваційно-орієтаційну або цільову складову моделі складає соціальне замовлення на артсервіс. Важливою складовою моделі є *змістово-теоретична*, побудована відповідно до певних принципів формування полікультурної компетентності майбутнього митця. Змістова складова містить систематизовану навчальну дисципліну «Іноземна (Англійська) мова». У змістову складову включаються знання, уміння і навички з англійської мови, якими мають оволодіти майбутні митці. Упровадження особистісного, компетентнісного та полікультурного підходу в систему професійної педагогічної освіти є дієвим допоміжним двигуном підготовки майбутніх митців до надання артпослуг на сучасному рівні. До процесуально-діяльнісної складової моделі формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців мистецького спрямування входять методи, засоби та форми. У нашому дослідженні використовуються для формування полікультурної компетентності наступні методи навчання: бесіда, дискусія, метод проектів, занурення в іншомовне середовище, моделювання, інтерактивні тощо. Навчальний процес відбувається як з використанням традиційних форм організації освітнього процесу (лекції, практичні заняття, самостійна (індивідуальна) робота студентів), так й інноваційних (лекція-

презентація, проектна діяльність, робота з електронною бібліотекою, індивідуальні освітні траєкторії і мистецькі локації студентів). Аналітико-коригуюча складова включає аналіз змісту і організації процесу формування полікультурної компетентності, що виправляє, розвиває і удосконалює професійну готовність митця до роботи, дозволяє оцінити перехід студентів на більш високий рівень готовності до міжкультурної комунікації.

Надалі нами відповідно за визначеними компонентами моделі розподіляються етапи навчання англійської мови у мистецькому ВЗО:

1. Мотиваційно-орієнтаційний етап (1-2-курси) спрямований на формування професійної мотивації, образу компетентного митця. Одночасно відбувається засвоєння мотиваційно-ціннісного, змістового та діяльнісного компонентів іншомовної компетентності – навичок та умінь, пов'язаних зі змістом дисциплін, що вивчаються.

2. Змістово-теоретичний етап (2-3 курси). Відбувається вивчення блоків дисциплін природничо-наукової підготовки, іншомовної та практичної підготовки, в процесі якого відбувається одночасна апробація (при проведенні ділових ігор, перфоменсів, майстер-класів) студентами своїх іншомовних можливостей.

3. Процесуально-діяльнісний етап (4-й курс). Відбувається становлення особистісного, дослідницько-рефлексивного компоненту. Передбачає набуття досвіду реалізації полікультурної та іншомовної компетентності під час педагогічної практики, виконання переглядових та дипломних робіт з коригування тих складових компетентності, недоліки в засвоєнні яких усвідомлює студент у процесі роботи.

4. Аналітико-коригуючий етап (5-й курс). Засвоєння творчих аспектів полікультурної та іншомовної компетентності, початок розвитку яких закладено на попередніх етапах навчання та проходження педагогічної практики.

Поділ на етапи, визначення змісту кожного з них умовні, оскільки формування усіх компонентів полікультурної іншомовної компетентності митця певною мірою відбувається на кожному з етапів. Модель є відкритою, постійно розвивається, і за необхідності, може бути доповнена новими компонентами.

На основі опрацювання наукових джерел авторів Р. Кравця, О. Котенко, І.Лощенової, Г. Чередніченко ми узагальнили вказані у дослідженнях критерії полікультурності особистості та їх показники. Ними стали: 1) критерій володіння національною культурою, що сприяє розвитку патріотизму, обізнаності у власній культурі, дає змогу формуванню в особистості певних культурних цінностей. Його показниками є: усвідомлення своєї національної приналежності, яке передбачає усвідомлення спільної історичної долі; знання і розуміння національних і державних звичаїв, традицій, символів, мови представників свого народу та їх внесок у володіння здобутками національної культурної спадщини і популяризація національної культури у світі.

2) кроскультурний критерій або критерій існування в багатокультурному середовищі, що включає в себе безконфліктне співіснування різних культур та виховання поваги до прав людини іншої приналежності, здатність особистості

пристосовуватись до існування у різних культурних умовах. Його показниками є: - рівень поінформованості про культуру інших народів; - виховання поваги до цінностей інших культур, оскільки вона має усунути всі можливості виникнення непорозумінь на рівні діалогу культур та сприяє успішній міжкультурній взаємодії.

3) емоційний критерій, що передбачає позитивне ставлення до інших культур, сприйняття їх поглядів і думок. Його показниками є: рівень розвитку толерантності, розуміння того, що в житті існує різноманітність у різних проявах та повага до вибору інших людей; - контроль власного емоційного стану; - комунікабельність особистості. Всі вище зазначені критерії та їх показники формують особистість полікультурну, здатну до взаєморозуміння та взаємодії між культурами різних народів та до розвитку сфери творчості людини - сфера нових форм буття, нових значень у всіх напрямках розуміння істини, краси, добра, справедливості, тобто тих форм буття, котрі викликаються до дійсності творчою силою людини. Вказані критерії полікультурності особистості та їх показники визначають фахові вимоги до полікультурності фахівця і можуть доповнити перелік для опанування спеціальних (професійних) компетентностей вказаних у Національній рамці кваліфікацій [13].

Короткі характеристики згаданих етапів за видами мовленнєвої діяльності зводяться до представлення чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, діалогічне та монологічне мовлення, читання, письмо.

Всі складники формування полікультурної компетенції частково або повністю присутні у комплексі вправ навчальних посібників «Закарпатське іншомовне краєзнавство» та «Українське мистецтво» розробленого колегами Закарпатського та Косівського коледжів мистецтв [9]. Навчання письма як мовленнєвого уміння досягається за рахунок вправ з написання офіційних та особистих листів і запрошень, опису об'єктів та подій, інструкцій, есе, міні-повідомлень. Особливо привабливе для студентів завдання творчого типу, де вони можуть проявити власну індивідуальність..

Важливо застосовувати методи, форми і прийоми навчальної роботи, що допомагають сформувати навички логічного, усного викладу тематичної інформації за допомогою виразів та слів, що стосуються даної теми у формі діалогу чи групової дискусії. Це комунікативний та аудіовізуальний методи. Використанні відео- та аудіоматеріали з опорою на тексти з їх змістом, спрямовані на поліпшення пам'яті, концентрації уваги, необхідні для розвитку навичок усного перекладу та візуального сприйняття.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що уміло організоване заняття з іноземної мови дозволяє формувати у студентів позитивне ставлення до представників інших культурних груп і налаштовує їх на взаєморозуміння, співпрацю, ненасильницьке вирішення спірних проблем [13, с. 136]. Урахуванням національної специфіки, менталітету, традицій, звичаїв, побуту, щоденних дій, засвоєнням системи понять, створених в окремо взятій культурі, мова якої вивчається, визначено головним завданням мовної політики Європейських країн. Особливий акцент робиться на перетворенні культурного розмаїття з перешкоди у фахові комунікації, на джерело взаємного збагачення і розуміння [7, с. 36]. На заняттях англійської мови професійного

спрямування поряд із лексичними й граматичними знаннями слід опановувати полікультурні (специфіка національного характеру, духовну культуру, світогляд народу тощо), засвоювати системи понять, створених в окремо взятій культурі. Таким чином процес формування полікультурної компетентності фахівця у процесі міжкультурної комунікації сприяє вирішенню проблеми подолання міжкультурних конфліктів, допомагає налагодженню атмосфери співробітництва «різномовних» комунікантів у суспільно-політичній та економічній сферах людського буття.

Висновок. Підсумовуючи зазначимо, що від якісного функціонування основних компонентів моделі, залежить ефективність процесу формування навичок полікультурної компетентності. Отож, для забезпечення процесу формування полікультурної компетентності, доцільно розроблені та більш ефективні підходи, форми і методи викладання серед студентів доповнити комп'ютерною методологією навчання, апробувати й визначити дидактичні та педагогічні умови їх реалізації, що входить у перспективи наших досліджень.

Література:

1. Гальперин П. Я. К психологии формирования речи на иностранном языке / П. Я. Гальперин // (в кн.: Психолінгвістика при обучении иностранцев рус. яз.). – М., 1972. С. 50.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века: 181 (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский – М.: Изд-во "Совершенство", 1998. 608 с.
3. Гончаренко С. У. Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип / Семен Устимович Гончаренко // Шлях освіти. – 2008. – № 1. С. 2–6. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: [метод. поради молодим науковцям] / Семен Устимович Гончаренко. – К.: АПН України, 1995. 45 с
4. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій: Монографія / Л.С. Горбунова, М.А. Дебич, В.В. Зінченко, І.М. Сікорська, І.В. Степаненко, О.М. Шипко / За ред. І.В. Степаненко. – К.: ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
5. Дахин А. Н. Моделирование компетентности участников открытого образования [Текст]: монография / А. Н. Дахин. – М: Изд-во НИИ школьных тех-гий, 2009. 292 с.
6. Котенко, О. В. Розвиток полікультурної компетентності вчителів світової літератури в системі післядипломної освіти [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: [спец.]: 13.00.04 "Теорія і методика проф. освіти" / Котенко Ольга Володимирівна; ДВНЗ "Ун-т менеджменту освіти" НАПН України. - К., 2011. 20 с.
7. Кравець Р.А. Практична реалізація специфічних принципів полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови / Р.А. Кравець // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. № 4-5. С. 26-38.
8. Лощенова, І.Ф. Полікультурне виховання майбутніх учителів у процесі вивчення іноземних мов: Дис. канд.пед.наук.: 13.00.07 / Лощенова Ірина Феліксівна. – Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2004. 224с.
9. Методичні вказівки до виконання завдань з спецкурсу дисципліни «Іноземна мова (англійська)» «Закарпатське краєзнавство» для студентів напрямів підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво»; 6.020207 «Дизайн»; 6.020208 «Декоративно-прикладне мистецтво» / Укладач: Костюк М.П. – Ужгород: ЗАМ, 2017. 49 с.

10. Тверезовська Н.Т. Метод діалогу культур у процесі викладання іноземних мов / Н.Т. Тверезовська, Г.А. Чередніченко // Викладання мов у ВНЗ освіти на сучасному етапі. 2010. Вип. 17. С. 133-139.
11. Шмагало Р. Мистецька освіта й мистецтво в культуротворчому процесі України XX – поч. XXI століть: навч.-метод. посібн. / Р. Шмагало, Г. Покотило, П. Ляшкевич, І.Гнатишин, Т.Бей; за заг. ред. Р. Шмагала. – Львів: ЛНАМ, Тернопіль: “Мандрівець”, 2012. – 288 с.: іл., дод. + DVD.
12. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту» [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>]. {Пункт 1 частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2145-VIII від 05.09.2017, {Пункт 7 частини третьої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2145-VIII від 05.09.2017}}.
13. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) [Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/doc/04_2016_ESG_2015.pdf].

SOCIOLOGY AND POLITICAL SCIENCE

Prykhodko O.N.,

Candidate in Public Administration, Associate Professor

Abuladze O.V.

master's degree student

Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine

STATE SUPPORT OF FAMILIES WITH CHILDREN IN UKRAINE

Приходько О.М.,

кандидат наук з державного управління, доцент

Абуладзе О.В.

магістр

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

Abstract. *The article analyzes the conditions of functioning of the existing system of social protection and support for families with children in Ukraine.*

Keywords: *state social assistance, families with children, social protection, social benefits.*

Анотація. *У статті проаналізовано умови функціонування діючої системи соціального захисту та підтримки сімей з дітьми в Україні.*

Ключові слова: *державна соціальна допомога, сім'ї з дітьми, соціальний захист, соціальні виплати.*

На сьогодні ж однією з найгостріших проблем нашого суспільства є бідність. Соціальна допомога - один з суттєвих механізмів сприяння подоланню бідності, яка покликана підтримати малозабезпечену сім'ю, що опинилася у скруті, та допомогти їй інтегруватися в суспільство.

Отже, у будь-якій промислово-розвинутій цивілізованій державі, де існують ринкові відносини, соціальне забезпечення займає важливе місце в системі гарантій здійснення прав і свобод громадян. Зазначимо, що за більш ніж столітню історію існування в різних країнах світу соціальне забезпечення неодноразово змінювало свої функції, форми і схеми фінансування, однак мета завжди залишалася незмінною – забезпечувати гідне життя людей.

Ринкова економіка сама по собі не породжує механізмів соціального захисту населення, оскільки вони потребують значних матеріальних витрат і не приносять прибутку. А тому завдання створення системи соціального захисту Ленінського району м. Дніпропетровська своїх громадян виконує держава, яка досягла певного ступеня соціально-економічного та правового розвитку і яка усвідомлює своє значення щодо нормального функціонування суспільства. Зазначимо, що держава, яка забезпечує своїм громадянам на підставі закону гідний рівень життя і вільний розвиток є соціальною. Вона створює систему соціального забезпечення, бере участь у фінансуванні пенсій, допомог, компенсацій, медичних та інших соціальних послуг.

Таким чином, під державною допомогою сім'ям з дітьми слід розуміти грошові виплати сім'ям з дітьми у визначених державою випадках, що виплачуються щомісяця, одноразово або періодично з Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, з Державного бюджету та інших бюджетів визначених законом, з метою поліпшення матеріального становища сімей з дітьми та створення найсприятливіших умов для розвитку підростаючого покоління.

Допомоги та інші види соціальних виплат, як і пенсії, служать вирішенню основного економічного і соціального завдання суспільства: забезпечувати рівень життя громадянам, не нижчий від прожиткового мінімуму.

У загальній системі соціального забезпечення допомоги є одним із самостійних видів матеріального забезпечення непрацездатних громадян і сімей з дітьми. За тільки їм властивими правовими ознаками і особливостями допомоги відрізняють від інших благ і послуг (в тому числі і від пенсій), які надаються в рамках соціального забезпечення.

В Україні науковцями дається низка визначень поняття допомоги по соціальному забезпеченню. В основному їх зміст однотипний, хоча кількість ознак, характерних для допомог, що наводяться окремими авторами, різна.

Отже, метою призначення допомоги є необхідність повністю чи частково відшкодовувати втрачений заробіток або потреба в наданні додаткової допомоги до вже існуючих джерел життєвих засобів існування.

Соціально правовими підставами забезпечення громадян допомогою є: тимчасова непрацездатність; народження дитини; наявність неповнолітніх дітей; малозабезпеченість; самотність у поєднанні з нужденністю; безробіття; техногенні і природні катастрофи тощо.

Допомоги також можна розподілити за такою ознакою, як тривалість їх виплати. За цією ознакою допомоги бувають: разові, періодичні та щомісячні.

До разових допомог належать: разова допомога при народженні дитини, допомога на поховання, на лікування та в інших випадках.

До періодичних допомог належать: допомога з тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною чи іншим членом сім'ї), допомога по вагітності та пологах, в разі карантину, тимчасового переведення особи, відповідно до медичного висновку на легшу, нижче оплачувану роботу, протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства, санаторно-курортного лікування тощо. Періодичні допомоги, зазвичай, виплачуються з метою компенсації втраченого заробітку за період відсутності на роботі з вищезазначених причин. Вони відрізняються від разових тим, що володіють тривалістю у часі. [1]

Щомісячні допомоги передбачають грошові виплати регулярно, протягом тривалого часу. До таких віднесені: допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, адресні соціальні допомоги тощо.

Нагадаємо, що 18 жовтня 2019р. Верховна Рада схвалила постанову №2000-П, що фактично означає підтримку проекту державного бюджету на 2020 рік в першому читанні. Самою постановою №2000-П Комітет ВРУ з питань бюджету запропонував зміни до проекту Держбюджету-2020 для збільшення доходів. Серед іншого, у цьому документі запропоновано

встановити нові розміри допомоги при народженні дитини: 100 тис. грн– на першу дитину, 200 тис. грн– на другу дитину, 400 тис. грн– на третю і кожную наступну дитину. Виплачувати таку допомогу пропонують одноразово у розмірі 25% від загальної суми, а протягом наступних 36 місяців - рівними частинами решту суми допомоги у порядку, встановленому КМУ.

Також встановлювати допомогу при народженні у Держбюджеті пропонується законопроектом від Мінсоцполітики. Але надавати її планують, якщо середньомісячний дохід сім'ї на одну особу не перевищуватиме 15% від загального розміру такої допомоги.

Крім цих пропозицій, у ВРУ зареєстровано ще три законопроекти з метою зміни розміру допомоги при народженні:

1. Законопроект №1136 "Про внесення змін до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини та порядку її виплати". У ньому таку допомогу пропонується нараховувати в розмірах прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років, та виплачувати виходячи з розміру прожиткового мінімуму, встановленого на момент здійснення виплат допомоги: на першу дитину - 52 розміри прожиткового мінімуму, на другу дитину - 70 розмірів прожиткового мінімуму, на третю та кожную наступну дитину - 120 розмірів прожиткового мінімуму.
2. Законопроект №1173 "Про внесення змін до статті 12 Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини". Ним передбачено, що допомога призначається при народженні першої дитини - 50 000 грн, другої дитини – 100 000 грн, третьої і наступної дитини – 150 000 грн.
3. Законопроект №1173-1 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збільшення розміру допомоги при народженні дитини, відновлення допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, збільшення розміру державної соціальної допомоги на дитину". Зокрема, цим проектом пропонується повністю відновити скасовану з 1 липня 2014 року допомогу при народженні 2 і 3 дитини і встановити її відповідно на рівні 70 і 120 прожиткових мінімумів для дітей віком до шести років.

Нагадаємо, що на сьогодні розмір допомоги при народженні дитини становить 41280 гривень. Виплата зазначеної допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 грн, решта суми виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами у сумі 860 грн. [2]

Головним пріоритетом сімейної та демографічної політики є подолання кризових явищ, досягнення сталого демографічного розвитку, докорінно якісна зміна ціннісних орієнтирів, створення умов для утвердження в суспільстві духовно і фізично здорової, матеріально забезпеченої, соціально благополучної сім'ї.

Отже, державою вживаються заходи щодо соціального захисту дітей, які належать до найбільш уразливих груп, у бюджеті закладено значні ресурси для підтримки материнства і дитинства, суттєво підвищено розміри державної

допомоги сім'ям з дітьми, значна увага приділяється дітям, які залишились без батьків, удосконаленню форм соціальної опіки.

Література:

1. Державна політика в соціогуманітарній сфері: підручник / авт. кол.: В.А.Скуратівський, В.П.Трощинський, П.К.Ситник та ін.; за заг. Ред. В.А.Скуратівського, В.П.Трощинського. – К.: НАДУ, 2010. – 284 с
2. Держбюджет України 2020// [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://news.dtki.ua/labor/other/58411>

Prykhodko O.N.,
Candidate in Public Administration, Associate Professor
Taran Y.V.
master's degree student
Dnipro National University Oles Honchar, Ukraine

REGIONAL SOCIAL POLICY: FEATURES OF FORMATION AND IMPLEMENTATION

Приходько О.М.,
кандидат наук з державного управління, доцент
Таран Ю.В.
магістр
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

РЕГІОНАЛЬНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

Abstract. *The article deals with the scientific analysis of the current state of the social sphere through the lens of regional social policy, defines the mechanism of formation and implementation of regional social policy.*

Keywords: *regional policy, social policy, social sphere, socio-economic development, region, mechanism of implementation.*

Анотація. *У статті розглянуто науковий аналіз сучасного стану соціальної сфери через призму регіональної соціальної політики, визначено механізм формування та реалізації регіональної соціальної політики*

Ключові слова: *регіональна політика, соціальна політика, соціальна сфера, соціально-економічний розвиток, регіон, механізм реалізації.*

Основною метою соціальної політики в рамках соціальної держави є забезпечення динамічного розвитку суспільно-політичної системи шляхом створення працездатним громадянам умов для підтримки добробуту своєю працею і підприємництвом, а непрацездатним, соціально вразливим верствам населення - гарантування соціальної захищеності і підтримки.

Регіональна політика - дуже важлива складова практично будь-якої політики, як на державному так і місцевому рівнях. Хоча говорити про регіональну політику тільки як про частину будь-якої іншої політики невірно. Це самостійна і необхідна частина політичної і правової основи суспільства і всієї держави. Сучасній державі потрібна ефективна система соціального захисту - така, яка дозволяє використовувати трудовий і інноваційний потенціал кожної людини, незалежно від його соціально-економічного статусу, тому, до якої соціально-економічної групи він належить.

З початку 70-х років XX ст. в світовому співтоваристві стали зміцнюватися, а з 80-х років домінувати ідеї глобального регіонального розвитку, що формуються в поняттях соціальних пріоритетів стійкості та збалансованості. Слід зазначити, що в 117 Конвенції Міжнародної організації праці вказувалося, що будь-яка політика повинна бути спрямована на досягнення добробуту і розвитку населення, а також заохочення його прагнення

до соціального прогресу. Таким чином, політика загального призначення визначається з належним урахуванням її впливу на добробут населення [4].

У подальшому це положення доповнилося науково обґрунтованою концепцією «сталого розвитку», що дозволило судити про територіальний розвиток як щодо білоруського режиму функціонування регіональних систем. Ці системи орієнтовані на позитивну динаміку параметрів рівня і якості життя населення, забезпечені стійким, збалансованим відтворенням соціального, господарського, ресурсного та екологічного потенціалів територій [3, с. 62–64.].

Для формування ефективного механізму стійкого розвитку регіону необхідно виділити принципи, методи, функції, показники, зміни яких залежать від конкретних умов і етапу розвитку регіону і визначити їх з позиції досягнення сталого розвитку регіону. При цьому функціонування механізму управління сталим розвитком регіону повинно орієнтуватися на реалізацію комплексних та окремих цілей для задоволення потреб і поліпшення якості життя населення. Динаміка реального рівня споживання соціальних благ, тривалості життя, параметрів фізичного і духовного здоров'я, освіченості і т.п. формують головні показники територіального розвитку.

Ідеологія стійкості і соціальної орієнтації дозволяє розглядає регіон як складну, відкриту систему, яка цілеспрямовано розвивається. Очевидно, що така система складна для конструктивного опису і невизначена за своїм змістом. Також складність регіону як об'єкта дослідження і управління ускладнюється тим, що його розвиток здійснюється в умовах невизначеності і неповноти інформації, особливо про його майбутній стан.

Реалізація соціальної політики - найважливіший блок регіональної політики. Його основа - механізм реалізації соціальних гарантій, і система соціального захисту населення. При цьому регіональна соціальна політика орієнтована на максимальне врахування специфічних регіональних факторів протікання соціальних процесів. Цей блок передбачає коригування основних напрямків соціальної політики держави відповідно до регіональних особливостей, встановлення і реалізацію регіональних соціальних гарантій, які розширюють державні. В сучасних умовах найважливішою складовою регіональної соціальної політики є система соціальної підтримки. Це система тимчасових заходів для забезпечення адаптації населення регіону до нових соціально-економічних умов і амортизації негативних наслідків кризи.

Слід зазначити, що в даний час формується нова загальноєвропейська модель соціальної політики, де основою є принцип поєднання економічної ефективності і соціальної солідарності. Тобто відбувається переорієнтація соціальних програм з універсального рівня на індивідуальний, що значно дешевше і ефективніше в силу того, що адресна допомога надається тільки справді її потребують. Органи місцевого самоврядування покликані реалізовувати регіональну політику на місцях. Регулювання розвитку соціальних процесів в рамках окремих міст, районів, організацій сприятиме забезпеченню стабільного розвитку регіону в цілому. При цьому узгодження всіх цих блоків необхідні для створення єдиної цілісної системи злагодженого регулювання регіональних соціальних процесів. Це сприятиме забезпеченню соціальної стабільності, що є головним завданням соціальної політики, коли в

умовах зміни соціально-економічних умов важливо запобігти наростанню кризових явищ в соціальній сфері.

Базовим елементом структури соціальної політики в регіоні зі змістовної точки зору є основні напрямки. Об'єктом їх регулювання виступають певні групи соціальних процесів, що діють на території регіону, напрямки регіональної соціальної політики держави з урахуванням умов регіонального розвитку. У разі наявності необхідності і можливості напряму політики держави розширюються введенням додаткових напрямків і розширенням масштабів регулювання за наявними. Основні напрямки регіональної соціальної політики відображають її стратегію, визначають якісну зміну системи соціальних відносин і характеризуються, як правило, сукупністю якісних показників. Як уже зазначалося, для того, щоб досягти певного стану соціальних відносин, необхідно здійснити відповідний вплив на соціальні процеси як базовий об'єкт регулювання. Тому для реалізації основних напрямів розробляється механізм реалізації, що відображає тактичні підходи до реалізації соціальної політики [2, с. 73–87].

В ході підготовки механізму реалізації основних напрямів соціальної політики конкретизуються у формі, доступній для системи регіонального управління. В рамках кожного напрямку розробляється система заходів, спрямованих на регулювання соціальних процесів з метою забезпечення необхідного зміни соціальних відносин. Основні напрямки можуть конкретизуватися в формі законів, програм, одноразових рішень, окремих заходів та конкретних заходів, а характеризують їх показники можуть мати не тільки якісний, а й кількісний вимір. Слід зазначити, що розробка змістовної моделі регіональної соціальної політики проходить ті ж стадії, що і соціальна політика взагалі, тобто визначаються основні напрямки, розробляються концепція і механізм реалізації. Таким чином, відправною точкою, вихідним пунктом в процесі формування регіональної соціальної політики є потреби населення регіону. Змістова модель соціальної політики будується виходячи з регіональних інтересів. Саме тому відповідність її структурних елементів інтересам населення є головним критерієм при оцінці її ефективності. Розробка концепції регіонального розвитку соціальної сфери передбачає постановку цілей, визначення завдань і основних принципів. Для розробки концепції принципово важливе значення має аналіз ситуації, що склалася, виявлення найбільш кризових точок і проблемних зон, діагностика причин ситуації, що склалася [1, с. 75–78]. При цьому важливо переходити від розрізненого аналізу ситуації в соціальній сфері за окремими напрямами соціальної політики до комплексного взаємопов'язаного аналізу соціального розвитку регіону в цілому. Недостатньо аналізувати окремі сфери або всі сфери ізольовано, необхідна єдина система регіонального аналізу.

Отже, відзначаючи що є значна кількість видань і дисертаційних трактатів, у вітчизняній політичній науці досі присутні проблеми соціальної політики як фактору європейської інтеграції України і вони є недостатньо вивченими.

Література:

1. Быкова Л.Д. Содержательная модель региональной социальной политики // Вестник Омского университета.– 1997.– Вып. 2. – С. 75–78
2. Кочетков Г.Б. Национальные модели управления и использования зарубежного опыта // США-Канада: экономика, политика, культура.– 2000.– №12. – С. 73–87
3. Право Европейского Союза / Под ред. Кашкина С.Ю. М.: Юрайт, 2010. 1120 с
4. Туленков М.В. Соціальна політика в Україні: Навч.-метод. розробка – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 35 с

Scientific journal "Economics and Finance"

(Print ISSN: 2311-3413 Online ISSN: 2663-7952) is a monthly Peer-Reviewed, Refereed, Indexed International research journal so there is a wide scope for publication.

Scientific journal "Economics and Finance" is a platform for all researchers in varied subject to publishes original authoritative research papers, articles, research projects, reviews, mini-reviews, case studies, synopsis and short research communications.

Indexing and Abstracting:

Russian Science Citation Index (RISC)

Index Copernicus International (ICV 2018 - 85.27)

Ulrich's Periodicals Directory

Google Scholar

Publication Language: English

Type of access: Open access

Type of review: Double Blind Peer-review Process

Nature of publication: Print / Online

Journal Regularly Published from 2013

Journal Frequency (Monthly) - 12 Issue per year

Research work submission: Till 28th of every month

Peer-Review Process and Notification: 7-15 days

"Economics and Finance" publishes original research papers/articles, reviews, mini-reviews, case studies, synopsis, research project and short research communications of all subjects / topics covered by the following fields:

Business, Management and Accounting
Economics, Econometrics and Finance
Marketing

Contacts:

Published by
Agenda Publishing House,
Coventry, United Kingdom

Publishing services:

№	Form	Cost
1	Development of a layout for publishing in the printing house and / or printing by the author of various types of printing products: monographs (author and collective), books, pamphlets, textbooks, manuals, collections of articles and conference materials and other soft and hardcover materials, (from 1 to 1000 copies)	contractual value
2	Professional proofreading of the text	\$ 1 for 1 page A4
3	Professional translation of the text into: English, German, French and other languages	\$ 3-5 for 1800 characters including spaces
4	Assignment of output data of the publishing house and ISBN: - Australia, - Austria, - Great Britain, - Germany, - United States	200 \$ 200 € 200 € 200 € 200 \$

European academy of sciences (Coventry, United Kingdom)

Invites you to take part in
The International Seminar-Internship:
«**Science and Education: European approach**»

Target groups

teaching staff, heads of higher educational institutions, postgraduates, doctoral students, undergraduates, representatives of state and local self-government bodies, public organizations, enterprises, financial and other institutions, all interested persons.

Form of participation: correspondence (remote)

Program of International Seminar-Internship:

	36 hours	72 hours	108 hours	138 hours
Participation fee in EURO	€ 100	€ 150	€ 200	€ 250

Participation fee includes

- publication of an article in a collection of scientific articles or in a scientific journal
- obtaining an international certificate of a training completion
- the cost of mailing by registered letter of a collection of articles (or a scientific journal) with the international certificate of a training completion

Contacts

E-mail: org@conferencii.com

Website: <http://conferencii.com>

Education and Global Studies

Collection of scientific articles

Copyright © 2019 by the authors
All rights reserved.

WARNING

Without limitation, no part of this publication may be reproduced, stored, or introduced in any manner into any system either by mechanical, electronic, handwritten, or other means, without the prior permission of the authors

Edited by the authors.

ISBN 978-2-5494-0322-6